

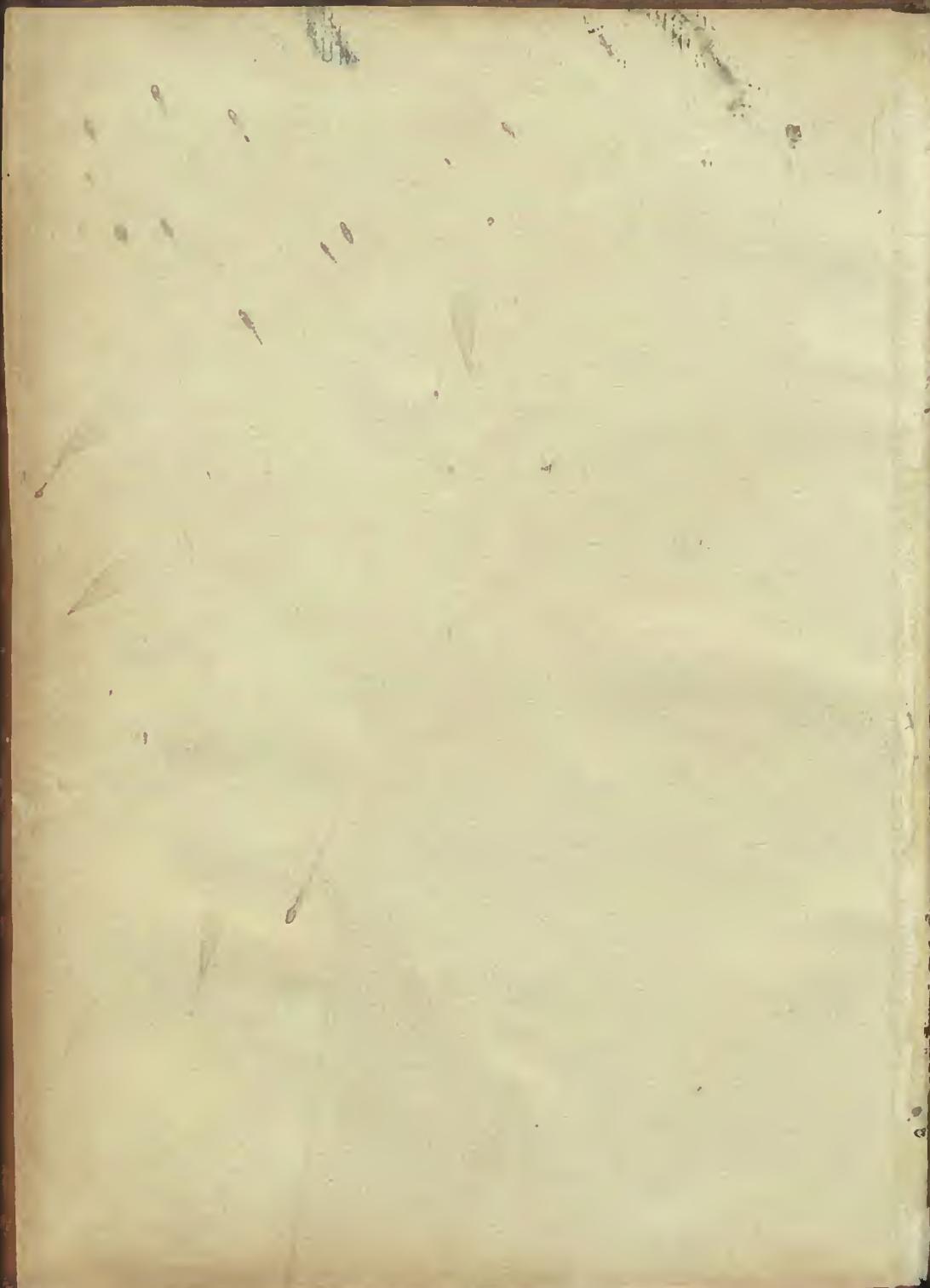
RÉSERVADO

1610

B. N. L.



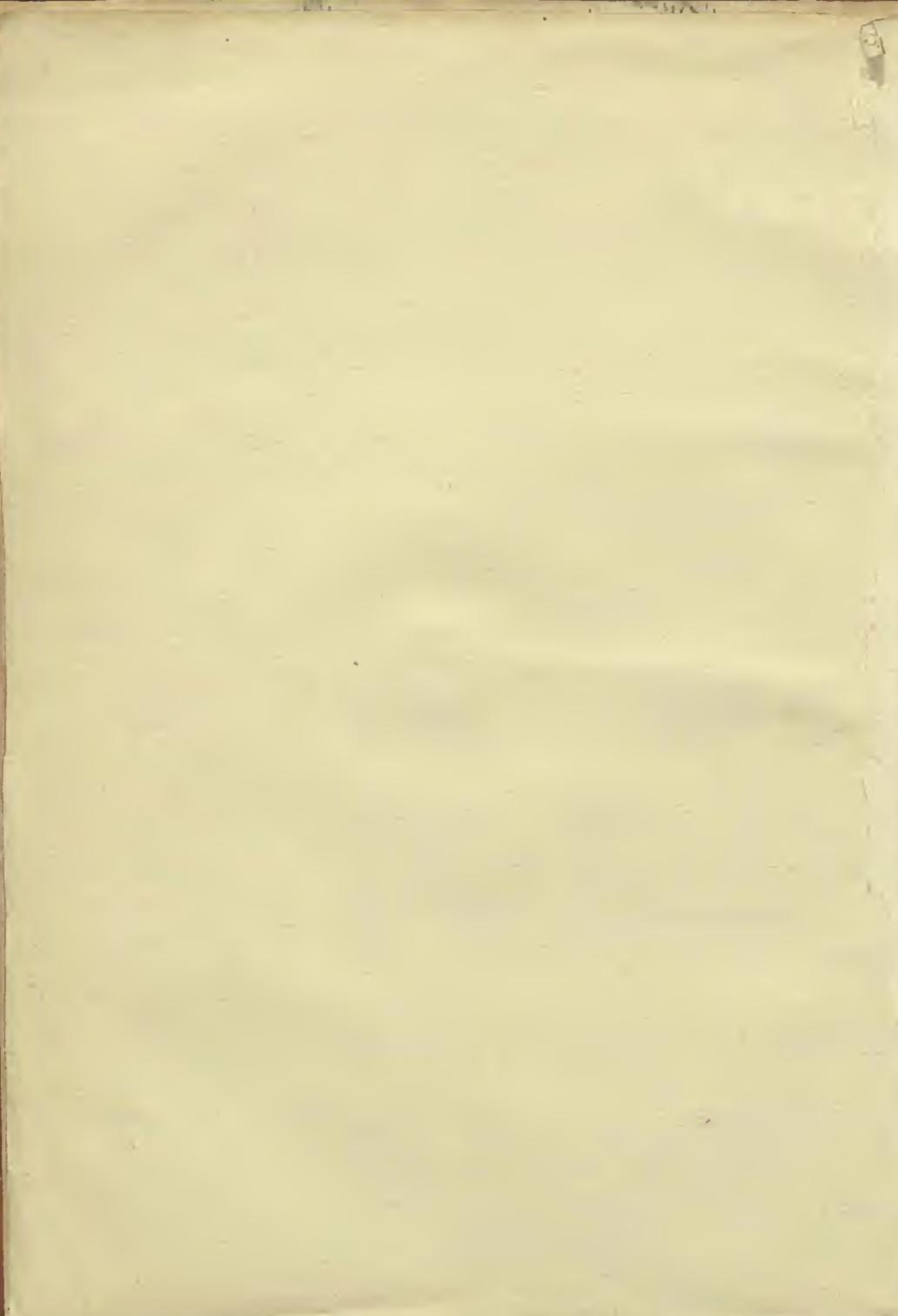




Plas. 1510/2.

5/2

Tr. a. m. l. g.



Microfilmado

em

18/5/88

Paulo Lourenço

M. ACCII

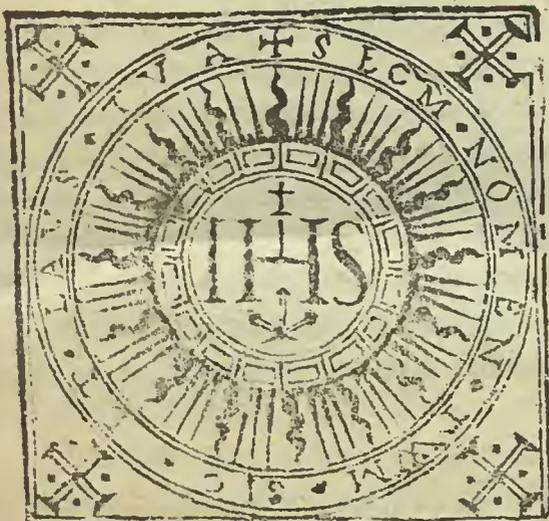
RESERVADO

PLAVTI,

COMOEDIAE QUATVOR.

**AVLVLARIA.
CAPTIVI DVO.
STICHVS.
TRINVM MVVS.**

8
3
—
28
Res
2697
1610



Ex quibus ea deleta sunt, que bonis moribus nocere possent.

CONIMBRICÆ.

Apud Ioannem Barrerium.

M. D. LXVIII.

Privilegio del Rey N. S.

Res.
1.610 f.



V el Rey faço saber aos
que este Aluara virem, que Iohão
de Barreyra imprimidor na vniuer
sidade da cidade de Coymbra me en
uiuou dizer por sua petição, que os
Padres do colegio das Artes e hu
manidade da dita cidade, tem al
gũs liuros compostos, e outros em
mendados de erros, e cousas desonestas: os quaes se deyxará
ate hora de ler, por não auer quem os quisesse imprimir e fa
zer a despesa pera isso necessaria. Es que por elle estar concer
tado cõ os ditos padres, pera auer de imprimir todas as obras
necessarias, assi de Logica, como de Filosofia, e outras de
verso, ou prosa, e algũas orações, Epistolas e comedias aco
modadas com o espaço necessareo pera os ouuintes poderẽ gro
sar. A qual impressam era cousa de muyto custo, e em que el
le receberia muyta perda se outrem se entremetesse a impre
mir algũa das ditas obras: Me pedia por merce que ounesse
por bem que todas as obras que os ditos padres lhe mãdaßem
imprimir com licença, as não podesse pessoa algũa imprimir,
nem trazer de fora do reyno impressidas, pollo tempo, e com
as penas que me bem pareceßem.

Evisto seu requerimento e por lhe fazer merce, ey por bẽ
que pessoa algũa de qualquer qualidade que seja, não possa
imprimir em meus Reynos e senhorios as obras q os ditos
Padres

Padres lhe mādarem imprimir, com licença, na maneyra que
acima be dito, nem mandalas imprimir fora delles, nem as
trazer de fora do Reyno a vender nelle. E isto por tempo de
oyto annos, que começaram da feytura deste. Sob pena de trinta
cruzados, a metade pera os catiuos, e a outra metade pera
quem os acusar. E de perder pera ho dito Ioham de Barreyra
todas as ditas obras que assi imprimir, ou mandar imprimir,
ou trouxer de fora, ou vender em meus Reynos e senho-
rios. E mando a todas as justiças, officiaes, e pessoas a q̄ ho
conbecimento disto pertencer, que cumprã e façam inteira-
mente cumprir e goardar este alvarã, como se nelle contem.
O qual me apraz que valha, e tenha força e vigor, como se
fosse carta feyta em meu nome, por mi assignada, e passada por
minha chancellaria. Sem embargo da ordenação do segundo
liuro, que ho contrayro de spõe. Luys de Sexas o fez em Lixa-
boa, a quatorze de Setembro, de mil e quinhentos e sessen-
ta e sete. Ioham de Sexas o fez escreuer.

Card. Ifante.

IACOBVS FERDINANDVS

Societate IESV, pietatis, ac bonarū
Literarum studiosis adolescentibus.

S.



*V*M nihil aequè nostræ so-
cietati curæ sit, studiosi ado-
lescentes, ac vestra omnium
utilitas, vt non modo vos la-
tinæ linguæ aliarumq; disci-
plinarum præceptis imbuat,
sed in omni etiam genere virtutū, ac bonis mo-
ribus erudiat, in ea re omnem operam atque stu-
dium ponit, vt quantum fieri possit, vestris com-
modis inserviat. Cumq; ex ijs auctoribus, quos
vobis interpretamur, soli poetæ comici deessent,
qui vos in quotidiano & familiari sermone nō
parum iuuare possent, ne hac etiam in parte no-
stram operam desideretis, edamus vobis qua-
tuor Plauti comœdias: quæ quamuis elegantia
non sint cæteris inferiores, argumenti tamen
honestate longè illis sunt superiores. Nam
siqua in eis inerāt, vel inhonesta, vel petulātius
dicta,

dicta, quàm ut castis ac religiosis moribus conueniat, ea sic susulimus, ut, quoad eius fieri posset, antecedentia & consequentia apta essent inter se atque connexa: nec hiulcum quicquam ac malè coherens in ipsa verborum structura deprehenderetur. Atq; utinā quod in his Plautinis fabulis præstitimus, in Terentianis quoq; idem efficere liceret, ut quicquid obscenitatis præse ferunt, salua & incolumi sententia, posset de medio tolli, eum etiam laborem vestrae utilitatis causa suscipere non grauaremur.

Verum quia omnia apud Terentium fabularum argumenta sunt eiusmodi, ut non ita facile purgari possint, consultò id prætermisimus, quod sine magno auctoris detrimento effici nullo modo posset. Libenter itaq; quod Plautus dedit, accepimus: has nimirum quatuor comedias, quæ minus quam reliquæ, erant inquinatæ. Quod vero vetustis & obsoletis verbis, quibusdam etiam causa ridiculi fictis Plautus aliquoties utitur, non debet hoc quenquam offendere. Quis enim est tã seuerus ac tristis,

ut eiusmodi vocibus offendatur? quæ scilicet
ex sua illa vetustate tantum habet leporis &
salis, ut nihil sit, quod animos relaxare, & assi-
dui laboris in studijs literarum fastidium leua-
re nec melius nec facilius possit. Nam quod
ad elegantiam latini sermonis attinet, quæ Plau-
tus inter cæteros excellit, nolo vos mihi credas-
tis, sed duobus potius antiquis ac locupletibus au-
ctoribus credite, Ælio Stolori, & Aulo Gellio:
quorum testimonium vobis gravissimum esse de-
bet. Ille enim, ut ex Varrone Fabius Quinti-
lianus refert, in ea fuit sententia, ut si Musæ
latine loqui vellent, Plautino sermone essent
usuræ. Hic vero Plautum latine lingue atque
elegantie principem non dubitavit dicere. Quæ
cum ita sint, vestre partes erunt adolescentes
optimi, ut in hoc studium tam iucundum, tam uti-
le, & fructuosum toto pectore incubatis: Deo quæ
Opt. Max. ad cuius laudem & gloriam
quicquid rerum molimur, & gerimus, referri
debet, quam maximas gratias agatis, cuius
singulis

singulari beneficio ac munere vobis concessum
est, vt eos præceptores nancisceremini, qui non
minorem dant operam, vt vos literis in-
stituant, quam vt pietate, &
religione, cæterisque
virtutibus in-
formant.

M. PLAVTI.

Comœdia, cui nomen Aulularia.

Dramatis personæ.

Lar	Prologus.
Euclio	Senex.
Staphyla	Anus.
Eunomia	Malier.
Megadorus	Senex.
Strobilus	Geminus seruus.
Anthrax	Coquus.
Congrio	Coquus.
Pythodicus	Seruos.
Lyconides	Adolescens.

LAR Familiaris, Prologus.

 *Equis miretur qui sim, paucis eloquar.*

Ego Lar sum familiaris, ex hac familia

Vnde exeuntem me aspexistis, hanc domum.

A

Iam multos annos est cum possideo, & colo.

Patriq; auoq; iam huius, qui nunc hic habet:

Sed mihi auus huius obsecrans concredidit

Auri thesaurum clam omnis, in medio foco

Defodit, venerans me, vt id seruarem sibi.

Is quoniam moritur, ita auido ingenio fuit,

Nunquam indicare id filio voluit suo:

Inopemq; optauit potius eum relinquere,

Quàm eum thesaurum commostraret filio.

A Agri reliquit eij non magnum modum,

Quo cum labore magno, & miserè viueret.

Vbi is obijt mortem, qui mihi id aurum credidit,

Cæpi obseruare, ecquid maiorem filius

Mibi honorem haberet, quàm eius habuisset pater.

Atq; ille verò minus minus q; impendio

Curare, minus q; me impartire honoribus.

Item à me contra factum est, nam item obijt diem.

Is ex se hunc reliquit, qui hic nunc habitat, filium

Pariter moratum, vt pater, auusq; huius fuit.

Huic filia vna est: ea mihi co. idie

Aut ture, aut vino, aut aliqui semper supplicat,

Dat mihi coronas, eius honoris gratia

Feci thesaurum, ut hic reperiret Euclio,

Quo eam facilius nuptum, si vellet, daret.

Sed hic senex iam clamat intus, ut solet,

Annum foras extrudit, ne sit conscia.

Credo aurum inspiciere volt, ne surreptum fiet.

Euclio senex. Staphyla anus.

Eu. EXi in quā, age exi, ex eūdū hercle tibi hinc est fo

Circumspectatrix cum oculis emittit is.

St. Nam cur me miseram verberas? Eu. ut miseras sis,

Atque ut te dignam mala malam aetatem exigas.

St. Nam me qua nunc causa extrusisti ex aedibus?

Eu. Tibi ego rationem reddam stimulorum seges?

Illuc regredere ab ostio, illuc sis vide, ut

Incedit? ut scin' quo modo tibi res se habet?

Si hodie hercle fustem cepero, aut stimulum in manu.

Testudineum istum tibi ego grandisbo gradum.

St. Utinam me delini adaxint ad suspendium

Potius quidem, quam hoc pacto apud te seruiam.

En. *Ac ut scelesti sola secum murmurat...*

Oculos hercle ego istos improba effodiam tibi,

Ne me obseruare possis, quid rerum geram.

Abscede etiam nunc, etiam nunc, etiam obe nunc.

Istic adesto, si hercle tu ex isto loco

Digitum transuersum, aut unguē latum excesseris

Aut si respexis danicum ego te iussero,

Continuo hercle ego te dedam discipulam cruci.

Scelestiorem me hac anu certē scio

no
Vidisse nunquam, nimisq̄ ego hanc metuo male,

Aulularia.

Ne mihi ex insidijs verba imprudenti duit,

Neu per sentiscat, aurum vbi est absconditum,

Que in occipitio quoq, habet oculos pessima.

Nunc ilovt visam, s. t. ne ita aurum, vt cecididi,

Quod me sollicitat plurimis miserum n. odi.

St. Nec nunc me castor quid hero ego dicam meo

Male rei euenisse, quam ne insaniam.

Queo comminisci, ita miseram me ad hunc n. odū

Decies die vno sepe extrudit aedibus.

Nesci opol quacillunc hominem in temperia tenent:

M. Plauti.

Peruigilat noctes totas, tum autem interdium

Quasi claudus sutor domi sedet totos dies.

Neq; iam quicquam melius est mihi,

Vt opinor, quam ex me ut vnā faciam literam

Longam, meum laqueo collum quando obstrinxero.

Euclio Senex. Staphyla Anus.

Eu. Nunc defecato demum animo egredior domo,

Postquam perspexi salua esse intus omnia.

Redi nunc iam intro, atq; intus serua. Sta. qui ibi

Ego intus seruem, an nequis aedes auferat?

Nam hic apud nos nihil est aliud quæsti furibus.

Ita inanijs sunt oppletæ atq; araneis.

Eu. Mirum quin tua me causa faciat Iupiter

Philippum regem, aut Darium, triuenefica,

Araneas mihi ego illas feruari volo.

Pauper sum fateor, patior, quod Di dant fero.

Abi intro, occlude iannam, iam ego hincero,

Cave quenquam alienum in ædis intromiseris.

Quiquam ignem quærat, extinguere volo,

Nec causæ quid sit, quod te quisquam quæritet.

Nam si ignis viuet, tu extinguere ex tempulo.

Tum aquam aufugisse dicit, si quis petet.

Cultrum, securim, pistillum, mortarium,

Quae vtenda vasa semper vicini rogant,

Fures venisse, atque abstulisse dicit.

Profecto in aedes meas, me absente neminem

Volo intrumitti, atque etiam hoc praedico tibi,

Si bona fortuna veniat, ne intrumiseris.

Sta. P. Olea ipsa credo ne intrumittatur cauet

Nam ad aedis nostras nusquam adiit, quamquam prope est

Eu. tace, atq; abi intro. Sta. tacco, atq; abeo. Eu. occlude sis

Fores ambobus pessulis, iam ego hic ero.

Discrucior animi, quia ab domo ab eundū esī mibi.

Nimus hercle inuitus abeo, si quid agam, scio.

Nam noster nostrae qui est magister curiae,

Diuidere argenti dixit nummos in viros.

Id si relinquo, ac non peto, omnes illico

Me suspicientur credo habere aurum domi.

Nam non est verisimile hominem pauperem

Pauxillum paruis facere, quin nummum petat.

M. Plaut.

Nam nunc quū celo sedulo omnes, ne sciant,

Omnes videntur scire, & me benignius

Omnes salutant, quāmi salutabant prius.

Adeunt, consistunt, copulantur dexteras,

Regitant me ut valeam, quid agā, quid rerū gerā?

Nunc quo profectus sum ibo, post idea domū

Me rursum quantū potero, tantū recipiam.

Eunomia. Megadorus senex.

Eu. Velim te arbitrari me hec verba frater

Me. e fidei, tueq; re hoc causa

Facere, ita ut æquū est germanam sororem,

Quamquam haud falsa sum nos odiosas haberi.

Nam multum loquaces merito omnes habemur.

Nec mutam profecto repertum ullam esse

Hodie dicunt mulierem vlllo in seculo.

Verum hec frater vnum tamen cogitato,

Tibi proximam me, mibiq; item esse te.

Ut æquū est, quod in rem esse vtriq; arbitremur,

Et mibi te, & tibi me consulere, & monere,

Neq; occultum id haberi, neq; per metum mussari.

M. Plauti.

Quin participem pariter ego te & tu me ut facias.

Eo nunc ego secreto te huc foras seduxi,

Ut tuam rem ego tecum hic loquerer familiarem.

Me. Da mihi optima famina manū. Eu. ubi ea est? q̄s ea

Est nam optima? Me. tu. Eu. tu ne ais? Me. si negas,

Nego. Eu. decet te equidem vera proloqui,

Nam optima nulla potest eligi. alia alia

Pior frater est. Me. idem ego arbitror, nec tibi

Aduersari certum est de ista re unquam soror.

Eu. Da mihi operam amabo. Me. tua est, utere

Atq; impera, si quid vis. Eu. id quod in rem tuam

Optimum esse arbitror, te id admonitum aduento.

Me. Soror more tuo facis. Eu. factū volo. Me. quid est id

Soror? Eu. quod tibi sempiternum salutare

Sit liberis procreandis. Me. ita dii faxint.

Eu. Volo te uxorem domum ducere. Me. hei occidi.

Eu. Quid ita? Me. quia mihi misero cerebrum excutiūt

Tua dicta soror, lapides loqueris. Eu. eia hoc face,

Quod te iubet soror. Me. si iubeat, faciam. Eu. in rem

Hoc tuā est. Me. vt quidem emoriar, priusquā ducā.

Sed his legibus, si quam dare vis, ducam, que

Cras veniat, perendie foras feratur soror.

His legibus quam dare vis cedo, nuptias adorna.

Eu. Quam maxima possum tibi frater dare dote,

Sed est grandior natu, media est mulieris ætas,

Eam si iubes frater tibi me poscere, poscam:

Me. Nū non vis me interrogare te? Eu. immo si quid vis,
(109a.

Me. Ego virtute Deū, & maiorū nostrorū diues sū satis.

Istas magnas factiones, animos, dotes dapfiles.

Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpurā,

Nilil moror, quæ in seruitutē sūptibus redigūt virōs.

*Eu. Dic mihi quæso, quis ea est, quam vis ducere vxorem?
(Me. eloquar.*

Novisti hūc senem Euclionē ex proximo pauperculū?

Eu. noui hominē haud malū mecastor. Me. eius cupio filiā

Virginem mihi desponderi, verba ne facias soror.

Scio qd dictura es, hūc esse pauperē, hęc pauper placet.

*Eu. D. bene vertāt. Me. idem ego spero. Eu. quid me nūc,
quid vis. Me. vale.*

Eu. Et tu frater. Me. ego conueniam Euclionem, si domi

Est. sed eccum, nescio vn de sese homo recipit domum.

Euclio, Megadorus, Senes.

Eu. Presagibat mihi animus frustra me ire, quū exibam
(domo,

Itaq; abibam inuitus, nam neq; quisquam curialium

Venit, neq; magister, quē diuidere argētum oportuit.

Nūc domū properare propero, nā egomet sum hic, ani
(mus domi est.

Me. Saluus atq; fortunatus Euclio semper sis.

Eu. Di te amēt Megadore. Me. quid tu? re Elen', atq; utuis
(vales?

Eu. Nō temerariū est, vbi dines blāde appellat pauperem.

Iā illic homo aurū me scit habere, eō me salutat blādius.

Me. Ain' tu valere? Eu. pol ego haud à pecunia coler.

Me. Pol si animus est æquus tibi, satis habes, qui bene vi
(tam colas.

Eu. Anus hercle huic indiciū fecit de auro, perspicuè pā-
lam est.

Cui ego iā linguā præcidā, atq; oculos effodiā domi.

Me Quid tu solus tecū loq̄re? Eu. meā pauperiē cōqueror.

Virginē habeo grādem, dote cassam, atq; illocabilem,

Neq; eā queo locare cuiquā. Me. tace bonū habe animū
(Euclio,

Dabitur, adiuuabere à me, dic si quid opus est impa.

Eu. Nūc petit quū pollicetur, inbiat aurū vt deuoret.

Alterā manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Nemini credo, qui large blandus est diues pauperi.

Vbi manum inicit benigne, ibi onerat aliquā ramiā.

Ego istos noui polypos, qui vbi quid tetigerint, tenent.

Me. Da mihi operam parūper, paucis Euclio est quod te
(volo,

De cōmuni re appellare mea et tua. Eu. hei misero mihi,

Aurū mihi intus harpagatū est. nūc hic eā rē volt, scio,

Mecum adire ad pactionē, verū interuisam domū.

Me. Quo abis? Eu. iam ad te reuertar, nā est quod visam
(domum

Me. Credo edepol, vbi mentionem ego fecero de filia,

Mihi ut despondeat, sese à me derideri rebitur.

Neg. illo quisquā est alter hodie ex paupertate parcior.

Eu. Dime seruāt, salua res est, saluū est, si quid nō perit.

Nimis maletimui, prius quā intro redij exanimatus fui.

Redeo ad te Megadore, siquid me vis. Me. habeo gratiā.

Quaeso, quod te percontabor, ne ita pigeat proloqui.

Eu. dū quidē nē qd percōteris quod mihi nō lubeat loqui.

Me. dic mihi quali me arbitrare gūre prognatū? Eu. bono.

Me. Quid fide? Eu. bona. Me. quid factis? Eu. neq. malis
(neq. improbis.

Me. Aetate meā scis? Eu. scio esse grandē itidē ut pecu-
(mam.

Me. Certe edepol, equidē te cinē sine mala omni malitia,

Sēper sum arbitratus, & nūc arbitror. Eu. aurū huic
(olet.

Quid nunc me vis? Me. quoniā tu me, & ego te qualis
(sis, scio:

Queres recte vortat, mihiq; tibiq; tuæq; filie,

Filiam tuam mihi uxorem posco, promitte hoc fore.

Eu. Hei Megadore, haud decorum facinus tuis factis
(facis.

Vt inopē, atq; innoxium abs te, atq; abs tuis, me irvideas.

Nā de te neq; re, neq; verbis merui, vt faceres quod facis.

Me. Neque edepol ego te derisum venio, neque derideo,

Neq; dignū arbitror. Eu. cur igitur poscis meā gnāā
(tibi?

Me. vt propter me tibi sit melius, mihiq; ppter te et tuos.

Eu. Venit hoc mihi in mētem Megadore, te esse hominē
(aliu

Faciliusum, me itē esse hominē pauperū pauperū.

Nunc si filiam locasim meam tibi, in mentem venit,

Te bonē esse, & me esse asellum, vbi tecū cōiunctus siem.

Vbi onus nequeā ferre pariter, iacēā ego asinus in luto.

Tu me bos magis hāud respicias, gnatus quasi nūquā siē,

Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat.

Neutrūbi habēā stabile stabulū, si quid de uortij fuat.

Asini me mordicibus scindant, boues incurserint cornibus.

Hoc magnū est periculū, ab asinis ad boues transcendere.

Me. Quā ad probos propinquitate proxime te adiunxeris,

Tam optimū est, tu conditionē hanc accipe, ausculta mihi,

At eā desponde mihi. Eu. at nihil est dotis, quod dē. Me.
(ne dnis,

Dummodo morata recte veniat, dotata est satis.

Eu. Eō dico, ne me thesaurum repperisse censeas.

Me. Noni, ne doceas, desponde. Eu. fiat. sed prò Iuppiter,

Non ego disperij? Me. quid tibi est? Eu. quid crepuit
(quasi ferrū modo.

Me. hic apud me heritū cōfodere iussi. Sed ubi hic est homo?

Abijt, neq; me certiozem fecit, fastidit mei.

Quia videt me suā amicitia velle, more hominū facit.

Nam si opulentus ita petitū pauperioris gratiam.

Pauper metuit congregi, per metū male rem gerit.

Idem quando illaec occasio perit, post sero cupit.

Me. Video hercle ego te me arbitrari Eucliohominē i do.
(neū,

Quem senecta etate ludos facis, haud merito meo.

Eu. Neq, edepol Megadore. facioneq, si cupiam, copia est.

Me. Quid nūc etiā mihi despondēs filiam? Eu. illis legibus,

Cū illa dote, quā tibi dixi. Me. spōden' ergo? Eu. spōdeo.

Istuc di bene uortāt. Me. ita faxint. Eu. illud facito
(vt memineris.

Conuenisse, vt ne quid dotis mea ad te afferret filia.

Me. Memini. Eu. at scio quo vos pacto soleatis perple-
(xarier.

Pactū non pactū est, non pactū pactū est, quod uobis
(lubet.

Me. Nulla controuersia mihi tecum erit: sed nuptias

Hodiè quin facimus, num quæ causa est? Eu. immo
(edepol optime.

Me. Ibo igitur, parabo, nūquid me vis? Eu. istuc fict, vale.

Me. Heus Strobile, sequere pper me ad macellū strenue.

Eu. Illic hinc abiit. Di immortales, obsecro aurum quid
(valeat?

Credo ego iam illū inardijse mihi esse thesaurū domi:

Idinhiat, ea affinitatem hanc obstinauit gratia.

Euclio Senex. Staphyla Anus.

Eu. Vbi tu es quæ deblaterasti iam vicinis omnibus

Meæ me filia daturum dotem? heu Staphyla te voco

Ecquid audis? vascula intus pure prope, atque elue,

Filiã despondi ego hodie, huic nuptũ Megadoro dabo.

Sta. Di bene vortat. verum ecastor non potest, subitum
(est nimis.

Eu. Tace atq; abi curata fac sint, quũ à foro redeã domũ.

Atq; occlude ædes: iã ego hic adero. Sta. quid ego nũc agã?

Ibo intro, vt hæc que imperavit, facta cũ veniat sient.

Nam ecastor malum mærorẽ metuo ne mistum bibã.

Strobilus seruus, Anthrax, Congrio Coqui.

Sty. Postquam obsonavit herus, & conduxit coquos,

Tibi cinasq; hæc apud forum, & dixit mihi,

Ut dispartirem obsonium hic bifariam,

Nam nuptias hodie faciet. Co. cuius ducit filiam?

Str. Vicini huius Euctionis senis è proximo.

Ei adedò obsonij hinc dimidium insit dari,

Cocum alterum, itidemq; alteram tibi cinam.

Co. Nempe huic dimidium ducis, dimidium domi?

Str. Sicut dicis. Co. quid hic non poterat de suo

1 Senex obsonari filiae in nuptijs?

Str. V. ab. Co. quid negotij est? Str. quid negotij sit ro

184
Pumex non aequè est aridus atq; hic est senex.

Co. *At tandem ita esse vt dicis? Str. tute existima*

Suam rem perijisse, seq̄. eradicarier,

Quin diuum atque hominum clamat continuo fidem,

De suo tiglio fumus si qua exit foras.

Quin cum it dormit un̄ follem obstringit ob gulam.

Co. *Cur? Str. ne quid anim.e forte amittat dormiens.*

Hec te mihi, sicut tibi me equum est credere.

Co. *Immo equidem credo. Str. At scin' etiam quo modo?*

Aquam hercle plorat, quum lauat, profunder.

verba inueniuntur

Co. *Censen' talentum magnum exorari potest,*

M. Plauti.

Ab istoc sene vt det, qui fiamus liberi?

Str. Famem hercle vtendam, si roges, nunquam dabit.

Quin ipsi pridem tonsor vngues demiserat,

Collegit, omnia abstulit praesegmina,

Co. Edepol, mortalem parce parcum praedicas.

Censen vero adeo esse parsum, & misere viueres?

Str. Pulmentum pridem eidem eripuit miluius,

Homo ad praetorem plorabundus deuenit,

Infit ibi postulare, plorans, eulans,

Vt sibi liceret miluium vadariet.

Sexcenta sunt, quae memorem, si sit otium.

Sed vter vestrorum est celerior, memora mihi.

Con. Ego ut multo melior. Str. cocum ego non furem rogo.

Con. Cocum ego dico. An. quid tu ais? Con. sic sum, ut
(vides.

An. Cocus ille nundinalis est, in novum diem,

Solet ire coetum. Con. tu trium literarum homo

Me vituperas fur. An. etiam fur trifurcifer.

Strobilus, Anthrax, Congrio Cocus,

Str. Tace nunciam tu, atque agnum horum vter est pinguior.

Co. Licet. Str. tu Congrio enim sume aelutum tibi,

M. Plauti.

Atq; intro abi illuc, & vos illum sequimini.

Vos ceteri illuc ad nos. Co. hercle iniuria

Dispertiuisti, pinguiorem agnum isti habent.

ô strobile subdole, huccine detrusisti me ad senē par
tissimū?

Vbi si quid poscas, ad rauim poscas prius

Quam quicquā detur. Str. Stultus & sine gratia es.

Tibi recte facere quando quod facias perit.

Con. Qui vero? Str. rogitas? iam principio in adibus

Turba istuc nulla tibi erit, si qui vti voles,

Domo abs te asserto, ne operam perdas poscere,

Aulularia.

17

Hic apud nos magna turba, ac magna familia est.

Supellex, aurum, vestes, vasa argentea:

Vbi si periuerit quippiam, quod tescio

Facile abstinere posse, si nihil obuiam est,

Dicant, (oci abstulerunt, comprehendite,

Vincite, verberate, in puteum condite:

Horum tibi istic nihil eueniet, quippe qui

Vbi quid furripiat, nihil est. seqre hac me. (Con. sequor.

Strobilus, Staphyla.

Str. Heus Staphyla pidi, at q. ostiñ aperi. Sta qui vocat?

B

M. Plauti.

Str. Strobilus. Sta. quid vis? Str. hos vt accipias cocos,

Tibicināq, obsoniumq, in nuptias.

Megadorus iussit Euclioni hæc mittere.

Sta. Cererini Strobile istus facturi nuptias?

Str. Qui? Sta. quia temeti nihil allatum intelligo.

Str. At iam afferetur, si à foro ipse redierit.

Sta. Ligna hic apud vos nulla sunt. Str. sunt afferes?

Sta. Sunt pol. Str. sunt igitur ligna, ne queras foris.

Sta. Quid impurate, quanquam Vulcanò studeas?

Cane ne causa, aut tuæ mercedis gratia,

Nos nostras aedes postulas comburere?

Str. Haud postulo, ducis si os intro. Sta, sequimini.

Pythedicus seruus.

Curate, ego interuisam quid faciant coqui,

Quos pol vt ego hodie seruem, cura maxima est.

Nisi vnum hoc faciam, vt in puteo cœnam coquant,

Coctam inde sursum subducemus corbulis.

Si autem deorsum comedent, si quid coxerint,

Superi incœnati sint, & cœnati inferi.

Haec verba hic facio, quasi negotij mihi fiet,

Rapacidarum vltimum set in adibus.

M. Plauti.

Euclio, Congrio.

Volui animum tandem confirmare hodie meum,

Vt bene haberem meæ me filiae in nuptijs.

Venio ad macellum, rogitō pisces, indicant

Caros, agninam caram, caram bubulam,

Vitulinam, cetum, porcīnam, cara omnia:

Atq; eò fuerunt cariora, es non erat.

Abeo illinc iratus, quoniam nihil est qui emam.

Ita illis impuris omnibus adij manum.

Dein de egomet mecum cogitare inter vias

Ocepi, festo die siquid prodegeris,

Pro festo egere liceat, nisi pepereeris.

Postquam hanc rationem cordi, ventriq; edidi,

Accessit animus ad meam sententiam,

Quam minime sumptu filiam ut nuptum darem.

Nunc tustulum emi, & hasce coronas floreas,

Hac imponentur in foco nostrolari,

Ut fortunatas faciat gnatae nuptias.

Quid quid ego apertas aedes nostras conspicio?

Et strepitus est intus, num nam compilor miser?

M. Plauti.

Con. Aulam maiorem si potes vicini

Pete: hæc est parua, capere non quit. Eu. hei mihi,

Perij hercle, aurum rapitur, aula qua eritur.

Nimirum occidor, nisi ego intro huc propero currere.

Apollo queso subueni mihi, atq. adiua,

Confige sagittis fures thesaurarios.

Cui in retaliam subuenisti ante id hæc.

Sed cesso prius, quàm prorsus perij currere.

Anthrax.

Domo desquama piscis, tu Macherio

Aulularia.

Congrum murenam ex dor sua, quantum potes,

Atq; omnia dum absam hinc ex ossata fac sient.

Ego hinc arteptam ex proximo vtendam peto

A Congrione: sed quid clamoris oritur hinc ex proximo?

Congri berce, credo faciunt officium suum.

Fugiam iniro, ne quid hinc turba fiat itidem.

Congrio.

Optati ciues, populares, incolae, accolae, aduenae omnes,

Dote via qua fugere liceat, facite tota platea pateant.

Neq; ego vnquam nisi hodie ad Bacchas veni in Pacchanal

M. Plauti.

Ita me miserū & meos discipulos fustibus male cōtū-
(derunt.

Totus doleo, atq; oppido perij, ita me iste habuit senex
(gymnasium.

At at perij hercle ego miser, aperitur bacchanal, adest.

Sequitur, scio quā rē gerā, hoc ipsius magister me do-
(cuit.

Neq; ligna ego vsquā gentiū praberī vidi pulchrius,

Itaq; omnis exegit foras, me atq; hos onustos fustibus.

Euclio Senex, Congrio.

Eu. Redi, quò fugis nūc? tene, tene. Cō. quid stolide clas-
(mas?

Eu. Quia ad tris viros iā ego de ferā tuū nomē. Cō. quā
(ob rem?

Eu. Quia cultrū habes. Con. cocū decet. Eu. quid cō mina-
(tus

Mibi? Cō. istuc malefactū arbitror, quia nō latus fodi.

Eu. Homo nullus est te scelestior qui viuam hodie,

Neg. cui ego de industria āplius male plus lubēs faxim.

Con. Pol et si taceas, palā id quidē est, res ipsa testis est.

Sed quid tibi nos mē dice homo tactio est? quae res est?

Eu. Etiā rogitas? an quia minus quā equū erat feci?

Cō. Sine, at hercle cū malo magno tuo, si hocce caput sēt it.

Eu. Pol ego haud scio quid post fiet, tuū nūc caput sēt it.

Sed in aedibus quid tibi meis nam erat negotij,

Me absente? nisi ego in sserā, volo scire. Con. tace ergo.

Quia venimus coctū ad nuptias. Eu. quid tu malum
(curas,

Vtrū crudū, an coctam edam, nisi tu mihi est tutor?

Con. Volo scire, sinas, an non sinas nos coquere hic cœnā?

Eu. Volo scire item ego, meæ domi mea ne salua futura?

Con. Vtinam mea mihi modo auferam, quæ attuli salua.

Eu. Me baud pœnitet, tua ne expetam? Con. scio: ne doce,
(noui.

Quid est, quæ phibeas nūc gratia nos coquere hic cœnā?

Quid fecimus? quid diximus tibi secus quàm velles?

Eu. Etiā rogitas scelestè homo, qui angulos hic omnis

Mearum ædium, & conclaviū mihi peruiū facitis?

Id ubi tibi erat negotium ad focum sic adesses,

Non fissile haberes caput, merito id tibi factum est.

Adeò ut tu meam sententiã iam iam noscere possis,

Si ad ianuam huc accesseris, nisi iussero, propius

Ego te faciam miserimus mortaliũ uti sis.

Scis iam meam sententiam? quò abis? redi rursus.

Con. Ita me bene amet Lauerna, te iam nisi reddi

Mibi vasa iubes, pipulo hic differam te ante ædis.

Quid ego nũc agam? nã edepol veni huc auspicio malo.

Nũmo sum cõductus, plus iã medicomercede opusest.

Euclio, Congrio.

Eu. Hoc quod hercle quoquò ibo nunc, mecum erit, mecum feram,

Neg. istuc in tantis periculis unquam committam ut fiet.

Ite sanè nunc iam intro omnes, & coqui, & tibiae,

Etiam huc introduce si vis, vel gregem venalium.

Coquite, facite, festinate nunc iam quantum lubet.

Con. Temperi postquam impleuisti fustibus istorum caput.

Eu. Intro abi. opera huc est conducta vestra, non oratio.

Cō. Heu senex, pro vapulando hercle ego abs te merce
(dem petam.

Coctum ego, non vapulatum dudum conductus fui.

Eu. Lege agito mecū, molestus ne sis, i & cœnā coque,

Aut abi in malū cruciatū ab ædibus. Con. abi tu modo.

Euclio.

Illic hinc abiit. Di immortales facinus audax incipit,

Qui cū opulento pauper homine capit habere negotiū,

Aut rē: velut Megadorus tentat me omnibus miserū
(modis,

Qui simulavit mei honoris mittere huc causa coquos,

Is mea causa misit, hoc qui surriperent miser omibi.

Con digne etiam meus me intus gallus gallinæcens,

Qui erat anni peculiaris perdidit penissimè.

Vbi erat hęc defossa, occepit ibi scalpurire vngulis

Circũ circa. quid opus est verbis? ita mihi pectus pe-
(racuit.

Capio fustem, obtrunco gallũ, furem manifestariũ.

Credo ego edepol illi mercedem gallo pollicitos coquas,

Si id palam fecisset. exemi ex manu manubriũ.

Quid opus est verbis? facta est pugnain gallo gallinaceo.

Sed Megadorus meus affinis, eccũ incedit à foro,

Iã hunc nõ ausim præterire, quin cõsistã & colloquar.

Megadorus, Euclio.

Me. Narravi amicis multis consiliũ meum

De conditione hac. Euclionis filiam

Laudant, sapienter factum & consilio bono.

Nam meo quidem animo si idem faciant cæteri

Opulentiores pauperiorum filias

Vi indotatas ducant uxores domum,

Et multo fiat ciuitas concordior,

Et inuidia nos minore utamur, quàm utimur.

Et ille malam rem metuant, quam metuunt magis.

Et nos minore sumptu simus, quàm sumus.

In maximam illuc populi partem est optimum.

In paucioris auidos altercatio est.

Quorū animis auidis, atq; insatietatibus

Neq; lex, neq; tutor capere, est qui possit, modū.

Namq; hoc qui dicat, quo illae nubent diuites

Dotat, e, si istud ius pauperibus ponitur,

Quo lubeat nubant, dū dos ne fiat comes.

Hoc ita si fiat, meres meliores sibi

Parent pro dote quos ferant, quā nunc ferūt.

Ego faxim muli pretio, qui superant equos,

Sient viliores gallicis canterijs.

Eu. Ita me Di amabunt, vt ego hunc ausculto lubens.

Nimis lepidè fecit verba ad parsimoniam.

Me. Nulla ergo dicat, equidem dotem ad te attuli

Maiorem multo, quàm tibi erat pecunia.

Enim mihi quidem equū est purpurā atq̄ aurū dari,

Ancillas, mulos, miliones, pedisequas,

Salutigerulos pueros, vehicula, qui vehar.

Eu. Vt matronarum hic facta pernouit probè.

Moribus præfectam mulierum hunc factū velim.

Me. Nunc quoquo venias, plus plaustrorum in ædibus

Videas, quàm ruri, quando ad villam veneris.

Sed hoc etiam pulchrū est, præ quàm ubi sumptus petūt.

Stat fullo, phrygio, aurifex, lanarius,

Caupones, patagiarij, industriarij

Flammearij, violarij, carinarij,

Aut manulearij, aut murrobathrarij,

Propole, linteones, calceolarij,

Sedentarij, sutores, diabathrarij,

Solearij astant, astant molochinarij,

Petūt fullones, sarcinatores petunt.

Stropharij astant, astant semizonarij,

Iam hosce absolutos censeas, cedunt, petunt:

Trecenti cū stant phylaciste in atrijs,

Textores, limbolarij, arcularij, ducuntur, datur

Æs, iam hosce absolutos censeas,

Cum incedunt infectores crocotarij,

Aut aliqua mala crux semper est, quæ aliquid petat:

En. Compellarem ego illum, ni metnam ne desinat

Memorare mores mulierū, nunc sic sinam.

Me. vbi unguigerulis res soluta est omnibus,

Ibi ad postremum redit miles, æs petit.

Itur, putatur ratio cum argentario.

Impransus miles astat, æs censet dari.

Vbi disputata est ratio cum argentario,

Spes prorogatur militi in alium diem.

Hæc sunt atq; aliæ multæ in magnis dotibus

Incommoditates, sumptusq; intolerabiles.

Nam quæ indo tata est, ea in potestate est viri.

Dotatæ maculant & malo & damno viros.

Sed eccum affinem ante ædes. quid ais Euclio?

Euclio, Megadorus.

Eu. Nimiū lubenter edi sermonem tuum.

Me. An audinisti? Eu. vsq; à principio omnia.

Me. Tamē, è meo quidem animo, aliquāto facias rectius,

Si nitidior sis in filiae nuptijs.

Eu. Pro re nitorem, & gloriam pro copia.

Qui habent, meminerint se se vnde oriundi sient.

Neq; pol Megadore mihi, neq; cuiquam pauperis

Opinione melius res structa est domi.

Me. Immo est, & dii faciant uti fiet diu.

Plus plusq, fessit dicitur, quod nunc habes.

Eu. Tam hic scit me habere, quā ego met. annus fecit palam.

Me. Quid tu te solus de senat u senocas? in illis ut 97.

Eu. Pol ego te ut accisē merito meditabar. Me. quid est?

Eu. Quid sit, me rogitas? qui mihi omnis angulas?

Furum impleuisti in aedibus misera mihi. in illis ut 97.

Qui mihi intromisisti in aedes quingentos cocos,

Cum senis manibus, genere Geryonacco.

Præterea tibi cinam, in illis ut 97.

Quæ mihi interbibere sola, si vino scatet, in illis ut 97.

Corinthiensem fontem, & Pireneum potest. 107. 116

011 Tum obsonium autem Me. pot vel legioni sat est. 113

Etiā magnum misi. Eu. quo quidem agno sat scio

Magis currosam nusquam esse vllam beluam. 114

Me. Volo ex te ego scire qui sit agnus curio. 115

Eu. Qui ossa atq. pellis totus est, ita cara mater. 116

Quin extā inspicere in sole etiam viuo licet,

Ita is pellucet quasi laterna Punicā. 117

Me. Cedendum illū ego conduxī. Eu. tū tu idē optimū est.

Loces efferendum, nam iam credo mortuus est.

M. Plauti.

Me. Potare ego tecum hodie Euclio volo.

Eu. Non potem ego quidem me hercle. Me. at ego iussero

Cadum unum vini veteris à me afferrier.

Eu. Nolo hercle. nam mihi bibere decretum est aquam.

Me. Ego te hodie reddam madidum, si vino, probè,

Tibi cui decretū est bibere aquā. Eu. scio quā rem agat:

Vt me deponat vino, eam affectat viam.

Post hoc quod habeo vt commutet coloniam.

Ego id cauebo. nam alicubi abstrudam foris.

Ego faxo & operam, & vinum perdidit simul.

Me. Ego nisi quid me vis, eolauatum vt sacrificem.

Eu. Edepol næ tu Aula multos inimicos habes.

Atq; istuc aurũ, quod tibi concreditum est.

Nunc hoc mihi factu est optimum, vt ted auferam.

Aula in fidei phanum, ibi abstrudam probè.

Fides nouisti me, & ego te: caue sis tibi

Ne tu in me muta sis nomen, si hoc concreduo.

Ibo ad te fretus, tua Fides fiducia.

Strobilus seruus Lyconidis.

Str. Hoc est serui facinus frugi, facere qd' ego persequor,

Ne moræ molesti, q̄q̄ imperium herile habeat sibi.

Nam qui hero ex sententia seruire seruus postulat,

In herū matūra, in se sera condecet capessere.

Sin dormitet, ita dormitet seruū se se vt cogitet.

Nā qui amāti hero seruitutē seruit, quasi ego seruo,

Si herū videt superare amorē, hoc serui esse officiū reor,

Retinere ad salutem: non eū quo incūbat eō impellere.

Qui ea curabit abstinebit censione bubula

Nec suā opera rediget vnquā in splendorem compedes.

Euclio senex, Strobilus seruus.

Aulularia.

Eu. Tu modo canee cuiquā indicassis aurū meū esse istic,
(Fides,

Nō metuone quisquā inueniat, ita pbe in latebris sitū
(est.

Edepoln.e illic pulchrā prādā agat, si quis illā inuenerit

Aulā onustā auri. verū id te quaeso vt phibebis. Fides.

Nūc lauabo vt rē diuinā faciā, ne affinem morer;

Quin vbi accersat me, meam extēplo filiam ducat domū.

Vide Fides etiā atq; etiā, nūc saluā vt aulā abs te auferā.

Tue fidei cōcredidi aurū, in tuo luco & fano modo est sitū.

Str. Diūmortales, qđ egobūc hominē facin^o audio loqui?

Se aulam onustā auri abstrusisse hic intus in fano Fidei.

M. Plauti.

Caue tu illi fidelis quæso potius fueris, quam mihi.

Atq; hic pater est, vt ego opinor, huius, herus meus quam
(amat.

Ibo hinc intrò, perscrutabor fanñ, si inueniam vsquam

Aurum, dum hic est occupatus: sed si repperero, ô Fides,

Mulsi cõgiale plenam faciam tibi fideliam.

Id adeò tibi faciam, verum ego mihi bibam, vbi id fecero.

Euclio.

✧ Nō temere est quod coruos cãtat mihi nũc ab læna manu,

Semel radebat pedibus terram, & voce grocibat sua,

Continuo meum cor cœpit artem facere ludicram,

Atq; in pectus emicare, sed ego cesso currere.

Euclio, Strobilus.

Eu. Foras, foras, lūbrice, qui sub terra erepsisti modo,

Qui modo nusquā comparebas, nūc cum cōpares, peris.

Ego edepol te praestigiator miseris iam accipiā modis.

Str. Quae mala crux agitat? quid tibi mecum est cōmercij
(senex?

Quid me affiēlas? quid me raptas? qua me causa ver
(beras? Eu. rogas?

Verberabilissime, etiam rogitas non fur, sed trifur?

(vis reddā?

Str. Quid tibi subripui? Eu. redde huc sis. Str. quid tibi

Nibil equidē tibi abstuli. Eu. at illud, quod tibi ab-
(stuleras cedo.

Str. Hē quid agis? Eu. qui dagam? auferre nō potes. Str.
(quid vī ubi?)

Eu. Pone hoc sis, aufer canillū, non ego nunc nugas ago.

Str. quid ego ponā, quin tu eloquere quicquid est suo noīe.

Nō hercle equidē quicquā sumpsi, nec tetigi. Eu. ostē
(de huc manu.)

Str. Hē tibi ostēdi. eccas. Eu. video, age ostende etiā ter
(etiā.)

Str. Larue hunc atq; intēperie, insanieq; agitant senē.

Facis ne iniuria mihi, an nō? Eu. fateor quia nō pen
(des maximā.)

Atq; id quoq; iā fiet, nisi fatere. Str. quid fatear tibi?

(quicquam abstuli.)

Eu. Quid abstulisti hinc? Str. di me perdant, si ego tui

Nine adeo abstulisse vellē. Eu. agedū excute dū palliū.

Aulularia.

Str. Tuo arbitrato. Eu. ne inter tunicas habeas. Str. tēta
(quā lubet.

Eu. Vabsclestus, quā benignè, vt ne abstulisse intelligā.

Novi sycophātiā. age rursū, ostende huc manū

Dexterā. Str. hē. Eu. nūc leuā ostēde. Str. equidē am
bas profero.

Eu. Iā scrutari mitto, redde huc. Str. quid reddā? Eu. ab
nugās agis.

Certe habes. Str. habeo ego, quid habeo? Eu. non dico,
audire expetis.

Id meū q̄quid habes redde. Str. insanis, p̄scrutatus es

Tuo arbitrato, neq; tui me quicquā inuenisti penes.

(simul?)

Eu. Mane mane, quis illic est, qui hic intus alter erat tecū

Perij hercle, ille nūc intus turbat, hunc si omitto, hic
abierit.

M. Plauti.

Postremo iā hunc perscrutari. hic nihil habet, abi quod
(libet.

Iuppiter te diq. oēs pdāt. Str. haud malè agit gratias.

Eu. Ibo intrò, atq. illi sociēno tuo iā interstringam gulā.

Fugim hinc ab oculis? abin hinc an non? Str. abeo. Eu ca
(uesis te vidē?

Strobilus.

Emortuū ego me maue lim leto malo,

Quām non ego illi dem bodie insidias senī.

Nanq. hic iam non audebit aurū abstrudere.

Credo referet iam secū, mutabit locum.

At at foris crepuit, senex eccum aurū effert sūras.

Tanti sper hic ego ad iannam concessero.

Euclio, Strobilus.

Eu. Fidei censebam maximam multò fidem

Esse, ea subleuit os mihi perisumè,

Ni subuenisset coruus, perissem miser.

Nimis hercle ego illum coruum ad me veniat velim,

Qui iudicium fecit, vt ego illi aliquid boni

Dicam. nam quod edi tam diuim, quàm per diuim.

Nunc hoc vbi abstrudam cogito solum locum.

Syluani lucus extra murum est auius,

Crebro salicō oppletus, ibi sumam locum.

Certum est Sylvano potius credam quā Fidei.

Str. Euge euge, di me saluum, et seruatū volunt.

Iā ego illuc præcurrā, atq; in scēdā aliquā in arborē,

Indeq; obseruabo aurum, vbi abstrudat senex.

Quinquam hic manere herus me sese iusserat.

Certum est malam rem potius quæram cū lucro.

Eunomia mulier, Lyconides adolescens.

Ly. Dixi tibi mater, iuxta rem mecum tenes,

Super Euclionis filia, nunc te obsecro,

Fac mentionem cū auūculo mater mea,

Reseroq; mater, quod dudū obsecraneram.

Eu. Scis tute facta velle me, quæ tu velis.

Et istuc confido, à fratre me impetrassere.

I hac intro mecū gnate mi ad fratrem meū,

Vt istuc quod tu me oras, efficiam tibi,

Vt istuc, quod me oras, impetratū ab eo auferam.

Ly. Iam sequor te mater, sed seruū meum

Strobilum miror vbi sit, quem ego me iusseram

Illic operiri, nunc ego mecum cogito,

M. Plauti.

Si mihi dat operam, me illi irasci iniurium est.

Ibo intrò, vbi de capite meo sunt comitia.

Strobilus.

Picos diuitijs, qui aureos montis colunt,

Ego solus supero. nam istos reges ceteros,

Memorare nolo, hominum mendicabula.

Ego sum ille rex Philippus, ò lepidum diem.

Nam vt dudum hinc abij, multò illo adueni prior,

Multoq; prius me collocaui in arborem,

Inde expectabam, vbi aurum abstrudebat senex.

Vbi ille abiit, ego me deorsum duco de arbore,

Effo lio aulam auri plenam, inde ex eo loco,

Video recipere se senem, ille me non videt.

Nam ego modo declinaui paulum me extra viam.

At at senem eccum ipsum, ibo ut hoc condam domū.

Euclio Senex, Lyconides Adolescens.

Eu. Perij, interij, occidi, quo curram? quo non curram?

Tene, tene, quē? quis? nescio, nihil video, cecus eo, atq.

Equi dē quo eā, aut vbi sim, aut qui sim nequeo cum
(animo)

Certum inuestigare, obsecro vos ego mihi auxilio

Oro, obtestor, sitis, & hominem demonstratis qui eā abo
(sulerit.)

Qui vestita et creta occultant se se, atq; sedent quasi sint
(frugi)

Quid ais tu? tibi credere certum est. nā esse bonū è vultu
cognosco.

Quid est? qd ridetis? noni oēs, scio fures esse hic cōplures.

Hē nemo habet horū, occidisti, dic igit quis habet, ne cis.

Heu me miserū misere per y male perditus, pessime orna
(tus eo.)

Tantū gemitūq; mali molestieq; hic dies mihi obtulit,

Famē & pauperiē perditissimus ego sum omniū in terra.

Nam quid mihi opus est vita, qui tantū auri perdidit?

Quod custodini sedulo, ego memet defraudavi,

Animūq; meū, geniūq; meū, nunc eo abij letificantur

Meo malo, & damno, p̄tinequeo.

Ly. Qui nam homo hic ante ædis nostras eiulans cōqueri
tur marrens?

Euclio Senex, Lyconides Adolefcens.

Eu. Quis homo hic loquitur? Ly. ego sum Eu. imo ego sum
miser & misere perditus,

Cui tāta mala, m̄stitudoq; obtigit. Ly. animo bono es.

Eu. Quo obsecro pacto esse possum nisi refers. Ly. quid
tibi ego referam?

Eu. quod surripuisti meum.

Tāquidē ad Prætorē hercle te rapiā, & tibi scribā dicā.

Ly. Surripui ego tuū? unde? aut quid id est? Eu. ita te a-
(mabit Inppiter

Vt tu nescis. Ly. nisi quidē tu mihi qd queras, dixeris.

Eu. Aulam auri inquā te reposito, quā tu confessus mihi,

Te abstulisse. Ly. nec edepol ego dixi, neque feci Eu.
(negas?)

Ly. Pernego, immo nec ego aurū, neq̄ ista aula que sit

Scio, nec noui. Eu. illā ex Syluani luco quā abstulisti
(rasc, edo,

I refer, dimidiam tecum potius partem dimidau.

Tamet si fur mihi es, molestus non ero I vero, refer.

Ly. sanus tu non es qui furem me uoces. ego te Euclio

De aliare rescivisse censui, quod ad me attinet.

Magna est res, quā ego tecum otiose si otium est, eu
(pro loqu)

Aulularia.

Eu. Dic bona fide, tu id aurū non surripuisti? Ly. bona.

Eu. Neq̄ scis q̄s abstulerit? Ly. istuc quoq̄ bona. Eu. atq̄
(id si scies,

Qui abstulerit, mihi indicabis? Ly. faciā. Eu. neq̄ par
(tem tibi,

Ab eo qui qui est, inde posces, neq̄ furē excipies. Ly. ita.

Eu. Quid si fallis? Ly. tum me faciat quod volt magnus
(Iuppiter.

Eu. Sat habeo, age nūc loquere quid vis. Ly. si me novi
(sti minus,

Genere qui sim gnatus, hic mihi est Megadorus auōcus
(lus,

Meus fuit pater Antimachus, ego vocor Lyconides.

Mater est Eunomia. Eu. novi genus, nunc quid vis?
(id volo

Noscere. Ly. filiā ex te tu habes. Eu. immo eccillā domi.

Ly. Eā tū despondisti opinor auūculo. Eu. omnē rem
(tenes.

M. Plauti.

Ly. Is me nunc renunciare repudium iussit tibi.

Eu. Repudiū rebus paratis, atq; exornatis nuptijs?

Vt illū Di immortales oēs Deaq; quātū est, perduint,

Quem propter hodie auri tantū perdi di infelix miser.

Ly. Bono animo es, & benedice, nunc quæ restibi et gnato
(la iux)

Bene feliciterq; vortat, ita di faxint, inquit.

Eu. Ita di faciāt. Ly. & mihi ita di faciant, audi nūciā,

Vt gnatam tuam, uxorem mihi des.

Strobilus, Lyconides.

Str. Di immortales, quibus & quātis me donatis gaudijs?

Quādrilibrē autū auro crustam habeo, quis me est di-
(uitor?)

Quis me Athenis nunc magis quisquam est homo, cui
(di sint propitij?

Ly. Certo enim ego vocem hic loquētis modo me audire vi
(sus sum.

Str. Herum ne ego aspicio meum? Ly. video ego hūc Stro

bilum seruum meum?

Str. Ipsus est. Ly. haud alius est. Str. congregiar. Ly. cō.
(tollā gradū.

Str. Quin ego illi me iuenisse dico hāc prædā, atq; eloquor?

Igitur orabo ut manu me mittat, ibo atq; eloquar.

Reperi. Ly. quid reperisti? Str. nō quod pueri clamitāt

In faba se reperisse. Ly. iam ne antē ut soles deludis?

Str. Here mane eloquar, iā ausculta Ly. age ergo loque.
(re. Str. repperi hodie

Here diuitias nimias. Ly. vbi nā? Str. quadrilibrē in-
quā anlā auri plenā.

Ly. Quod ego facinus audio ex te? Str. Euclioni huic scio
(ni surripui.)

Ly. Vbi id est aurum? Str. in arca apud me, nunc volo me
(emitti manu.)

Ly. Egone te emittam manu scelerum cumulatissimæ?
(Str. abi here, scio)

Quam rē geras, lepide hercle animum tuū tētari, iam

Vt eripes apparatus. quid faceres, si referissem?

Ly. Non potes probasse nugas, i redde aur ū. Str. reddam
Ego an ū?

Ly. Redde inquā, vt huic reddatur. Str. Ab vnde? Ly.
quod modo falsus es esse

In arca. Str. soleo hercle ego garrere nugas, italoquor.
Ly. at sci n.

Quomodo? Str. vel hercle enica nūquā hinc ferēs à me.

¶ Finis Aululariæ desideratur.

CONIMBRICÆ.

Ex officina Ioannis Barrerij.

M. ACCII
PLAVTI

CAPTEIVE I.

Dramatis Personę.

Ergasilus	parasitus
Hegio	senex
Demostrophontes	
Lorarius	
Hegionis	puer
Philocrates	captiui
Philopolemus	
Tyndarus.	
Stalagmus	
<u>Grex.</u>	

CONIMBRICÆ.

Ex officina

JOANNIS BARRERII.

Typographi Uniuersitatis.

Anno Domini 1567.

C

M. Accij Plauti.

ARGUMENTUM.

Captus fuit in pugna Hegionis filius,

Alium quadrimum fugiens seruos vendidit.

Pater captiuos commercatur alteros,

Tantum studens uti natum recuperet.

Et interibi emit olim amissum filium.

Is suo cum domino veste uorsa ac nomine,

Ut amittatur fecit, ipsus pleclitur.

Et is reduxit captum & fugitiuum simul,

Indicio cuius alium agnoscit filium.

PROLOGVS.

Hos quos videtis stare hic capteiuos duos,

Illi qui astant, ij stantambo, non sedent.

~~Vos~~ vos mihi testis estis, me verum loqui,

Senex qui hic habitat, Hegio est huius pater.

Sedis quo pacto seruiat suo sibi patri,

Id ego hic apud vos proloquar, si operam datis.

Seni huic fuerunt filij nati duo,

Alterum quadrimum puerum seruos surripuit,

Et inq; hinc profugiens vendidit in Anlide

M. accij Plauti

Patri huiusce. Iam hoc tenetis, optimum est.

Negat hercle ille vltimus, accedito.

Si non vbi sed eas locus est, est vbi ambules,

Quando histrionem cogis mendicari,

Ego me tua caussa, ne erres, non rupturus sum,

Vos qui potestis ope vestra censerier,

Accipite reliquam, alieno vti nihil moror.

Fugitiuus ille, vt dixeram antè huius patri,

Domo quem profugiens dominum abstulerat, vèdidit.

Hic postquam hunc emit, dedit eum gnato suo

Peculiarem, quia quasi vna etas erat.

Hic nunc domi seruit suo patri, nec scit pater.

Enimvero Dinos quasi pilas homines habent.

Rationem habetis quomodo vnum amisit.

Postquam belligerant Ætoli cum Aulidis,

Vt in bello fit, capitur alter filius.

Medicus Menarchus emit ibidem in Aulide.

Cœpit captiuos commercari hic alios,

Si quem reperire posset, cum quo mutet suum.

Illum captiuum. hunc suum esse nescit, quid domi est.

Et quoniam heri inde audiuit, de summo loco,

Summoque genere captum, etiam equitem alterum,

Nihil precio par sit, filio dum parceret,

Reconciliare ut facilius posset domum,

Emit hosce de præda ambos de quæstoribus.

Hisce autem inter sese hunc confinxerunt dolum,

Quo pacto hic servos suum herum hinc anittat domum.

Itaque inter se commutant vestem et nomina.

Illic vocatur Philocrates, hic Tyn darus.

Huius illic, hic illius hodie fert imaginem.

Capitulu.

Et hic hodie expediet hanc doctè fallaciam,

Et suum herum faciet libertatis compotem,

Eodemque pacto fratrem seruabit suum.

Reducemq; faciet liberum in patriam ad patrem

Imprudens, itidem vt sepe iam in multis locis

Plus insciens quis fecit, quàm sciens boni.

Sed inscientes sua sibi fallacia,

Ita compararunt & confuxerunt dolum.

Itaque hi commenti de sua sententia

Ut in seruitute. hic ad suum maneat patrem,

M. Accij Plauti

Ita nunc ignorans suo sibi seruit patri.

Homunculi quanti sunt, cum recogito,

Hec res agetur nobis, vobis fabula.

Sed etiam est paucis quod monitos vos völuerim.

Profectö expediet fabulae huic operam dare.

Non pertractatè facta est, neque item vt cetera.

Neq; spurcidiici insunt versus immemorabiles.

Hic neque periurus leno est, nec meretrix mala,

Neq; miles gloriosus. Etiam ne vereamini

Quia bellum Ætolis esse dixi cum Aulidis,

Capteuici.

Foris illic extra scenam fient. prælia.

Nam hoc penè iniquum est comico choragio,

Conari de subito nos agere tragædiam.

Proin, si quis pugnam expectat, lites contrabat.

Valentio rem nactus aduersarium

Si erit, ego faciam ut pugnam inspectet non bonam,

Adeo ut spectare postea omneis oderit.

Abeo. valete indices. iustissimi,

Domi belliq; duellatores optumi.

ERGASILVS, PARASITVS.

NOS parasiti planius,

Quos nunquam quisquam neq; vocat neq; innocat,

Quasi mures semper edimus alienum cibum,

Vbi res prolatae sunt, cum rursus homines eunt,

Simul prolatae res sunt nostris dentibus.

Quasi cum caletur cochleae in occulto latent,

Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit:

Item parasiti rebus prolatis latent

In occulto miseri, victitant succo suo:

Dum ruri rurant, homines quos liguriant.

43
Captiuel.

Prolatis rebus parasiti venatici

Sumus, quando res redierunt, molisfici

Odiisficique, & multum incommodisfici.

Et hic qui dem hercle, nisi qui colaphos perpeti

Potis perasitus, frangique aulas in caput,

Vel extra portam ire trigeminam ad saccum licet.

Quod mihi ne eueniat, nonnullum periculum est.

Nam postquam meus rex est potitus hostium,

Ita nunc belligerant Ætolicum Aulidis.

Nam Ætolia hæc est, illic captus est in Aulide

M. Accij Plauti.

Philopolemus huius Hegionis filius

Senis, qui hic habitat quæ ædes lamentariæ

Mihi sunt, quas quotiescunque conspicio, fleo.

Nunc hic occæpit questum hunc filij gratia

In bonestum, max. alienum ingenio suo.

Homines captiuos commercatur, si queat

Aliquem inuenire suum qui cum mutet filium.

Nunc ad eum pergam, sed aperitur ostium,

Vnde saturitate sæpe ego exij ebrius.

44
Hegio senex. Lorarius. Parasitus Ergasius

Aduorte animum sistu, istos captiuos duos,

Here quos emi de praeda, de quaestoribus,

His indito catenas singularias:

Istas maiores, quibus sunt vincti, demito.

Sinito ambulare, si foris, si intus volent.

Sed vti asseruentur magna diligentia.

Liber captiuus auis ferè consimilis est.

Semel fugiendi si data est occasio.

Satis est, nunquam post illa possis praeuere.

Lor. Omnes profectò liberi libentius

Sumus, quàm serui mus. He. non videre ita tu quidē.

Lor. Si non est quod dem, mè ne vis dem ipse in pedes?

Heg. Si dederis, erit. extemplò mihi, quod dem tibi.

Lor. Avis me ferè consimilem faciam, vt prædicas.

Heg. Ita vt dicis. nam si faxis, te in caueam dabo.

Sed satis verborum est, cura que iussi, atque abi.

Par. Quod ego qui dem nimis quàm cupio, vt impetret;

Nam ni illum recipit, nihil est quò me recipiam.

Nulla est iuuentutis spes, sese omnes amant;

45
Capteiuē.

Ille denum antiquis est adolescens moribus,

cuius nunquam vultum tranquillauit gratijs.

Condi gnè est pater eius moratus moribus.

Heg. Ego ibo ad fratrem, ad alios captiuos meos.

Vitam ne nocte hac quippiam turbauerint,

Inde me continuo recipiam rursus domum.

Pa. Ægre est mihi hunc facere quæstum carcerarium,

Propter seignati miseriam, miserum senem.

Sed si villo pacto ille huc conciliari potest,

Vel carnificinam hunc facere, possum perpeti.

M. Accij-Plauti.

He. Quis hîc loquitur? Pa. ego qui tuo mærore mæceror,

Mæresco, consenesco & tabesco miser.

Ossa atque pellis sum misera macritudine.

Neque vnquam quicquam me iuuat quod edo domi.

Foris aliquantillum etiam quod gusto, id beat.

He. Ergasile salue. Pa. di te bene ament Hegio.

He. Ne fle. Pa. Ego ne illū non fleam? ego ne nō. desleā

Talem adolescentem? He. semper sensi filio

Meo te esse amicū, & illum intellexi tibi.

Pa. Tum deniq; homines nostra intelligimus boni,

Cum quæ in potestate habuimus, ca amisimus.

Ego postquam gnatus tuus potitus hostium,

expertus quanti fuerit nunc desidero.

Heg. Alienus cū eius incommodum tam agrè feras,

Quid me patrem par facere est? cui ille est vnicus.

Par. Alienus ego? alienus ille? ah Hegio,

Nunquam istuc dixis, neq. animum in ducis tuum.

Tibi ille vnicus est, mihi est vnico magis vnicus.

Heg. Laudo, malum cum amici tuum ducis malum.

Nūc habe inimū bonū. Pa. eheu. He. huic illud dolet,

M. Acclij Plauti

Quia nunc remissus est edendi exercitus.

Pa. Nullum ne interea natus, qui posset tibi

Remissum, quem dixti, imperare exercitum?

Heg. Quid credis? fugitant omnes hanc prouinciam,

Postea quam captus est Philopolemus tuus.

Pa. Non pot mirandum est, fugitare hanc prouinciam,

Multis & multigenibus opus est tibi

Militibus, primum dum opus est pistoriensibus,

Eorum sunt genera aliquot pistoriensium.

Opus paniceis, opus placentinis quoque,

Capiteluel.

Opus turdetanis, opus est ficedulensibus.

Lam maritimi omnes milites opus sunt tibi.

Heg. Ut sape summa ingenia in occulto latent?

Hic qualis imperator, nunc priuatus est.

Habe modò bonum animum. nã illũ confido domui

In his diebus me reconciliassere.

Nam eccum captiuum hic adolescentem habeo alium,

Prognatum genere summo, & summis diuitijs.

Hoc illum me mutare confido fore.

Par. Ita di de eiq; faxint. He. sed num quo foras

Vocatus ad cœnam? Par. nusquam equidē quod sciam.

Sed qui tu id quæris? Heg. quia mihi natali est dies,

Propterea te vocarier ad cœnam volo.

Par. Facetè dictum. Heg. sed si paucillum potes

Contentus esse. Par. ne per paucillum modò.

Heg. Nam istoc me assiduo victu delecto domi.

Par. Age sis roga. Heg. em tū nisi qui meliorem afferet.

Par. Que mihi atq; amicis placeat conditio magis?

Heg. Quasi fundum vendens meis me addicā legibus.

Par. Profundum vendis, tu quidem haud fundum mihi.

Heg. Sed si venturus tempori. Pa. hem vel iam ociū est.

Heg. Imodò venare leporem. nunci, rem tenes.

Non meus scruposam victus comseat viam.

Par. Nunquam Istoc vinces me. Hegio, ne postules.

Cum calceatis dentibus veniam tamen.

Heg. Asper meus victus sanè est. Par. sentis ne esitas?

Heg. Terrestris cœna est. Par. sus; terrestris bestia est.

Heg. Multis oleribus. Par. curato ægrotos domi.

Nūquid vis? Heg. venias tēpori. Par. memorē mones.

Heg. ibo intrò, atq; intus subducam rat iunculam,

M. Accij Plauti.

Quantillum argenti mihi apud trapezitam fiet.

Ad fratrem quò ire dixeram, mox iuero.

Lorarij, Philocrates, Tyndarus, Captiui.

S Idi immortales id voluere vos hanc ærumnã exequi,

Decet id pati. equo animo. si id facietis, lenior labos.

(erit.)

Domi fuistis credo liberi.

Nũc seruitus si euenit, ei vos morigerari mos bonu'st.

Eamq; herili imperio ingenijs vestris lenem reddere.

Indigna digna habẽda sunt herus quæ facit. Ca. ohoho.

Lor. Eiulatione haud opus est multa, oculis multam mi-
(seriam additis.)

Capiteluel.

In re mala animo si bono vtare, adiuuat.

(postea
Cap. At nos pudet, quia cū cathenis sumus. Lor. at pigeat

Herum nostrum, si vos eximat vinculis,

Aut solutos sinat, quos argento emerit.

Cap. Quid à nobis metuit? scimus nos

Nostrum officium quod est, si solutos sinat.

Lor. At fugam fugitis, sentio quam rem agitis.

(apage haud nos id deceat,
Cap. Nos fugiamus? quo fugiamus? Lor. in patriam. Ca.

(hortor.
Fugitiuos imitari. Lo. inrò edepol si erit occasio, nō de

Cap. Vnum exorare vos finite nos. Lo. quid nā id est? Ca.

D 4 (vt sine his arbitris

M. Accij Plauti

Atq, vobis, nobis detis locum loquendi.

*Lor. Fiat, abscedite hinc, nos cōcedamus huc. Sed breuem)
(orationē incipesse.*

*Ph. Hē istuc mihi certū erat, cōcedo huc. Lo abite ab istis.
(Tyn. obnoxij ambo*

Vobis sumus propter hanc rem, cū quod volumus nos.

Copia est, ea facitis nos compotes.

Sece de huc nunciam, si videtur, procul,

Ne arbitri dicta nostra arbitrari queant:

Neue permānet palām hęc nostrā fallacia.

Nām doli non doli sunt, nisi astu colas:

Sed malum maximum, si id palàm prouenit.

(milo:
Nā si herus mihi es tu, atq; ego me tuū esse serūū asī.

(bitris
Tamē viso opū'st, cauto est opus; vt hoc sobriè sine ar-

Accuratè hoc agatur, doctè & diligenter.

Tanta incepta res est, baud somniculose hoc

Agendum est. Tyn. ero vt me voles esse. Phi. spero.

Nam tu nunc vides pro tuo carò capite,

Carum offerre meum caput vilitati.

(bebis.
Tyn. Scio. Phi. at scire memento, quādo id quod voles ha-

sibi volunt,
Nā ferè maxima pars, morè hūc homines habēt, quòd

M. Accij Plauti

Dū id impetrāt, boni sunt: sed id vbi iā penes sese ha-
bent,

Ex bonis pessimi & fraudulentissimi

Sunt. nunc vt te mihi volo esse, autumo.

Tyn. Quod tibi suadeo, suadeam meo patri.

Phi. Pol ego si te audeam, meum patrem nominem.

Nam secundum patrem tu es pater proximus.

Tyn. Audio. Phi. & propterea saepius te vt meminervis
(moneo.)

Non ego herus tibi, sed seruus sum. nunc obsecro
(te hoc vnum,

Quoniā di immortales animum ostenderunt suum,

Vt qui herū me tibi fuisse atq; esse conseruum velint.

Cypriensi.

Quod antehac iure imperitabā meo, nūc oro p̄ precē,

Per fortunā incertā, & per meite erga bonitatē patris,

Perq; cōseruitiū commune, quod hostica. euenit manu,

Ne me secus honore honestes, quā cū seruibas mibi.

(neris.

Atq; vt qui fueris, & qui nūc sis, meminisse vt memi

(potes

Tyn. Scio quidē me te esse nūc, & te esse me. Ph. hē istuc si

Memoriter meminisse, inest spes nobis in hac astutia.

Hegio, Philocrates, Tyndarus.

He. Iā ego reuertar intus, si ex his quæ volo inquisiuero.

Vbi sunt isti, duos ante ædis in si huc produci foras?

M. Accij Plauti.

Phi. Edepol tibi ne in quaestione essemus cautū intelligo,

Ita vinclis custodijsq; circummœniti sumus.

He. Qui cauet ne decipiatur, vix cauet cū etiā cauet.

Etiam cum cauisse ratur, sepe is cautor captus est.

An verò non iusta causa est, ut vos seruem sedulo,

Quos tam grandi sim. mercatus præsentī pecunia?

Phi. Neq; pol tibi nos, qui nos seruas, æquō est vitio vor
(tere:

Neq; te nobis, si abeamus hinc, si fuit occasio.

He. Ut vos hic, itidē illic apud vos meus seruatur filius.

Phi. Captus est? He. ita. Ph. nō igitur nos soli ignaui sumus
(mus.

Heg. Secede huc, nam sunt ex te quæ solo scitari volo.

Quaritur rerū te falsiloquū mibi esse nolo. Phi. nō ero,

Quod sciam, si quid nesciui, id nescium tradam tibi,

Tyn. Nunc senex est in tonstrina, nūciā cultros attinet.

(quinet.
Ne id quidē in uolucra in iicere voluit, vestē ut ne in-

(tinem,
Sed, utrum strictim ne attonsurū dicā esse, an per pec-

Nescio: verūm si frugi est, vsque ad mutilabit probē.

He. Quid tu? seruus ne esse, an liber manelis? memora mi
(hi.

Ph. Proximum quod sit bono, quodque à malo lōgissimè,

Id volo, quanquam non multum fuit molestia seruitus:

Nec mi secus erat, quàm si essem familiaris filius.

Tyn. Euge pol. Thalem talento non emam Milesium.

Nam ad sapientiam huius ille nimius negator fuit.

Ut faceret orationem ad seruitutem contulit?

Heg. Quo de genere natus? illic Philocrates. Phi. Poly.
(plusio,

Quod genus illic unum est pollens atq; honoratissimū.

Heg. Quid ipse hic? quo honore est illic? Phi. Summo, atq;
(à summis viris.

Heg. Tu igitur ei cū in alijs tāta gratia est, ut predicari.

Quid diuitiae sunt, ne optumae? Phi. vnde excoquat
(senū senex.

Heg. Quid pater, vivit ne? Phi. vivū cū inde abymus, l.
(quimus.

Capituli.

At nūc uinat, nec ne, id orcum scire oportet scilicet.

Ty. Salua res est, philosophatur quoq. nō mēdax modò est.

Heg. Quod erat ei nomen? Phi. Thesaurorchyssonicochryz
(sides.

Heg. Videlicet propter diuitias inditū id nomē quasi est.

Phi. Immo edepol propter auaritiā ipsius, atq. audaciam.

Nā ille quidē Theodoromedes fuit germano nomine.

Heg. Quid tu ais, tenax ne pater eius est? Phi. imò edepol
(pertinax.

Quin etiam ut magis noscās, genio suo vbr quando
(sacrificat,

Ad rem diuinam quibus est opus Samijs vasis utitur,

Ne ipse genius surripiat, proinde alijs ut credat vide.

M. Accij Plauti

Heg. Sequere hac me igitur, eadem ego ex hoc quæ volo
(exquæsiuero.

Philocrates hic fecit hominē frugi vt facere oportuit.

Nā ego ex hoc quo genere gnat⁹ sis scio, hic fassus^{(hi} est mi

Hæc tu eadem si confiteri vis, tua è refeceris.

Quæ tamē scito scire me ex hoc. Ty. fecit officiū hic suū,

Cum tibi est confessus verum, quanquam volui sedulo

Meā nobilitatē occultare, & genus & diuitias meas.

Hegio, quando patriam & libertatem perdididi,

Nō ego istūc me potius, quā te metuere æquū cēseo.

Vis hostilis cum istoc fecit meas opes æquabiles.

Memini cum dicto haud adebatur, facto nunc laedat licet.

Sed videntur? fortuna humana fingit artatque, ut lubet.

Me qui liber fueram, seruum fecit, è summo infimum.

Qui imperare insueueram, nunc alterius imperio obsequor.

Et quidem si proinde ut ipse sui imperator familiae,

(mibi imperet.

Habeam dominum, non verear ne iniuste aut grauiter

Hegio hoc te monitum, nisi forte ipse non vis, volueram.

(gnatus tuus.

Heg. Loquere audacter. Ty. tamen ego fui antè liber, quam

Tam mihi, quam illi libertatem hostilis eripuit manus.

Tam ille apud nos seruit, quam ego nunc hic apud te seruo.

M. Accij Plauti

Est profectò Deus qui quæ nos gerimus audit, &
(videt.

Is uti tu me hic habueris, proinde illū illic curauerit.

Bene merenti bene profuerit, malè merenti par eris.

Quàm tu filium tuum, tam pater me meus desiderat.

He. Memini ego istoc, sed faterin' eadē quæ hic fassu' s' t'
(mibi?

Ty. ego patri meo esse fateor summas diuitias domi,

Meq; summo genere gnatum, sed te obstetor Hegio,

Ne tuum animum auariorem faxint diuitiæ meæ.

Ne patri tametsi unicus sum, decere videatur magis,

Me saturum seruire apud te sumtu & vestitu tuo,

Potius quàm illi vbi minimè honestū est mendicātem
(vivere.

He. Ego virtute deū & maiorū nostrūm diues sū satis.

Nō ego omnino lucrū omne esse vtile homini existimō.

Scio ego multos iā lucrū lutulentos homines reddidit.

Est etiā vbi proficilò damnū praestet sacre, quā lucrū.

Odi ego auarum, multa multis saepe suasit perperam.

Nūc hoc animū aduertito, vt ea quæ sētio pariter scias.

Filius meus illic apud vos seruit captus Aulide,

Eū si reddis mihi, praeterea vnum nummū ne duis. 

Et te & hūc amittā hinc, alio pacto abire hinc nō potes.

M. Accij Plauti

(homo.

Tyn. Optumū & æquissimū oras, optamusq, hominū es

Sedis priuatam seruitutem seruit illi, an publicam?

(est cliens.

He. Priuatā medici Menarchi. Phi. pol hic quidē huius

Tam hoc quidē tibi in procliuī, quā imber est quādo
(pluit.

Heg. Facis homo vt redimatur? Ty. Faciā sed te id oro
(Hegio.

Heg. Quid vis, dū ab re ne quid ores, faciā. Ty. ansculta,
(tū scies.

Ego me amitti donicum ille huc redierit, non postulo:

Verum queso te, vt æstimatum hunc mihi des, quem
(mittā ad patrē,

Vt is homo redimatur illi. He. immò aliū potius misero

Hinc, vbi erūt induciæ illuc tuū qui cōueniat patrē.

Qui tua qua tu miseris n.adata, ita vt velis, perferat

Ty. At nihil est ignotum ad illum mittere, sperare licet.

Huc mitte, hic omne transactum reddet, si illuc venerit.

Nec quenquam fideliozem, neq. cui plus credat, potes

Mittere ad eum, nec qui magis sit seruos. ex sententia.

Neq. adeo quod suum concredat filium hodie audacius.

Ne vereare, meo periculo huius ego experiar fidem,

Fretus ingenio eius, quod me esse scit erga se beneuolum.

He. Mittam equidem istunc estimatum tua fide, si vis. Ty.
(volo,

Quam citissimè potest, tam hoccedere ad factum volo.

M. Accij Plauti

He. Nūqua causa est, quin si ille huc non redeat, viginti
(minas

Mibi des pro illo? Ty. optima. imò. He. soluite istunc
(nūciam,

Atq; utrūq;. Ty. di tibi omnes omnia optata afferāt,

Cū me tāto honore honestas, cūq; ex vinculis eximis.

Hoc quidē haud molestū est, quòd collus collaria caret.

He. Quod bonis benefit beneficium, gratia ea grandida est
(bonis.

Nunc tu illū, si illò es missurus, dice, mōstra, præcipe,

Quæ ad patrē vis nūciari. vin' vocē hūc ad te? T. voca.

He. Hegio, Philocrates, Tyndarus.

He. Quæ res bene vortat mihi, meoq; filio,

Vobisq;, volt te nouus herus operam dare

Tuo veteri domino, quod is velit, fideliter.

Nam ego te æstumatum hinc dedi viginti minis.

Hic autem te ait mittere hinc velle ad patrem

Meum, vt illic redimat filium; mutatio

Inter me atq; illum vt nostris fiat filijs.

Phi. Vtroq; vorsum rectum est ingenium meum.

Ad te atq; ad illum pro rota vti melicet.

Velego huc vel illuc vortar, quò imperabitis.

He. Tute tibi ea tu opte ingenioprodes plurimum,

M. Accij Plauti

Cum seruitatem ita fers, vti ferri decet.

Sequere hâc, hem tibi hominem. Ty gratiã habeo tibi.

Quom copiam istam mihi & potestatem facis:

Vt ego ad parentes hunc remittam nuncium,

Qui me quid rerum hic agitem, & quid fieri velim,

Patri meo ordine omnem rem illuc perferat.

Nunc ita conuenit inter me atq; hunc Tindare,

Vt te æstumatum in Aulidem mittam ad patrem.

Sinon rebitas huc, vt viginti minas

Dem pro te. Phi. rectè conuenisse sentio.

Capreiucl.

Nam pater expectat aut me, aut aliquem nuncium,

Qui hinc ad se veniat. Ty. Ergo animū aduortæ volo,

Quæ nunciare hinc te volo in patriam ad patrem.

Ph. Philocrates vt adhuc lotorum fecit, faciam sedulo,

Vt potissimum quod in rem rectè conducat tuam,

Id petam, idq; persequar corde & animo atq; viribus.

Ty. Facis ita vt te facere oportet. Nunc animum aduortæ
(volo,

Omniū primū salutem dicito matri ac patri,

Et cognatis, & si quē alium beneuolentē videris.

Me hic valere & seruitutē seruire huic homini optumo

M. Accij Plauti.

Qui me honorè honestiorem semper fecit & facit.

Ph. Istuc ne præcipias, facile memoria memini. Ty. tamè.

*Nam quidem nisi quòd custodem habeo, liberũ me esse
(arbitrio.*

Dicito patri, quo pacto mihi cum hoc conuenerit,

*Dehuius filio. Ph. quæ memini, mora mera est. moneo
(rier.*

Ty. Ut eũ redimat, & remittat nostrũ huc āborũ vicem.

*Ph. Meminero. He. at quã primũ poteris, id in rē vtriq̃
(est maxumè.*

Ph. Nòtũ tu magis videre, quàm ille suũ gnatũ capit.

*He. Meus mihi, suus cuiq̃ est carus. Ph. nũquid aliud vis
(patri*

en. Nunciari? Ty. Me hic valere, & tute audàcter dicito,

Capiteluel.

Tyndare, inter nos fuisse ingenio laud discordabili,

Neq; te commeruisse culpam, neq; me aduersatū tibi,

Beneq; hero gessisse morem in tantis erumnis tamē.

Neq; me dunquam deseruisse te, nēq; factis neq; fide,

Rebus in dubijs egenis. haec pater quando sciet,

Tyndare, vt fueris animatus erga suū gnatū atq; se,

Nunquā erit tā auarus, quin te gratijs emittat manu.

Et mea opera, si hinc rebito, faciā vt faciat facilius.

Nam tua opera, & comitate, & virtute, & sapiētia

Fecisti vt redire liceat ad parentes dēnuō;

M Accij Plauti

Cū apud tunc cōfessus es & genus & diuitias meas.

Quo pacto emisti è vinclis tuum herum, tua sapiētia.

Ph. Feci ego ista. vt cōmemoras: & te meminisse, id gra
(cū est mihi.

Meritò tibi ea euenerunt à me. nā nunc Philocrates,

Si ego itē memorē. quæ mēderga multa fecisti bene,

Nox diē adimat. nā si seruus meus esces, nibilo fecius

Obsequiosus mihi semper fuisti. He. di. vestrā fidē,

Hominū ingeniū liberale, vt lacrimas excutiunt mihi.

Videas corde amare inter se, quāt is laudibus suū herū

Seruus collaudauit? Ph. pol. istic haud me centesimā

Capiteluci

Partē laudat, quā ipse merit^o est, vt laudetur laudibus.

Heg. Ergo cum optimē fecisti, nunc adest occasio,

Benefacta cumulare, vt erga hunc rem geras fideliter.

Ph. Magis nō factū possū velle, quā opera experiar per se
(qui.

Id vt scias, Ionem supremum testem laudo Hegio,

Me infidelē nō futurū Philocrati. He. probus es homo.

Ph. Nec me secus vnquā ei facturū quicquā quā memet
(mibi.

Ty. Istae dicta te experiri & operis & factis volo.

Et quo minus dixi de te, quā volo, animū aduertas
(volo.

Atq; horū verborū causa, caueto mihi iratus fuas,

M. Accij Plauti.

Sed te quaeso cogitato, hinc mea fide mitti domum,

Te aestimatum, & meam esse vitam hic pro te positam pignori.

Ne tume ignores, cum extemplo meo & conspectu abesse se
(ris.

Quomodo n. e seruum in seruitute pro te hic dereliqueris,

Tuque te pro libero esse ducas, pignus differas.

Neque des operam pro me, ut huius reducere facias filium.

Scito te hinc minis viginti aestimatum mittier?

Fac fidelis sis fideli, caue fidem fluxam geras.

Nam pater scio faciet, quae illum facere oportet omnia.

Serua tibi in perpetuum amicum me, atque hinc inueni inueni

Hæc per dextram tuam te dextera retinens manu

Obsecro, infidelior mihi ne fuas, quàm ego fui tibi.

Tu hoc age, tu mihi nūc herus es, tu patronus, tu pater.

Tibi commēdo spes opesq; meas Ph. mādauisti satis.

Satin' habes mādāta, quæ sūt facta, si refero? Ty. satis.

Phi. Et tua, & tua, huc ornatus reueniam ex sententia.

Nunquid aliud? Ty. vt quam primū possis redeas. Ph.
(res monet.

He. Sequere me, uaticum vt dem hinc à trapezita tibi,

Eadē operā à prætoresumā syngraphū. Ty. quem syn
graphum?

He. Quē hic ferat secū ad legionē, hinc ire huic vt liceat
(domum.

M. Accij Plauti.

Tu intrò abi. Ty. bene abulato. Ph. bene vale. He. ede
(pol rē meā

Constabilini, cū illos emi de præda à quæstoribus.

Expedini ex seruitute filium, si dis placet.!

At etiā dubitani hos homines emerē, an nō emerē, diu.

Servate istum sultis intus serui, ne quo quam pedem

Efferat sine custode. iam ego apparebo domi,

Ad fratrem modò capte inos alios inuiso meos.

Eadem per contabor, ec quis hunc adolescentē nouerit.

Sequere tu te vt ammittā, ei rei primū præuorti volo.

Ergasilus Parasitus.

Capiteiuci.

Miser homo est, qui ipse sibi quod edit querit, et id ægrè
(inuenit.

Sed ille est meserior, qui & ægrè querit, & nihil in-
(uenit.

Ille miserrimus est, qui cū essecupit, quod edit nō habet.

Nam hercle ego huic diei si liceat oculos effodiā libēs,

Ita malignitate oneravit omnes mortales mihi.

Neq; ieiuniosorem, neq; magis effertum fame

Vidi: nec cui minus pcedat, quicquid facere occeperit.

Itaq; venter gutturq; resident esuriales ferias.

Ilicet parasitice arti in maxumam malam crucem,

† ta inuentus iam ridiculos inopesq; ab se segregat.

Nihil morantur iã Laconas imi subsellij viros,

Plugipatidas, quibus sunt verba sine penu & pecunia.

Eos requirunt, qui libenter cū ederint, reddant domi.

Ipsi obsonant, quae parasitorum ante erat prouincia.

Neq; ridiculos iam teruncij faciunt, sese omnes amāt.

Nã vt dudū hinc abij, accessi ad adolescentes in foro:

Saluete, inquã. Quō imus, vnã inquã ad prædũ? atq;
(illi tacēt.

Quis ait hoc, aut quis pfitetur, inquã? quasi muti silēt.

Neq; me rident, vbi cœnamus inquã? atq; illi abnuūt.

Dico vnum ridiculum dictum, de dictis melioribus,

Quibus solebā menstruales epulas antè adipiscier,

Nemo ridet, sciui ex templò rem de compacto geri.

Necanē quidem irritatā voluit quisquam imitari.

Saltem si non arri derent, dentes vt restringerent.

Abeo ab illis, post quā, video me sic ludificari.

Pergo ad alios, venio ad alios, deinde ad alios: vna res.

Omnes compacto rem agunt, quasi in velabro olearij.

Nunc redeo inde, quoniam me ibi video ludificari.

Item alij parasiti frustra obambulant in foro.

Nunc barbarica lege certū est ius meū omne persequi.

M. A. c. j. Plauti

Qui conciliū iniere, quo nos victu & vita phibeāt,

His diem dicam, irrogabo multā, vt mihi cœnas decē

Meo arbitrato dent, cū cara annona sit. sic egero.

Nūc ibo ad portū hinc. Est illic mihi vna spes cœnatica.

Si ea decollabit, redibo huc ad senē, ad cœnā asperā.

HEGIO.

Quid est suauius, quā bene rē gerere bono publico
(sicut ego feci heri,

Cū emi hosce homines. vbi quisq; vident, eunt obuiā,

Gratulanturq; eā rē: ita me miserū restitudo,

Retinendoq; lassum reddi derunt.

Capteiucl

Vix ex gratulando miser iam eminebam,

Tādē aby ad pratorē, ibi vix requieui, rogo syngraphū:

Datur mihi, ilico dedi Tyndaro, ille abyt domū.

Indē ilico reuortor domum. postquam id actum est, eo

Protinus ad fratrem. inde abij, mei vbi sunt alij captiui.

Rogo Philocratem ex Aulide ecquis omnium nouerit?

Tandē hic exclamat, eum sibi esse sodalem. dico esse eum

Apud me. hic extēplō orat, obsecratq; eū sibi vt liceat

Videre. in sibi ilico hunc exolui. nunc tu sequere me,

Vt quod me orauisti, impetres, hominē vt conuenias.

M. Accij Plauti.

TYNDARVS.

Nunc illud est, cū me fuisse quā esse nimio mantellum,

Nūc spes, opes, auxiliaq; a me segregant, spernūtq; me.

Hic ille est dies, cū nulla vitæ meæ salus sperabilis est.

Nec exilium est, neq; adeo spes, quæ mihi hunc aspellat
(metū.

Nec mēdacijs subdolis mihi vsquā mantellū est meis.

Nec sycophātijs, nec fucis vllū mantellū obuiā est.

Nec deprecatio pfidijs meis, nec malefactis fuga est.

Nec confidentiæ vsquā hospitium est, nec diuerticulū dolis.

Operta quæ fuere, aperta sunt, patent præstigia.

Omnis res palàm est: neq; de hac re negotiũ est, quin malè

Occidam, oppetamq; pestem heri vicem, meamq;.

Perdidit me Aristophontes hic qui intrò venit modò.

Is me nouit, is sodalis Philocrati & cognatus est.

Neq; iam seruare Salus, si volt, me potest: ne copia est,

Nisi si meo aliquam corde machinor astutiam.

Quã malum quid machiner? quid cõminiscar? maximas

Nugas, ineptiasq; incipisso, bareo.

Hegio, Tyndarus, Aristophontes.

Hic. Quò illũ nũc hominẽ pripuisse foràs se dicã ex edib.

M. Accij Plauti

Ty. Nūc enim uerò ego occidi, tū ad te hostes. Tyndare,
(quid loquar?)

Qui: fabulabor? quid negabo? aut quid fatebor? mihi

Res omnis in incerto sita est quid rebus cōfidā meis?

Vtinā te di prius perderēt, quā perijisti è patria tua

Aristophontes, qui ex parata re imparatā omnē facis.

Occisa est hæc res, nisi reperio atrocē mihi aliquā astu-
tiā.

He. Sequere. hētibi hominē. adi atq; alloquere. Ty. quis
homo est me hominū miserior?

Ar. Quid istuc est, qđ meos te oculos dicā fugitare Tyn-
(dare?)

Proq; ignoto me aspernari, quasi me nunquā noueris?

Equidē tā sū seruus, quā tu. & si ego domi liber fui,

Capiteiuci.

Tu vsq. à puero seruitutem seruisti in Aulide.

He. E depol minimè miror, si te fugitat, aut oculos tuos.

Aut si te odit qui istū appelles Tyndarū p Philocrate.

Ty. Hegio hic homo rabiosus habitus est in Aulide,

Ne tu quod istic fabuletur aures immittas tuas.

Nam istic hastis insectatus est domi matrē & patrē.

Et illic isti qui sputatur morbus interdum venit.

Proin tu ab istoc pcul recedas. He. vltro istū à me. Ar.

(ain' verbero

Me rabiosum? atq; insectatum esse hastis meum memo

(ras patrē?

Et eū morbū mihi esse, vt qui me opus sit insputarier?

He. Ne verè, multos istè moribus homines macerat.

Quibus insputari salutis fuit, atq. alijs profuit?

Ar. Quid tu autè, etiã huic credis? He. qd ego credã huic?
(Ar. insanum esse me.

Ty. Viden tu hũc, quã inimico vultu intuetur, cõcedi op^s
(tumum est.

Hegio, sit quod ego tibi dixi, gliscit rabies, caue tibi.

He. Credidi esse insanũ extẽplo, vbi te appellavit Tynda
(rum.

Ty. Quia suũ ipse interdũ ignorat nomẽ, neq. scit q̃ siet.

He. At etiã te suũ sodalẽ esse aiebat. Ty. hand vidi magis.

Et quidem Alcmaeo atq. Orestes & Lycurgus postea,

Vnã opera mihi sunt sodales, qua iste. Ar. at etiã fur.
(cifer

Malè mihi loqui audes? non ego te noni? He. pol pla.
 (num id quidem est

Nò nouisse, qui istū appelles Tyndarū pro Philocrate.

Quē vides, eum ignoras: illū nominas, quē nō vides.

Ar. Immo iste eum sese ait qui nō est, esse: & qui verò
 (est, negat.

Ty. Tu enim repertus Philocrate qui superes verincibus.

Ar. Pol ego vt rem video tu inuētus vera vanitudine

Qui conuincas: sed quæso bercle a gedū aspice ad me.
 Ty. hem. Ar. dic modo

Te negas Tyndarū esse? Ty. nego inquā. Ar. tu te Phi
 locratem esse ais?

Ty. Ego inquā. Ar. tu ne huic credis? He. plus quidē, quā
 (tibi aut mihi.

Nā ille quidem, quē tu hunc memoras esse, hodie hinc
 (abyt Aulidem

Ad patrē huius. Ar. quē patrē, qui seruus est? Ty. & tu
(quidē

Seruus, & liber fuisti, & ego me confido fore,

Si huius huc reconciliasso in libertatem filium.

Ar. quid ais furcifer, tui te gnatū memoras esse liberum?

Ty. Non equidē me liberum, sed Philocratē esse aio. Ar.
(quid est?

Vt scelestus Hegio nunc iste ludos hic facit.

Nā is est seruus ipse, neq; pter se vnquā ei seruus fuit.

Ty. Quia tute ipse egres in patria, nec tibi qui vi uas do-
(mi est,

Omnis inueniri similes tibi vis, non mirum facis.

Est miserorū, vt maleuolētes sint, atq; inuideāt bonis.

(re.

Ar. Hægio videsis, ne quid tu huic temerè insistas crede.

Atq; vt perspicio profectò iam aliquid pugnae edidit.

Filiū tuū qđ redimere se ait, id neutiquā mihi placet.

Ty. Scio te id nolle fieri: efficiā tamē id ego, si di adiunāt.

Illū restituam huic, hic autē in Aulidē me meo patri

Propterea ad patrē hinc amisi Tyndarū. Ar. quin tu te
(is es?

Neq; præter te in Aulide vllus seruus istoc nomine est.

Ty. Pergin seruū me exprobrare esse, id quod vi hostili
(obtigit?

Ar. Enimvero iā nequeo contineri. Ty. heus audin' quid
(ait, quin fugis?

Iam illic hic nos insectabit lapidib; nisi illum iubes

M. Accij Plauti

Cōprehēdi. Ar. crucior. Ty. ardēt oculi, fit opus Hegio.

Viden tu illi maculari corpus totum maculis luridis?

Atrabilis agitat hominem. Ar. at pol te, si hic sapiat se
(nec,

Atra pix agitet apud carnificem, tuoq; capiti illuceat.

Ty. Iam deliramenta loquitur, larua est imulans viram.

He. Quid? quid si hūc cōprehendi iusserim? Ty. Sāpias
(magis.

Ar. Crucior lapidem non habere me, vt illi mastigice

Cerebrū excutiā, qui me insanū verbis cōciūnat suis.

Ty. Audin' lapidem queritare? Ar. solus te solum volo.

Hegio. He. istinc loquere si quid vis, procul tñ audiā.

Ty. Namq; edepol si ad bites propius, os denasabit tibi

Mordicus. Ar. neq; pol me insanū Hegio esse creduis;

Neq; fuisse vnquā, neq; esse morbū quē istic autumat.

Verum si quid metuis à me. inbe me vinciri, volo.

Dū istic itidē vinciat. Ty. immò enimvero Hegio,

Istic q; volt viciatur. Ar. tace modò, ego te Philocrates.

False faciam, vt. verus bodie reperiare Tyndarus.

Quid mi abnutas? Ty. tibi ego abnuto? quid agat, si ab
(sis logius?

He. Quid ais? qd si adeā hūc insanū? nugas ludificabitur.

Garriet quòd neq; pes vnquā, neq; caput compareat.

M Accij Plauti

Ornamentā absunt. Aiacē hunc cū vides, ipsum vides?

He Nihil facio, tamen adibo. Ty. nūc ego omnino occidi.

Nūc ego inter sacrum saxumq. sto, nec quid faciā scio.

He. Do tibi operā Aristophōtes, si quid est quod me velis.

Ar. Ex me audibis vera, quæ nunc falsa opinare Hegio.

Sed hoc primum me expurgare tibi volo, me insaniam

Neg, tenere, neg, mihi esse morbum, nisi quod seruiō.

At ita me rex deorū atq; hominū faxit patriæ cōpotē,

Vt istic Philocrates non magis est quā aut ego aut tu.
(He. eho dic mihi,

Quis illic igitur est? Ar. Quē dudū dixi à principio tibi.

Hoc si secus reperies, nullam causam dico quin mihi;

Et parentum & libertatis apud te deliquio fiet.

He. Quid tu aus? Ty. me tuū esse seruū, & te meū herū.
(He. haud istuc rogo.

Fuisti liber? Ty. fui. Ar. enim sero nō fuit, nugas agit.

Ty. Quū tu scis? an tu ferta se fuisti mea matriolstetrix,

Qui id tā audaciter dicere audes? Ar. puerū te vidi
(puer.

Ty. At ego te video maior maiorem. hē rursū tibi

Meā rē non cures, si rē eī facias. nam ego curo tuam?

He. fuit ne huic pater i thesauro Chrysonico Chrysidēs?

Ar. Nō fuit neq. ego istuc nomen vnquā, audiui ante hūc
G (diē.

Philocrati Theodoromedes fuit pater. Ty pereaprobrè.

Quin quiescis dierectum cor meum, ac suspende te.

Tu susultas, ego miser vix a sto præformidine.

He. Satin' istuc mihi exquisitū est fuisse hūc seruum in
(Aulide?

Neg esse hunc Philocratē. Ar. tã satis, q̄ nunquã hoc
(inuenies secus.

Sed vbi is nunc est? He. vbi ego minimè atq; ipsius se
(volt maximè.

Tum igitur ego arumnatus deartuatus sum miser

Huius scelesti technis, quē me vt libitum est ducta
(uit dolis.

Sed vide sis? Ar. Quin exploratū dico & pronisum hoc
(tibi.

He. Certon'? Ar. Quin nihil ynquam inuenies magis hoc
(certo certius

Capteiucl.

Philocrates iã inde vsq; amicus fuit mihi à puero puer.

He. Sed qua facie est tuus sodalis Philocrates? Ar. dicam
(tibi.

Macilēto ore, naso acuto, corpore albo, & oculis nigris,

Subrufus, aliquantū crispus, cincinnatus. He. cōuenit.

Ty. Vt quidē hercle ī mediū ego hodie, pessimè p̄ceſſerim.

Væ illis virgini miseris, quæ hodie ī tergo moriētur meo.

He. Verba mihi data esse video. Ty. quid cessatis cāpedes.

Currere ad me? meaq; amplecti crura, vt vos custodiã?

Satin' me illi hodie scelesti captiui cæperunt dolo?

Illic seruum se assumulabat, hic sese autem liberum.

M. Accij Plauti

Nucleum amisi, reliquit pignori putamina.

Ita mihi stolido sursum versum os subleuere offucijs.

*Hic quidē me nūquā irridebit. Colaphe, Cordalio, Co
(rax,*

Ite istuc, atq; efferte lora. Lo. nū lignatum mittimus?

Hegio, Tyndarus, Aristophontes.

Heg. INijcite huic aētutum manicas mastigia.

Ty. Quid hoc est negotij? quid ego deliqui? He. rogas?

Sator, sartorq; scelerum, & messor maxume.

Ty. Non occatorem dicere audebas prius?

Nam semper occant prius quàm sarriunt rusticā

Capteiucl.

He. At vt confidenter mihi contrà astitit.

Ty. Decet innocentem seruum atq; innoxium

Confidentem esse suum apud herum potissimum.

He. Astringite isti sultis uehementer manus.

Ty. Tuus sum, tuas quidem vel præcidi iube.

Sed quid negotij est, quamobrem succenses mihi?

He. Quia me, meamq; rem, quod in te vno fuit,

Tuis scelestus falsidicis fallacijs

Delacerasti, deartuasti q; opes.

Confecisti omnes res ac rationes meas.

M. Acclj Plauti

Ita mi exemisti Philocratem fallacijs.

Illum esse fernom credidi, te liberum.

Ita vosmet aiebatis, itaq; nomina.

Inter vos permutastis. Ty. fateor omnia.

Facta esse ita, vt tu dicis, & fallacijs.

Abijisse eum abs te mea opera atq; astutia.

An, obsecro hercle te, id nunc succenses mihi?

He. At cum cruciatu maximo id factum est tuo.

Ty. Dum ne ob malefacta peream, parui id aestimo.

Si ego hic peribo, at ille vt dixit, non redit.

Capteiuci.

At erit mihi hoc factum mortuo memorabile,

Meum herum captivum ex seruitute atq; hostibus

Reducem fecisse liberum in patriam ad patrem,

Meumq; me potius caput periculo

Præoptauisse, quàm is periret, ponere.

He. Facito ergo vt Acherunti clueas gloria.

Ty. Qui per virtutem peritat, non interit.

He. Quando ego te exemplis excruciaueropessumis,

Atq; ob sutelas tuas te morti misero,

Vel te interijße, vel perijße prædicent,

M. Acclij Plauti

Dum pereas nihil interdico, dicant vivere.

Ty. Pol si istuc faxis, haud sine pœna feceris.

Si ille huc redibit, sicut confido affores

Ar. Prò di immortales, nunc ego teneo, nunc scio

Quid sit hoc negotij, meus sodalis Philocrates.

In libertate est ad patrem, in patria bene est.

Nec est quisquam mihi, equè melius cui velim.

Sed hoc mihi ægi, è est, me huic dedisse operam malam,

Qui nunc propter me, mea q̄, verba vincus est.

He. Vetuin' te quicquam hodie mihi falsum proloqui?

Capiteluel

Ty. *Vetasti. He. cur es ausus mentiri mihi?*

Ty. *Quia vera obessent illi, cui operam dabam,*

Nunc falsa profunt. He. at tibi oberūt. Ty. optimè est.

At herum seruavi, quem seruatum gaudeo,

Cui me custodem addiderat hexus maior meus.

Sed male ne id arbitrare factum? He. pessumè.

Ty. *At ego aio rectè, qui abs te seorsum sentio.*

Nam cogitato, si quis gnato tuo

Tuus seruus faxit, qualem haberes gratiam?

Emitteres ne, nec ne, eum seruum manu?

M. Accij Plauti.

Esset ne apud te is seruus acceptissimus?

Responde. He. opinor. Ty. cur ergo iratus mihi es?

He. Quia illi fuisti, quàm mihi, fidelior.

Ty. Quid tu vnà nocte postulauisti & die,

Recens captum hominem: nuperum & nouitium,

Te perdocere, vt melius consulerem tibi

Quàm illi, qui cum vnà puero aetatem exegeram.

He. Ergo ab eo petito gratiam istam. ducite,

Vbi ponderosas crassas capiat compedes.

Inde ibis porrò in latomias lapidarias.

Capitulum

Ibi quom oclonos alij lapides effodint,

Nisi cotidianus sesqui opus confeceris,

Sescenteplogo nomen indetur tibi.

Ar. Per deos atq; homines ego te obtestor Hegio,

Ne tu istunc hominem perdis. He. curabitur.

Nam noctu neruo vinctus custodibitur,

Interdus sub terra lapides eximet.

Dinego hunc cruciabo, non vno absoluam die.

Ar. Certum ne est tibi istuc? He. non moriri certu' st.

Abducite istum aētutum ad Hippolytum fabrum,

M. Accij Plauti.

Iubete huic crassas compedes impingier,

Inde extra portam ad meum libertum Cordalum,

In lapidinas facite deductus fiet.

Atq; hunc ita velle me dicite curarier,

Ne qui deterius huic sit, quàm cui pessumè est.

Ty. Cur ego te inuito me esse saluum postulem?

Periculum vitæ meæ, stat tuo periculo.

Post mortem in morte nihil est quod metuum mali.

Et si peruiuo vsq; ad summam ætatem, tamen

Breue spatium est perferendi quæ minitas mihi.

Vale atq; salue, & si aliter vt dicam meres.

Tu Aristophontes, de me vt meruisti, ita vale.

Namq; mihi propter te hoc obtigit. He. abducite.

Ty. At vnum hoc quaeso, si huc rebitet Philocrates,

Vt mihi eius facias conueniundi copiam.

He. Peristis, nisi hunc iam è conspectu abducitis.

Ty. Vis haec quidem hercle est, & trahi & trudi simul.

He. Illic abductu' st rectà in phylacam, vt dignus est.

Ego illis captiuis alijs documentum dabo,

Ne talem quisquam facinus incipere audeat.

M. Accij Plauti

Quod absq; hoc esset, qui mihi hoc fecit palam.

Vsq; offerre natum, suis me ductarent dolis.

Nunc certum est nulli post hæc quicquam credere.

Satis sum semel deceptus. speravi miser

Ex seruitute me exemisse filium.

Ea spes elapsa est, per didi vnum filium

Puerum quadrimum, quem mihi seruus surpuit.

Neq; eum seruum vnquam repperi, neq; filium.

Maior potitus hostium est. quod hoc est scelus?

Quasi in orbitatem liberos produxerim.

Sequere hac, reducam te vbi fuisti. neminis

Misereri certum est, quia mei miseret neminem.

Ar. Exauspicaui ex vinculis. nunc intelligo.

Redauspicandum esse in cathenas denud.

Ergasilus Parasitus.

Er. Iuppiter supreme seruas me, measq̄ auges opes.

Maximas opimitates, opiparasq̄ offers mihi.

Laudem, lucrum, ludum, iocum, festiuitatem, serias,

Pompam, penum, potationes, saturitatem, gaudium.

Nec cuiquam homini supplicare nunc certum est mihi.

M. Acij Plauti

Nā vel prodesse amico possū, vel inimicum perdere,

Ita hic me amantat e amana amannus oneravit dies.

Sine sacris hereditatem sum aptus effertissimam.

Nunc cursum ad senē capes: ā hunc Hegionē, cui boni

Tantum affero, quantū ipse adispici optat, atq; etiam
(amplius.

Nunc res certa est eodē pacto, vt comici serui solent,

Conijciā in collū pallinm, primō ex me hanc rē vt audiat.

Speroq; me ob hunc nuncium aternū adepturū cibū.

Hegio senex. Ergasilus parasitus.

He. Quanto in pectore hāc rē meo magis voluto,

Capteiucl.

Tanto mihi aegritudo auctior est in animo.

Ad illum modum sublitum mihi os esse

Hodie mihi, neq. id perficere quivi.

Quod cum scibitur per urbem irridebor.

Cum ex templò ad forum aduenero, omnes loquentur:

Hic ille est senex ductus, qui verba data sunt.

Sed Ergasilus est, ne hic procul quem video?

Collecto quidem est pallio, quid nam acturus est?

Er. Moue abste moram, atq. Ergasile age hanc rem.

E minor, inter minorq., ne quis mi obstiterit obuiam:

Nisi quis sat diu vixisse sese homo arbitrabitur.

Nā qui obstiterit, ore sistet. He. hic homo pugillatum
(incipit.

Er. Facere certum est. proinde ut oēs itinera insistāt sua,

Ne quis in hac platea negotij conferat quicquam sui.

Nā meus est balista pugn^o, cubitus catapulta est mihi,

Humerus aries: tū genu ut quēq; icero, ad terrā dabo.

Dentilegos omnes mortales faciam, quemq; offendero.

He. Quae ille ceminatio est? nam nequeo mirari satis.

Er. Faciam ut eius diei, lociq;, mei q;, semper meminere.

Qui mihi in cursu obstiterit, saxo vitae is extemplō
(obstiterit / u.e.

He. Quid hic homo tātū incipiſſit facere cū tātis minis?

Er. Prius edico, ne quis propter culpam capiat ur suam.

Capteiucl.

Continete vos domi, prohibete à vobis vim meam.

He. Mira edepol sunt, ni hic in ventrē sum sit cōfidentia.

Væ misero illi, cuius cibo iste factu'st imperiosior.

Er. Tum pistores serophipasci qui alunt fursuri sues,

Quarum odore præterire nemo pistrinum potest.

Ecrū si quouisquā seropham in publico cōspexero,

Ex ipsis dominis meis pugnis exculcabo fursures.

He. Basilicas edictiones atq; imperiosas habet.

Satur homo est, habet profectò in ventre confidentiā.

Er. Tum piscatores, qui præbent populo pisces fætidus,

Qui aduehuntur quadrupedanti crucianti cantherio,

M. Accij Plauti

Quorum odos subbasilicanos omnes abigit in forum:

Eis ego ora verberabo surpiculis piscarijs,

Vt sciant alieno naso quam exhibeant molestiam.

Tum lanij autem qui concinnant liberis orbas oues,

Qui locant cædundos agnos, & duplā agninā danūt.

Qui petroni nomen induunt verueci sectario,

Eum ego si in via petronem publica conspexero,

Et petronē & dominū reddam mortales miserrimos.

He. Euge edictiones redilitias hic habet quidem.

Mirūq; ad eū est, ni hunc fecere sibi Aetoli agoranomū.

Er. Non ego nunc parasitus sum, sed regū rex regalior,

Capteiucl

Tantus ventri comm. eat us meo adest in portu cibus.

Sed ego cesso hūc Hegionem onerare latitia senem?

Qui homine hominū adaeque nemo viuit fortunatior.

He. Quae ille est latitia, quā hic letus largitur mihi?

Er. Heus vbi estis vos? Ecquis hoc aperit ostium? He. hic
(homo

Ad canā recipit se ad me. Er. aperite hasce ābas fores,

Priusquā pultando assulatim foribus exitiū affero.

He. Per lubet hanc hominē colloqui, Ergasile. Er. Erga-
(silum qui vocat?

He. Respice. Er. fortuna quod tibi nec faciet, nec facit,

Hoc me iubes. sed qui est? He. respice ad me, Hegio
sum. Er. oh mihi.

Quātū est hominū optumorū, optumē in tēpore ad-
H 3 (uenis.

M. Accij Plauti

He. Nescio quē ad portū nacl̄us es vbi cœnes, eo fastidis.

Er. Cedo manum. He. manum? Er. manum inquam cedo
(tu amactutum. He. tene.

Er. Gaude. He. quid ego gaudeā? Er. quia ego impero, age
(gaude modō.

He. Pol mœrores mi ante uortūt gaudijs. Er. noli irāscier

Iā ego ex corpore exigā omnes maculas mœrorum tibi.

Gaude audac̄ter. He. gaudeo, etsi nihil scio, qđ gaudeā.

Er. Benefacis, inbe. He. quid iubeā? Er. ignē ingētē fieri.

He. Ignē ingentem? Er. ita dico, magnus ut sit. He. quid
(in eo volt vrier?

Tuan' causa me ædeis incēs surum cēsēs? Er. noli irāscier

Inben' an non iubes astitui aulas? patinas elui?

Laridum atq; epulas foneri focolis feruentibus,

Aliū pisces præstinatū abire? He. hic vigilās somniat.

Er. Alium porcīnam, atq; aguinā, & pullos gallinaceos.

He. Scis bene esse, si sit vnde. Er. pernā atq; ophthalmia,

Horæū, scōbrū & trigonū, & cetum, & mollē caseū.

He. Nominandi istorū tibi erit magis, quā edundi copia,

Hic apud me Ergasile. Er. mean' metausa hoc censes
(dicere?)

He. Nec nihil hodie, nec multo plustu hic ædcs, ne frustra
(ies.

Proin' tu tui quotidiani vici ventrem ad me afferas.

Er. Quin ita faciā, vt te cupias facere sumtū, et si ego vetē.

He. Egone? Er. tute. He. tū tu mihi. igitur berus es. Er.
(imo beneuolens.

V;u' te faciā fortunatū? He. malim, quā miserū quidē.

M. Acclj Plauri

Er. Cedo manū. He. hē manū. Er. di te oēs adiunāt. He.
(nihil sentio.

Er. Non enim es in senticeto, eò non sentis, sed iube

Vasa tibi pura appararier ad rem diuinam citò,

Atq; agnū afferri propriū, pingue. He. cur? Er. vt sa-
(crufices.

He. Cui deorū? Er. mihi hercle. nā ego tibi nūc sum sum
(mus Iuppiter.

Idem ego sum salus, fortuna, lux, letitia, gaudium,

Pro in tu deū hūcce saturitate facias trāquillū tibi.

He. Esurire mihi videre. Er. mihi quidē esurio, nō tibi.

He. Iuppiter te diq; perdant. Er. te hercle mihi æquum est
(gratias

Agere ob nuncium, tantum ego nunc porto à portu ti
(bi boni.

Nūc tu mihi places. He. abi stultus, post tēpus venis

Er. Igitur olim si aduenisē, magis tu tum istuc diceres.

Nunc hanc letitiam accipe à me quam fero. nā filiū

Tuū modò in portu Philopolemū viūū, saluū & sospitē

Vidi in publica celoce, ibidemq; illum adolescentulum

Aliū vnā, & tuū Stalagmū seruū qui aufugit. domo,

Qui tibi surripuit quadrimū puerum filiolum tuū.

He. In malā rē. ludis me. Er. ita me amabit sancta sa-
(turitas

Hegio, itaq; suo me semper condecoret cognomine.

Vt ego vidi. He. meū gnatū? Er. tuū gnatū, & geniū
(meum.

He. Et captiuū illū Aulidēsem? Er. μὰ τὸν ἀπόλλω. He.
(et seruolum

Meū Stalagmū, meū qui gnatū surripuit? Er. νὴ τὰρ
(σ' ἔραυ

M. Acij Plauti.

He. Iam diu? Er. νὴ Τὰν παρῶν ἐστιν. He. venit. Er. νὴ Τὰν οἶ
(γνίω)

He. Certon? Er. νὴ Τὰν φεκοῦναι. He. vide sis. Er. νὴ Τὸ ἀλά
(τερω)

He. Quid tu per barbaricas vrbes iuras? Er. qa enim item
(aspera

Sunt, vt tuū vidēti autumabas esse. He. ve ætati tuæ.

Er. Quippe quādo mihi nihil credis, quod ego dico sedulò.

Sed Stalagmus quoinus erat tūc nationis, cū hinc abijt?

He. Siculus. Er. at nō Siculus nō est, Boius est, Boiam?
(terit.)

Liberorum quæruendorū causa ei credo vxor data est.

He. Dic bonan fide tu mihi istæc verba dixisti? Er. bona:

He. Di immortales iterū gnatus videor, si vera autumas.

Er. An tu dubium habebis, etiam sanctè cum iurem tibi?

Postremò Hegio, si parua iuryurando est fides,

Vise ad portū. He. facere certū est, tu intus cura quod
(opus est.

Sume, posce, prome quiduis, te facio cellarium.

Er. Nam hercle nisi mātiscinatus probè ero, fusti plectiro.

He. Aeternum tibi dapinabo cibum, si vera autumas.

Er. Vnde id? He. à me meoq; gnato. Er. sponde tu istud.
(He. spondeo.

Er. At ego tuum tibi aduenisse filium respondeo.

He. Cura quā optumè potes. Er. bene ābula & redābula.

ERGASILVS.

Illic hinc abijt, mihi rem summam credidit cibariam.

Di immortales iā vt ego collos prætrūcabo tergoribus.

Quanta pernīs pestis veniet, quanta labes larido:

Quanta sumini absumedo, quanta callo calamitas?

Quanta lanys lasitudo? quanta porcinarijs?

Nā si alia memorē, quæ ad vētris viclū conducūt, n. ora
(est.

Nunc ibo ad meam præfecturam, vt ius dicam larido,

Et quæ pendent indemnate perne, eis auxiliū vt ferā.

PVER HEGIONIS.

Diespiter te diq̄, Ergasile perdant, & ventrem tuum,

Parasitosq̄ omnes, & qui posthac cœnam parasitis dabit.

Clades calamitasq̄, intemperies modò in nostram aduenit
(domum.

Quasi lupus esuriens, metui ne in me faceret impetum.

Capteiuēi. :

Nimisq̄ hercle ego illū malè formi dabā, ita frēdebat den-
(tibus.

Adueniens deturbauit totum cum carne carnarium.

Arripuit gladium, prætrūcat tribus tergoribus glādia.

Aulas, calicesq̄, omnes confregit, nisi quæ modiales erant.

Cocum percontabatur, possent ne seriæ feruescere?

Cellas refregit omnes intus, reclusitq̄, armarium.

Afferuate istūc sultis serui, ego ibo vt conueniā senem.

Dicam vt sibi penū aliud ornet, siquidem sese vti volet.

Nā hic quidē vt adornat, aut iā nihil est, aut iā nihil erit.

Hegio, Philopolemus, Philocras-
tes, Stalagnus.

He. Ioui dijsq; ago gratias meritò magnas,

Quom te reducem tuo patri reddiderunt,

Quomq; ex miserijs plurimis me exemerunt,

Quæ adhuc te carens dum hic fui sustentabam.

Quomq; hunc conspicio in potestate nostra,

Quomq; hæc reperta est fides firma nobis.

Satis iam dolui ex animo, & curâ me sat

Et lacrimis maceraui. satis iam audiui

Tuas ærumnas, ad portum mihi quas memorasti.

Hoc agam? Philoc. quid nunc quoniã tecum seruavi fidem,

Tibiq; hunc reducem in libertatẽ feci? He. fecisti ut tibi,

Capteiuē.

Philocrates, nunquam referre gratiam possim satis,

Proinde ut tu pro meritis de me et filio meo. Philop.
(immò potes

Pater, & poteris, & ego potero, & di eam potestatem
(dabunt,

Ut beneficium benemerenti nostro meritò munerēs,

Sicut tu huic potes pater mi facere meritò maxime.

He. Quid opus est verbis? lingua nulla est, qua negem quic
(quid roges.

Philoc. Postulo abs te, ut mihi illū reddas seruem, quem
(hic reliqueram:

Pignus pro me, qui mihi melior, quā sibi semper fuit.

Pro benefactis eius uti ei precium possim reddere.

He. Quod benefecisti, referetur gratia, id quod postulas.

Et id, & aliud, quod me orabis impetrabis, atq; te

Nolim succin'ere, quòd ego iratus ei feci male.

Philoc. Quid fecisti? He. in lapidicinas cõpeditũ cõdidì,

Vbi resicini mihi data esse verba. Philoc. vae misero
(mibi.

Propter meum caput labores homini euenisse optumo.

He. At ob eam rem mihi libellam pro eo argentine davis.

Gratis à me, vt sit liber abducito. Philoc. edepol Hegio

Facis benignè, sed quaeso hominẽ vt inbeas arcessi. He.
(licet.

Vbi estis vos? ite adlutum Tyn darum huc arcessite.

Vos ite intrò. interibi ego ex hac statua verberea volo

Erogitare, meo minore quid sit factum filio.

Vos lauare interibi. Philop. sequere hanc Philocrates
(me intrò. Phi. sequor.

Capteiuē.

He. Age tu illuc procede bone vir, lepidū mancupiū meū.

Sta. Quid me oportet facere, vbi tu talis vir falsū autumas.

Fui ego bell^o, lepid^o, bonus vir nūquā neq, frugi bon.e.

Neq, ero vnquā, ne tu spē ponas me bonæ frugi fore.

He. Propemodū vbi loci fortuna tuae sunt, facile intel li.
(gis.

Si eris verax, tua ex re facies, ex mala meliusculam.

Recta & vera loquere. sed neq, verè, neq, rectè adhuc

Fecisti vnquā. Sta. quòd ego fatear, credin' pudeat cum
(autumes?

He. At ego faciā vt pudeat: nam in ruborē te totū dabo.

Sta. Eia credo ego imperito plagas munitaris mibi.

Tādē ista aufer, dicq, quid fers, vt feras hinc qđ petis.
1

He. Satis facundus, sed fieri dictis compendium volo,

Sta. Ut vis fiat. He. bene morigerus fuit puer, nunc non
(deceat.

Hoc agamus, iam animum aduerte, ac mihi quae dicam
(ediffere,

Si eris verax, è tuis rebus feceris meliusculas.

Sta. Nugae istaec sunt, nõ me censes scire quid dignus siem?

He. At ea subterfugere potis es pauca, si non omnia.

Sta. Pauca effugiã scio: nã multa eueniët, & merito meo.

Quia & fugi, & tibi surripui filium, & eum vendidi.

He. Cui hõ? Sta. Theodoromedi in Aulide Polyplufio

Sex minis. He. prò di imortales, is quidẽ huius est pater

Philocratis. Sta. quin melius noui, quã te, & vidi sepius.

Serna Iuppiter supreme & me, & meum gnatum mihi

Philocrates per tuum te genium obsecro exi, te volo.

Philocrates, Hegio, Stalagnus.

Ph. Hegio a sū si quid me vis, impera. He. hic gnātū meū

Tuo patri ait se vendidisse sex minis in Aulide.

Phi. Q uā diu id factū est? Sta. hic ānus incipit vicesim⁹.

Phi. Falsa memorat. Sta. aut ego, aut tu. nam tibi quadri-
(mulum

Tuus pater peculiarem paruulum puero dedit.

Phi. Quid erat ei nomen, si vera dicis, memora dum mihi.

Sta. Pagnium vocitatu' st, pōst vos indidistis Tyndaro.

Phi. Cur ego te non noui? Sta. quia mos est oblinisci homi-
I 2 (nibus,

Neq; nouisse, cuius nihil sit faciunda gratia.

Phi. Dic mihi, is ne istic fuit, quem vendidisti meo patri,

Qui mihi peculiaris datus est huius filius?

He. Vixit ne is homo? Sta. argentū accepi, nihil curavi cæ
(terum.

He. Quid tu ais? Phi. quin istic ipsu' st Tyndarus tuus fi-
(lius?

Vt quidem hic argumenta loquitur. nā is mecū à puero
(puer

Bene, pudiceq; educatu' st, vsq; ad adolescentiam.

He. Et miser sum, & fortunatus, si vos vera dicitis.

Eō miser sum, quia malè illi feci, si gnatus meu' st.

Eheu quæ ego plus, minusq; feci, quàm æquom fuit.

Quo. Malè feci, crucior modò, si insectum fieri possiet.

Sed eccum incedit hic ornatus, audax suis virtutibus.

*Tyndarus, Hegio, Philocrates,
Stalagmus.*

Vidi ego multa sepe picta, quæ acherunt i fierent

Cruciamēta: verū enim uero nulla adæquè est Acherūs.

Atq; vbi ego fui in lapicidinis, illic demum est locus,

Vbi labore lassitudo omni est exigenda ex corpore.

*Nā vbi illò adueni, quasi patricijs pueris, aut moneda
(le,*

Aut anates, aut coturnices dantur, qui cū lusitent,

Itidē hac mi adueniēti: vpupa, qui me delectet, data est.

Sed herus, eccū atē: ostiū, & her^o alter eccū ex Aulide

Redij. He. salve exoptate gnate mi. Tyn. hem quid gnā
(te mi?)

Atat scio cur te patrem aſsimiles eſſe & me filium,

Quia mihi item vt parentes lucis das tuende copiam.

Ph. ſalue Tyn dare. Ty. & tu quouiſ cauſa hanc ærumnam
(exigo.

Phi. At nunc liber in diuitias faxo venies. nam tibi

Pater hic eſt, hic ſeruus, qui te huic hinc quadrimū ſur
(puit,

Vendidit q̄ patri meo te ſex minis. is te mihi

Paruulum peculiarem paruulo puero dedit.

Illic indiçiū fecit. nā hunc ex Aulide huc reducimus.

Ty. Quid huius filiū? Phi. intus eccū fratrem germanū tuū.

Ty. Quid tu aiſ? adduxit in illum huius captiuum filium?

Phi. Quin inquam intus hic est. Ty. fecisti edepol & rectè
(& bene.

Phi. Nunc tibi pater hic est, hic fur est tuus qui paruum
(hinc te abstulit.

Ty. At ego hunc grandis grandè natu ob furtū ad carnifi-
(cem dabo.

Phi. Merit° est, Ty. ergo edepol huic meritā mercedē dabo.

Sed dic oro, pater meus tu ne es? He. ego sum gnate mi:

Ty. Nūc ego demū in memoriam redeo, cum mecū cogito,

Nūc edepol demū in memoriam regredior, audisse me,

Quasi per nebulā, Hegionē patrem meū nominarier.

He. Ego sū. Phi. cōpedibus quæso vt tibi sit lenior filius.

Atq; hic granior seruus. He. certum est principium id
(præuortier.

Eamus intrò, vt accersatur faber, vt istas compedes

M. Accij Plauti

*Tibi adimā, huius dē. Sta. cui peculij nihil est, rectē fece
(ris.*

G R E X.

Speclatores ad pudicos mores facta haec fabula est.

Huiusmodi paucas poetæ reperiunt comædias,

Vbi boni meliores fiant. nunc vos, si vobis placet,

Et si placuimus, neq̄ odio fuimus, signū hoc mittite:

Qui predicti.e esse voltis præmium, plausum date.

FINIS.

STICHVS.

Dramatis personæ.

PANEGYRIS	mulier.
PINACIVM	mulier.
ANTIPHO	senex.
GELASIMVS	parasitus.
CROCOTIVM	ancilla.
DINACIVM	puer.
EPIGNOMVS	
STICHVS	seruos.
PAMPHILIPPVS	adolescens.

ARGVMENTVM.

Senex castigat filias, quod hæ viros

Tam perseuerent peregrinantis pauperes

Ita sustinere fratres, neq; relinquere.

Contra q̄ verbis delenitur commodis.

M. Accij Plauti.

Habere sineret, quos semel nocte forent.

Viri reueniunt opibus aucti trans mare,

Suam quisque retinet, ac Stichus ludus datur.

Panegyris, Pinacium, sorores.



REDO ego miseram fuisse Penelopam,

Soror, suo ex animo quæ tam vidua

Viro suo caruit: nam nos eius animum

De nostris factis noscimus, quarum viri hinc absunt,

Quorumque nos negocijs absentum, ut æquum est.

Sollicitæ noctes & dies soror sumus semper.

Pi. Nostrum officium nos facere aequum est, neq;

Id magis facimus, quam nos monet pietas.

Sed hic mea soror assis dum, multa volot tecum

Loqui de re viri. Pa. saluæ ne amabo?

Pi. Spero quidem, & volo: sed hoc soror crucior,

Patrem tuum meumq; adeo vnicè qui vnus

Ciuibus ex omnibus probus perhibetur,

Eum nunc improbi viri officio vti,

Viris qui tantas absentibus nostris

Facit iniurias, immeritò,

Nosq; ab his abducere volt.

M. Aelii Plaui

Hæ res vitæ me soror saturant.

Hæ mihi diuidiæ & senio sunt.

Pa *Nen lacruma soror, nec tuo id animo*

Fac quod tibi tuus pater facere minatur.

Spes est eum melius facturum.

Noni ego illum, istæ ioculo dicit,

Neq; ille sibi mereat Persarum

Montes, qui esse aurei perbibentur,

Vt istuc faciat, quod tu metuis.

Tamen si faciat, minimè irasci

Decet: neq; id immeritò eueniet.

Nam viri nostri domo ut abierunt,

Hic tertius annus. Pi. ita ut memoras.

Pa. Cum ipsi interea viuant, valeant,

Vbi sint, quid agant, ecquid agant,

Neque participant nos, neque redeunt.

Pi. An id doles soror, quia illi suum officium

Non colunt, cum tuum facis? Pa. ita pol.

Pi. Tacesis, cauesis audiam ego istuc

Caue, post hac ex te. Pa. nam quid iam?

Pi. Quia pol meo animo omnis sapientis

Suum officium æquum est colere, & facere.

M. Accij Plauti

Quamobrem ego te hoc soror, tametsi es maior,

Moneo ut tuum memineris officium.

Et, si illi improbi sint, atque aliter

Nos faciant, quam equum est: tamen pol

Ne quid magis simus omnibus obnoxia opibus

Nostrum officium meminisse decet,

Pa. Placet, taceo. Pi. at memineris facito.

Pa. Nolo ego soror me credi esse immemorem viri,

Neque ille eos honores mihi quos habuit, perdidit.

Nam pol mihi grata acceptaque huius est benignitas.

Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet.

Neq; est cur nunc studeam has nuptias mutarier.

Verum postremo in patris potestate est situm.

Faciendum id nobis quod parentes imperant.

Pi. Scio, atq; in cogitando mœrore augeor.

Nam propemodum iam ostendit suam sententiã

Pa. Igitur queramus, nobis quid factò vsus sit.

Antipho, panegyris, Pinacium.

*Q*ui manet vt moneatur semper seruos homo offi-
(cium suum,

*Nec voluntate id facere meminit seruos, is habitu band
(probus est.*

Vos meministis quot calendus petter e demensum cibũ,

Qui min' meministis, qd opus sit factò, facere in ædib',

M. Accij Plauti

Iam quidem in suo quicq; loco nisi erit mihi sicū supel.
(lectilis,

Cū ego reuortar, vos monumentis cōmonefaciā bubulis.

Nō homines habitare mecū mihi hic vidētur, sed sues.

Facite, sultis; nitide vt aedes meae sint, cū redeā domū.

Iam ego domi adero, ad meā maiorem filiā inuiso domū.

Si quis me quæret, inde vocatote aliqui, aut iā egomet
(hic ero.

Pi. Quid agimus soror, si affirmabit pater aduersum nos?
(Pa. Pati

Nos oportet quod ille faciat, cuius potestas plus potest.

An. Si manere hic sese malint potius, quàm alio nubere;

Nō faciā, quid mihi opūst decurso etatis spacio, cū eis

Gerere bellū, cū nihil quā obrē faciā, meruisse arbitrer.

Minimè volo turbas. sed hoc mihi optimū factū arbitror.

Principiū ego quo pacto cum illis occipiā, id ratiocinor,

Utrum ego perplexim laceſam oratione ad hunc modū,

Quasi nūq̄ quicq̄ in eas simulē, quasi nihil inaudierim,

Eas in se meruisse culpam, an potius tentem leniter,

An minaciter? sciolitis fore, ego meas noui optumē.

Exorando, haud aduersando sumendā operam censeo.

Pi. Gratiam à patresi petimus, spero ab eo impetrassere:

Aduersari sine dedecore & scelere summo haud possum?

Neq̄ ego factura sum, neq̄ tu ut facias consilium dabo.

Verūm ut excoremus, noui eganostros, exorabili it.

An. Sic faciam, a simulabo quasi aliquam culpam in sese
(admisserint,

Perplexabiliter earum hodie perpanefaciam peclora.

Post id agā igitur: deinde, vt anim^o me^o erit, faciā palā.

Multa scio faciēda verba: ibo intro, sed aperta est foris.

Pi. Certo enim mihi paternæ vocis sonitus auris accidit.

Pa. Is est ecastor, ferre aduersum hominē occupem^o osculū.

Pi. Salue mi pater. An. & vos amba illico agite, assidite.

Pi. Osculum. An. Sat est mihi osculi vestri. Pi. qui amabo
(pater?

An. q̄a ita meæ animæ falsura euenit. Pi. asside hic pater.

An. Non sedeo, istic vos sedete, ego sedero in subsellio.

Pi. Mane puluinum. An. bene procuras mihi, satis sic sul-
(tum est mihi.

Stichus.

Pi. Sine pater. An. quid opus est? Pi. opus est. An. morem
(tibi geram, atq; hoc satis est.

Pi. Nūquam enim nimis curare possunt suū parentē filie,

Quē æquius est nos potiorē habere, q̄ te? postideā pater

Viros nostros, quib⁹ tu noluisti esse nos matres familias.

An. bonas vt æquū est facere, facitis: cū tñ absentis viros

Perinde habetis, quasi præsentes sint. Pi. pudicitia ē pater

Eos magnificare, qui nos socias sumserunt sibi.

Quis hic est alienus nostris dictis accipis auribus?

Paul. Quis præter nos, te q̄. An. vestrū animū adhiberi volo.

Nūc egredid vos nunc imperitus rerū, & morū mulierū,

Discipulus venio ad magistras quib⁹ matronas moribus,

Quae optumae sunt esse oportet, sed utraq; ut dicat mihi.

*Pa. Quid istuc est, quod huc exquae situm mulierum mores
(venis?*

*An. Pol ego vxorem quaero, postquam vestra mater mortua
(est.*

Pa. Facile inuenies et peiorem, & peius moratam pater,

Quam illa fuit: meliorem nequam tu reperies, nequam sol videt.

*An. At ego ex te exquiro, atque ex ista tua sorore. Pi. edepol
(pater*

Scio ut oportet esse, si sint ita, ut ego aequum censeo.

*An. Volo scire ergo ut aequum censes. Pi. ut per urbem cum
(ambulent,*

Omni bus os obturent, ne quis merito maledicat sibi. }

An. Dic vicissim nunc iam tu. Pi. quid vis tibi dicam pater?

An. Vbi facillime spectatur mulier quae ingenio est bono.

Pa. Cui malefaciundi est potestas, quae ne faciat, id temperat.

An. Haud male istuc, age tu altera, utra sit cōdito pēsior,

Virginem an viduā habere? **Pi.** quāta mea sapiētia est,

Emalis multis, malū quod minimum est, id minimum
(est malum.

Qui potest mulieres vitare, vitet: ut cotidie

Pridie caueat, ne faciat quod pigeat postridie.

An. Quae tibi mulier videtur multo sapientissima?

Pa. Quae tamen, cum res secundae sunt, se poterit noscere.

Et illa quae equo animo patietur sibi esse peius, quā fuit.

An. Edepol vos lepidè tentavi, vostrumque ingenium.

Sed hoc est quod ad vos venio, quod quā esse ambas conven
(tas volo.

M. Accij Plauti

Mibi autores ita sunt amici, vt vos hinc abducā domū.

Pa. At enim nos, quarum res agitur, aliter autores sumus.

Nam aut olim, nisi tibi placebant, non datas oportuit,

Aut nūc non aequū est abduci, pater, illisce absentibus.

An. Vos ne ego patiar cum mendicis nuptas me viuo viris?

Pi. Placet ille meo mihi mēdicus, suus rex reginae placet.

Idē animus est in paupertate, qui olim in diuitijs fuit.

An. Vos ne latrones & mendicos homines magni penditis?

Pa. Non tu me argento dedisti, opinor, nuptum, sed viro.

An. Quid illos expeclatis, qui ab hinc iā abierūt trienniū,

Quin vos capit is conditionem ex pessuma primariam?

Pa. Stultitia est, pater, venatum ducere inuitas canes.

An. Hostis est vxor, inuita quæ ad virum nuptum datur.

An. Certūne est neutrā vestrarū persequi imperiū patris?

Pi. Persequimur nam quō dedisti nuptū, abire nolumus.

An. Bene valete, ibo atq; amicis vestra consilia eloquar.

Pa. Probiores credo arbitrabunt, si probis narraueris.

An. Curate igitur familiarem rem, vt potestis optume.

Pa. Nūc placet, eū rectē monstras: nūc tibi auscultabimus.

Nūc soror nos abeam⁹ intrō. Pi. immo interuisā domū.

Si à viro tibi fortē veniet nuncius, facit opt sciam.

Pa. neq; ego te celabo, neq; tu me celassis quod scies.

M. Accij Plauri

Ehò Crocotium, i parasitum Gelasimum huc accersito,

Ticum adduce. nã illum ceastor mittere ad portũ volo,

Si que sortè ex Asia nauis heri aut hodie venerit.

Nam dies totos apud portum seruos vnus asidet.

Sed tamen volo interuisi, propera, ac ætutum redi.

Parasitus Gelasimus, Crocotium ancilla,

Ge. **F** Amem fuisse suspicor matrem mihi:

Nam postquam natus sum, satur nũquam fui,

Quam ego matri meæ refero inuitissimus,

Neg, retulit, quam ego refero meæ matri fami:

Nam me illa in aluo menses gestauit decem,

At ego illam in aluo gēstē plus annos decem.

Atq; illa puerum me gestauit paruulum,

Quo minus laboris illam cepisse existimo:

At ego non pauillulam in vterō gēsto famem,

Verum hercle multo maximam & grauisissimam.

Vteri dolores mihi oboriuntur cotidie.

Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.

Audiui saepe hoc vulgo dici,

Solere elephantum granidam perpetuos decem

Esse annos, eius ex semine haec certò est fames.

Nam iam complures annos vtero haeret meo.

M. Accij Plauti

Nunc si ridiculum hominem quæret quispiam,

Venalis ego sum, cum ornamentis omnibus.

Inanimentis explementum querito.

Gelasimo nomen mihi indidit paruo pater,

Propter paupertatem hoc adeo nomen repperi.

Quia inde iam à pauxillo puero ridiculus fui.

Eò quia paupertas fecit, ridiculus forem.

Nam illa omnes artes perdocet, vbi quem attigit,

• Per annonam caram dixit me natum pater,

Propterea credo nunc ego esurio acrius.

Sed generi nostro hæc reddita est benignitas,

Nulli negare soleo qui esum me vocat.

Oratio vnâ interijt hominum pessime,

Atq; optima hercle meo animo, & scitissima,

Qua antè vtebantur, veni illò ad cœnam, sic face,

Promitte verò, ne grauari, est commodum.

Volo inquam fieri, non amittam, quin eas.

Nunc repererunt ei verbo vicarium,

Nihil quidem hercle verbum ac vilissimum,

Vocem te ad cœnam, nisi ego met cœnem foris.

Ei hercle verbo lumbos defraetos velim,

Ni verè perierit, si cœnasset domi.

M. Accij Plauti

Hæc verba subigunt me, mores vt barbaros.

Discam, atq; vt faciam præconis compendiū,

Itaq; auctiõnem prædicem, ipse veneam.

Cr. Hic ille est parasitus, quem accersitum missa sum.

Quæ loquitur, auscultabo, priusquam colloquar.

Ge. Sed curiosi sunt hic quàm plures mali,

Alienas res qui curant studio maximo,

Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua,

Ei quando quem auctiõnem facturum sciunt,

Adeunt, perquirunt quid fiet cause illico,

Alienum æs cogat, an pararit prandium,

Vxorin' sit reddenda dos diuortio?

Eos omnis, tametsi hercle haud indignos iudico,

Qui vt multum miseri sint, laborent, nihil moror.

Dicam auctioris causam, vt animo gaudeant.

Nam curiosus nemo est, quin sit maleuolus.

Ipsē egomet quamobrem auctiorē praedicem,

Damna euenerunt maxima misero mihi,]

Ita me mancipia miserum effecerunt malè,

Potationes plurimae demortuae,

Quot adeo cœnae, quas defleui, mortuae?

Quot potiones mulsae, quot autē prandia?

M. Accij Plauti

Quæ inter continuum perdi di triennium.

Præ morore adeò miser atq; ægritudine

Consenni, penè sùm fame emortuus.

Ridiculus æquè nullus est, quàm quando esurit.

Nunc auctionem facere decretum est mihi,

Foris necessum est quicquid habeo vendere.

Adeste sultis, præda erit presentium.

Logos ridiculos vendo, agite licemini.

• Qui cæna poscit? ecqui poscit prandio?

Hercules te amabit prandio? cæna tibi?

Ehem annuisti? nemo meliores dabit.

Stichus.

Nullis meliores esse parasitos sinam.

Vel vñctiones græcas, sudatorias,

Vel alias malis malacas crapularias,

Cauillationes, aſentatiunculas,

Ac periuratiunculas parasiticas,

Rubiginosam ſtrigilem, ampullam rubidam,

Parasitum inanem, quo recondas reliquias.

Hæc veniſſe iam opus eſt, quantum poteſt,

Vti decumam partem Herculi polluceam.

Cr. Ecaſtor auctiorem hand magni precij.

Abbeſit homini ad infimum ventrem fames.

M. Accij Plauti

Adibo hominē. Ge. quis hæc est, quæ aduersum it mibi?

Epignomi ancilla hæc quidem est Crocotium.

Cr. Gelasime salue Ge. non est id nomen mibi.

Cr. Certò mecastor id fuit nomen tibi.

Ge. Fuit disertum, verùm id vsu perdidit.

Nunc Miccotrogus nomine ex vero vocor.

Cr. Heu ecastor, risi te hodie multū. Ge. quā aut quo in loco?

Cr. Hic, cum auctiōnem prædicabas. Ge. pessuma

Ebon' audiuisti? Cr. te quidem dignissimam.

Ge. Quò nunc is? Cr. ad te. Ge. quid venis? Cr. Panegyris

Rogare iussit te multo opere maximo,

102
Stichus.

Mecum simitu vt ires ad sese domum.

Ge. Ego illò me hercule verò eo quantum potest.

Iam ne exta cocta sunt, quot agnis fecerat?

Cr. Illa quidem nullum sacrificauit. Ge. quomodo?

Quid igitur me volt? Cr. tritici modios decem

Rogare, opinor, te volt. Ge. me ne vt ab se petam?

Cr. immò vt abstemutum nobis dares.

Ge. Negato esse quod dem, nec mibi, nec mutuum,

Nec aliud quicquam, nisi hoc quod habeo pallium:

Linguam quoq; mibi etiam esse venditariam.

Cr. Hui nulla tibi lingua est, quae quidem dicat, dabo?

M. Accij Plaut

Ge. Veterem reliqui, eccam illam, quæ dicat ceddò.

Cr. Malum tibi di dent. Ge. hæc eadem dicit tibi.

Cr. Quid nunc, iturus an non? Ge. abi sanè domum,

Iam illò venturum dicito, propera, atq; abi.

Demiror quid illac me ad se accersi iusserit,

Quæ nunquam iussit me ad se accersi ad hunc diem,

Postquam vir abijt eius. miror quid fiet,

Nisi vt periculum fiat, visam quid velit.

Sed eccum Dinacium eius puerum. hoc vide

Satin' vt facerè, atq; ex pictura astitit.

Ne iste edepol vinum poculo pauxillulo

Sepe exanclabit submerum scitißime

Dinacium puer, Gelasimus parasitus.

Di. **M**ercuri^o Iouis qui nūci^o perhibetur, nūquā a quē
(patri

Suo nūciū lepidū attulit, q̄ ego nūc me a heræ nūciabo.

Itaq̄ omnium pectus porto letitia, lubentiaq̄:

Neq̄ lubet, nisi gloriose, quicquā proloqui profecto

Amœnitates omnium venerum atq̄ venustatum affero,

Ripisq̄ superat mihi atq̄ abundat pectus letitia meū.

Propterea Dinacium pedes hortare honesta dicta factis.

Nunc tibi potestas adipiscēdi est gloriā, laudem, decus.

Heræq̄ egēti subueni, bene facta maiorū tiorū exauge:

M. Accij Plauti

Quae misera expectatione est Epigonomi aduentu viri.

Proinde ut decet, amat virum suum cupide, nunc expedi Di-
(naciū.

Age ut placet, curre ut lubet, caue quoniam floccifeceris.

Cubitis depulsa deuia, tranquillam concinna viam.

Si rex obstabit obviam, regem ipsum prius peruortito.

Ge. quid nam dicam Dinacium

Lascinibundum tam lubenter currere?

Harundinem fert, sportulamque, et hamulum piscarium.

Di. Sed tandem opinor equius est heram mihi esse supplicem,

Atque oratores mittere ad me, donaque ex auro, et quadri-
(gas

Qui vehar. nam pedibus ire non queo. ergo iam reuortar.

Ad me iri & supplicari egomet mihi censeo equum.

An verò nugas censeas nihil esse quod ego nunc scio.

Tantum à portu apporto bonum, tam gaudium affero grāde.

Vix ipsa domina hoc, nisi sciat, exoptare à dis audeat.

Nunc ultrò hoc deportem. haud placet, neq; id vero officium
(arbitror.

Hic hoc videtur mihi magis meo conuenire huic nuncio,

Aduersum vt veniat, obsecret se vt nuncio hoc impertiā.

Secundas fortunas decent superbia.

Sed tandem cum recogito, qui potuit scire haec scire me?

Nō enim possū, quin reuortar, quin loquar, quin edisertē.

Heramq; ex mærore eximam, bene facta maiorum meum

M. Accij Plauti.

Exaugeam, atq̄ illam augeā ex insſerate opportuno modo.

Contundam facta Talibij, contemnamq̄ omnis nuncios.

Simulq̄ adcurſuram meditabor me ad ludos Olimpicæ.

Sed ſpaciū hoc occidit, breue ſt curriculo, quā me pa nitet.

Quid hoc? occluſam ianuam video, ibo & pultabo fores.

Aperite atq̄, appropriate, fores facite vt pateant, remouete
(moram

Nimiſ hæc res ſine cura geritur, uide q̄ dudū hic ædeſ pult o?

Nō operā datis, experiar fores, an cubiti, an pedes plus va-
(leant,

Nimis vellē hæc fores herum fugiſſet, ea cauſa vt haberent
(malam.

Defeffus um pultando,

Hoc eſt poſtremum vobis.

Ge. Ibo, atq; hunc compellabo.

Salvus sis. Di. & tu salve.

Ge. Iam tu piscator factus?

Di. Quampridem non edisti?

Ge. Vnde is, quid fers, quid festinas?

Di. Tua quod nihil refert, ne

Cures. Ge. quid istic inest?

Di. Quas tu vides colubras?

Ge. Quid tam iracundus? Di. si in te

Pudor assit, non me appelles.

Ge. Possum scire ex te verum?

Di. Potes. hodie non cœnabis.

Panegyris mulier, Gelasimus, Dinacium.

Q Vis nam obsecro has frangit fores? vbi est?

Tun' hæc facis? tun' mihi huc hostis venis?

Ge. Salve, tuo accersitu venio huc. Pa. can' gratia fores es?
(frangis?)

Ge. Tuos inclama, tui delinquūt, ego qd me velles visebā,

Nā equidē harū miserebat. Di. ergo auxiliū propere la-
(tum est.)

Pa. Quis nam hic loquitur tã propè nos. Di. Dinaciū. Pa.
(vbi is est?)

Di. Respice me, & relinque agētem parasitum Panegyris.

Pa. Dinacium. Di. istuc indidere nomen maiores mihi.

Pa. Quid agis? Di. quid agam rogitas? Pa. quid ni rogitem?
(Di. quid mecum est tibi?)

Pa. Men'rogas propudiose, eloquere propere Dinacium.

Di. Iube me omittere igitur hos qui retinent. Pa. qui reti
(nent. Di. rogas?

Omnia mēbra lassitudo mihi tenet. Pa. linguam quidē

Sat scio tibi non tenere. Di. ita celeri curriculo sui

Properē à portu tui bonoris causa. Pa. ecquid apportas
(boni?

Di. Nimio imptior multo tātā plus, q̄ speras. Pa. salua sū.

Di. At ego perij, cui medullam lassitudo perhibet.

Ge. Quid ego cui misero medullā vēt rīs percipit fames.

Pa. Ecquē cōuenisti? Di. multos. Pa. at virum ecquem? Di.
(quam plurimos.

Verū ex multis nequiorē nullū, q̄ hic est. Ge. quomodo

Iamdudum ego istum patior, dicere iniuste mihi:

Præter hæc si me irritaſſis. Di. edepol eſuries malè.

Ge. Animū inducā, vt iſtuc verum te elocutū eſſe abitrer.

D. Mūditiſ ſ volo fieri, efferte huc ſcopas, ſimulq; arūdinē,

Vt operā omnem aranearū perdā, et texturā improbā,

Deijciamq; earū omnis telas. Ge. miſeræ algebūt poſtea.

Di. Quid illas itidem eſſe cenſes, quaſi te cum veſte vniua.

Cape illas ſcopas. Ge. capiam. Di. hoc egomet, tu hoc con-
(uerre. Ge. fecero.

D. Ecquis huc effert Naſiteriā cū aqua? Ge. ſine ſuffragio

Populi, tamē ædilitatē hic quidē gerit. Di. age tu ocius

Pinge, humum cōſperge ante ædis. Ge. faciā. Di. factum
(oportuit.

Ego hinc araneas de foribus deijciam, & de pariete,

Edepol rem negotiosam. Pa. quid sit, nihil etiam scio,

Nisi forte hospites venturi sunt. Di. lectos sternite.

Pa. Principium placet delectis. Di. Alij ligna cadite,

Alij pisces depurgate, quos piscator attulit,

Pernā & glandium deijcite. Ge. hic hercle homo nimium
(sapit.

Pa. Non ecastor, ut ego opinor, satis heræ morem geris.

Di. Immo res omnis relietas habeo, præ quod tu velis.

Pa. Tum tu igitur qua caussa missus es ad portū, expedi.

Di. Dicam, postquam me misisti ad portū cum luci simul,

Commodum radiosus esse sol superabat ex mari.

Dum percontor portitores, ecquæ nauis venerit

M. Accij Plauti

Ex Asia, negant venisse. conspicatus sum interim

Cercurum, quo ego me maiorem non vidiſſe cenſeo,

In portum vento ſecundo, velo paſſo peruenit.

Alius alium percontamur; cuius eſt nauis, quid vehit?

Interim Epignomũ cõſpicio tuũ virũ, & ſeruũ Stichũ.

Pa. Hem quid Epignomum elocutus? Di. tuũ virum. Pa.
(& vitam meam.

Di. venit inq̃. Pa. tu. eũ ipſum vidiſti? Di. ita ego libens.

Argenti auriq̃ adnexit multũ. Pa. nimis factum bene.

Ge. Hercle vero capiam ſcopas, atq̃ hoc conuerram. libens.

Di. Lanã purpuramq̃ multã. Ge. Ehem qui vètrẽ veſtiã.

Di. Lectos eburatos auratos. Ge. accubabo regiẽ.

Di. Tum Babylonita peristromata, consuta q̄t apetia,

Aduexit nimirū bonæ rei. Ge. hercle rem gestam bene.

D. Postea vnguēta multigenērū multa. Ge. nō vĕdo logos.

Iam nōn facio auclionem, mibi obtigit hæreditas.

Maleuoli perquisitores auclionum perierint.

Hercules decimā esse adanctā tibi quā vōni, gratulor.

Di. Pōst autem aduexit secū parasitos. Ge. heu, perij miser.

Di. Ridiculo sissimos. Ge. reuerrā hercle hoc, quod cōuerri
(modò.

Pa. Vidistin' virū sororis Pamphilippū? Di. nō. Ga. adest.

Di. immō aiebant eum venisse simul. sed ego buccitus

Præcurri, vt nunciarem nunciū optabilem.

Ge. Venales logi sunt illi quos negabam vendere

Illico, & mea malo est, quod male volentes gaudeant.

Hercules sane qui deus sit, discessisses non male.

Pa. In tro Dinaciu, iube famulos re diuina mibi apparet.

Bene vale. Ge. vin' administras? Pa. sat seruorum habeo
(domi.

Ge. Enimvero Gelasime opinor prouenisti futile,

Si neq; ille adest, neq; hic qui venit, quicquam subuenit.

Ibo intro ad liberos, & discam dedi etis melioribus.

Nam ni illos homines expello, ego occidi plani sume.

Epignomus adolescens, Stichus seruus.

Cum bene re gesta saluus conuortor domum,

Neptuno grates habeo et tempestatibus:

Simul Mercurio, qui me in mercimonijs:

Iuuit, lucrisq; quadruplicauit rem meam.

Olim quos abiens affeci aegrimonia,

Eos nunc letantis faciam aduentu meo.

Nam iam Antiphonem conueni affinem meum,

Cumq; eo reueni ex inimicitia in gratiam.

Videte quaeso quid potest pecunia?

Quoniam re bene gesta redisse me videt,

Magnasq; apportauisse diuitias domum,

Sine aduocatis ibidem in circulo in stega,

M. Aecij Plauti

In amicitiam atq; in gratiam conuortimus.

Et sic hodie apud me cœnat, & frater meus.

Nam heri ambo in vno portu fuimus, sed mea

Hodie soluta est nauis aliquanto prius.

Age adduc has intrò, quas mecum adduxi Stiche.

St. Here, siue ego taceam, seu loquar, scio scire te

Quas multas tecum miseras multauerim.

Nunc hunc diem vnum ex illis multis miserijs,

Volo me Eleutheriam capere aduenientem domum.

Ep. Et ius & equum postulas, sumas Stiche

In hunc diem, te nihil moror, abi quo lubet.

Cadum tibi veteris vini propino.

Gelasimus parasitus, Epignomus adolescēs.

Ge. **L**ibros inspexi, tam confido, quā pot' st,

Me meum obtenturum regem ridiculis meis.

Nunc interuiso, iam ne à portu aduenerit,

Vt eum aduenientem meis dictis deliniam.

Ep. *Hic quidem Gelasimus est parasitus qui venit.*

Ge. *Auspicio hodie optumo exiui foras,*

Mustela murem mihi abstulit præter pedes.

Eum strenua obsonauit. Spectatum hoc mihi est.

Nam vt illa vitam repperit hodie sibi,

Item meo spero facturum augurium hoc facit

M. Accij Plauti.

Epignomus, hic quidem qui astat: ibo atq; alloquar.

Epignome, vt ego te nunc conspicio libens?

Vt prae letitia lacrimae praesiliunt mihi?

Valuisti' vsq; Ep. sustentatum' st sedulo.

Ge. Bene atq; amice dicis. Di dent quae velis.

Propino tibi salutem plenis faucibus.

Cæniabis apud me, quoniã saluus aduenis.

Ep. Vocata est opera. Ge. num quidem tam graue est?

Promitte. E. certũ est. Ge. sic fac inquã. Ep. certares est.

Ge. Lubente me hercle facies. Ep. Idem ego istuc scio.

Quando vsus veniet, fiet. Ge. nunc ergo vsus est.

Ep. Non edepol possum. Ge. quid grauare? censeas?

Nescio quid verò habeo in mundo. I modo.

Ep. Alium conuiuam quærito tibi in hunc diem.

Ge. Quin tu promittis? Ep. non grauer, si possim.

Ce. Vnum quidem hercle certum promitta tibi,

Libens accipiam, certò si promiseris.

Ep. Valeas. Ge. certum ne est? Ep. certum. cœnabo domi.

Ge. Quandoquidem operam tuam non uis promittere,

Vin' ad te ad cœnam veniam? Ep. si possim, velim.

Verùm hic apud me cœnant alieni nouem.

Ge. Haud postulo equidem me in lecto accumbere,

Scis tu me esse imi subsellij virum?

Ep. At ij oratores sunt populi summi viri,

M. Accij Plauti

Ambracia veniunt huc legati publicè.

Ge. Ergo oratores populi summates viri,

Summi accumbent, ego infimatis infimus.

Ep. Haud æquum est te inter oratores accipi.

Ge. Equidem hercle orator sum, sed procedit parum.

Ep. Cras de reliquijs nos volo. mulium vale.

Ge. Pery hercle verò plane nihil obnoxiiè.

Vno Gelasimo minus est, quam dudum fuit.

Certum est mustele post hac nunquam credere.

Nam incertio rem nullam noui bestiam.

Quin ipsa decies in die mutat locum.

Eam ego auspicaui in re capitali mea.

Certum est amicos conuocare, vt consulam

Qualege me nunc esurire oporteat.

Antipho senex, Pamphilippus, Epignomus.

An **I**Ta me Di bene amēt, meusq; mihi bene seruaſſint fi-
(lias,

Vt mihi volupe ſt Pāphilippe, quia vos in patriā domū

Rediſſe video, bene geſta re, ambos te & fratrem tuum.

Pa. Satis abs te accipiam, niſi videam mihi te amicum eſſe
(Antipho.

Nunc quia te amicum mihi experior eſſe, creditur tibi.

An. Vocem ego te ad me ad cœnā, frater tuus niſi dixiſſet
(mihi

Te apud ſe cœnaturū eſſe hodie, cū me ad ſe ad cœnā vo-
(cat:

Et magis par fuera t me dare vobis cœnā adueniētibus,

Quā me ad illum promittere, niſi nollē ei aduerſarier.

M. Accij Plaut.

Nunc me gratiam absteiniire verbis nihil desidero,

Cras apud me eritis et tu et ille, cum vestris vxoribus.

Pa. Et apud me perendie: nam ille here me iam vocauerat

In huc diem sed satini ego tecum pacificatus sum Antipho?

An. Quam ita rem gessisti, uti vos vellem, amicos atque adderet;

Pax commerciumque est vobis mecum: nam hoc tu facito cogites,

Ut cuique homini res parata est, firmi amici sunt: si res
(labat.

Itidem amici collabescunt, res amicos inuenit.

Ep. Iam redeo, nimia voluptas est, si diu abfueris a domo,

Domum si redieris, si tibi nulla est egritudo animo obuiam.

Nam ita me absente familiarum rem vxor curauit meam.

Omniū me exilem atq; inanem fecit egritudinum.

Sed ecce fratrē Pamphilippum, incedit enim socero suo.

Pa. Quid agitur Epignome? Ep. quid tu? q̄ dudū in portū
venis

Huc? Pa. tōgissimè. Ep. post illa iā iste ē trāquill⁹ tibi?

An. Magis q̄ mare, quo ambo estis vecti. Ep. facis vt alius
(res soles.

Pa. Deos salutatū atq; vxorē modò intrò deuortor, domū.

Ep. Apud nos ecce illa festinat cum sorore vxor tua.

Pa. Optumū est iā istoc, moræ minus erit. Ep. iā ego apud
(te ero.

Gelasimus parasit⁹, Pāphilippus, Epignomus.

Ge. **S**edita quod occæpi narrare vobis, cū hic nō affui,

Cum amicis deliberavi iam, & cum cognatis meis.

M. Accij Plaut

Ita mihi autores fuere, vt egomet me kedie iugularē fa.
(me.

Sed video ne ego Pāphilippū cū fratre Epignomo? atq.
(iseft.

Aggrediar hominē: sperate Pamphilippe, ô spes mea,

O mea vita, ô mea voluptas, salue, saluum gaudeo

Peregre in patriam redisse saluū. Pa. salue Gelasime.

Ge. valuiſtin' bene? Pa. ſuſtētavi ſedulo. Ge. edepol gaudeo,

Edepol ne egomet mihi modium nunc mille eſſe argenti
(velim.

Ep. Quid eo opus eſt? Ge. hunc ad cœnam hercle vt vocem,
(te non vocem.

Ep. Aduorſum te fabulare illud quidē. Ge. ambos vt vocē.

Ep. Edepol te vocem libenter, ſi ſuperſiat locus.

Ge. Quin tu ſtas, obſtruſero aliquid ſtrenuè. Ep. immovnū
(hec poteſt.

Stichus.

Le. Quid? Ep. vbi cōuina abierint, tū venias. Ge. va et a
(ti tue.

Ep. Vnā lautum, non ad cēnam dico. Ge. Di te perduint.

Quid agis Pamphilippe? Pa. ad cēnam hercle, alio pro
(misi foras.

Ge. Quid foras? Pa. foras hercle vero. Ge. qui malim tibi
(lasso libet.

Foris cēnare. Pa. vtrū tū cēsēs? Ge. iube domi cēnā coq,

Atq; ad illum renunciari. Pa. solus cēnabo domi?

Ce. Non enim solus, me vocato. Pa. at ille ne succenseat,

Mea qui caussa sunt ū fecit. Ge. facile excusari potest.

Mihi modō ausculata, iube domi cēnam coqui. Ep. non
(me quidem.

Faciet autore hodie vt illum decipiat. Ge. non tu hinc abis.

Nisi me non perspiciere censes quid agas, caue sis tu tibi.

M. Accij Plauti

Nā illic homo tuā hereditatē inhiat, quasi e suriēs lup?

Non tu scis, quā affliētetur homines noctu hic in via?

Pa. Tanto pluris qui defendant ire aduersum iussero.

Ep. Non it, nō it, quia tāto opere suades ne bitat. Ge. inbe

Domi mihi, tibi, tuæq, vxori celeriter cœnam coqui.

Si hercle faxis, non opinor dices. deceptum fore.

Pa. Per hęc tibi cœnam in cœnato Gelasime esse hodie licet.

Ge. Ibis ne ad cœnā foras? Pa. apud fratrem cœno in pximo.

Ge. Certū ne est? Pa. certū. Ge. edepolte hodie lapide percuss
(sum velim.

Pa. Nō metuo, per hortū transibo, non prodibo in publicū.

Ep. quid au Gelasime? Ge. oratores tu accipis, habeas tibi.

Ep. Tua pol refert enim. Ge. siquidē mea refert, opa vtere.

Ep. Posse edepol tibi opinor etiam vni locum conspicio,

Vbi accubes. Pa. sanè faciūdum censeo. Ge. ò lux oppidi.

Ep. Si arte poteris accubare. Ge. vel inter cuneos ferreos,

Tantillum loci vbi catellus cubet, id mihi sat est loci.

Pa. Exorabo aliquo modo. Ep. veni. Ge. huccine? Ep. immò
(in carcerem.

Nā hic quidē meliorē geniū tuū non facies, eamus tu:

Pa. Deos salutabo modò, postea ad te continuò transeo.

Ge. Quid agitur? Ep. dixi equidē, in carcerē ire. Ge. quin
si iusseris,

Eò quoq; ibo. P. Di immortales hic quidē vi sūma in crucē

Cæna aut prædio perducipotest. Ge. ita ingeniū meū ē.

M. Accij Plauti.

Qui cum uis de pugno multo facilius, quàm cum fame.

Pa. Nō ergo is tu apud me: satis spectata est mihi iam tua
(felicitas.

Dum parasitus mihi atq; fratri fuisti, rem confregimus.

Nunc ego nolo è Gelasimo mihi te Catagelasimum.

Ge. Iam ne abiisti Gelasime? vide quid es capturus cōsily.

Ego ne? tu ne? mihi ne? tibi ne? vides ut ānona est gravis?

Vides benignitates hominū perire & prothymia,

Vides ridiculos nibilifera, atq; ipsos parasitarier.

Nūquā edepol me uinū quisq; in crastinū pspiciet dicē:

Nam mihi iam intus potione vincea onerabo gulam.

Neq; ego hoc cōmittā, ut homines mortuū medicāt fame.

FINIS.

115
M. ACCII PLAVTI.

Trinummus.

DRAMATIS PERSONÆ.

LUXVRIA.

INOPIA.

MEGARONIDES senex.

CALLICLES senex.

LYSITELES adolescens.

PHILTO senex.

LESBONICVS adolescens.

STASIMVS servus.

CHARMIDES senex.

SYCOPHANTA.

ARGVMENTVM.

T Hæsurum abstrusum abiens peregrè Charmides,

Remq̄ omnem amico Callicli mandat suo:

Istoc absente malè rem perdit filius.

Nam & adis vendit, has mercatur Callicles.

N

Virgo

Virgo indotata soror istius poscitur.

Minus quo cum invidia ei det dotem Callicles,

Mandat qui dicat aurum ferre se à patre.

Vt venit ad ædis, hunc deludit Charmides

Senex vt redijt, cuius nubunt liberi.

PROLOGVS.

Luxuria, & Inopia.

Lu.  *Equere mea gnata, vt munus fungar
ristuum.*

In. *Sequor, sed finem fore quem dicam,
nescio.*

Lu. *Adest, hem illæ sunt ædes, i intrò nunc iam.*

Nunc ne quis erret vostrum, parcis in viam

Deducam, siquidem operam dare promittitis.

Nunc

Nunc primū igitur, quæ ego sim, & quæ illa hæc fiet,

Huc quæ abiit intrò, dicam, si animum aduertitis.

Primum mihi Plautus nomen Luxuriæ indidit,

Tum hanc mihi gnatam esse voluit Inopiam.

Sed ea huc quid introierit impulsu meo,

Accipite, & date vacinas auris, dum eloquar.

Adolescens quidam est, qui habitat in hisce ædibus:

Is rem paternam me adiutrice perdidit.

Quoniam ei qui me aleret nihil video essereliqui,

Dedi meam gnatam, qui cum ætatem exigat.

Sed de argumento ne expectetis fabule.

M. Accij Plauti.

Senes qui huc venient, hi rem vobis aperient.

Huic nomen Græcè est Thesauro fabula.

Philæmo scripsit, Plautus vertit barbæ,

Nomen Trinummo fecit nunc hoc vos rogat,

Vt liceat possidere hanc nomen fabulam.

Tantum est. Valet, adeste cum silentio.

Megaronides senex.

AMicum castigare ob meritam noxiam,

Immune est facinus: verum in ætate vtile

Et conducibile: nam ego amicum hodie meum

Concastigabo pro commerita noxia,

Inuitus

Inuitus, ni me id inuitet vt faciam, fides.

Nam hic nimium morbus mores inuasit bonos,

Ita plerumq; omnis iam sunt intermortui.

Sed dum illi ægrotant interim mores mali,

Quasi herba irrigua succreuerunt vberime.

Neque quicquam hic vile nunc est, nisi mores mali.

Eorum licet iam messem metere maximam,

Nimioq; hic pluris pauciorum gratiam

Faciunt, pars hominũ, quam id, quod profit pluribus.

Ita vincunt, illud conducibile, gratiæ.

Quæ in rebus multis obstant, odiosæq; sunt,

M. Accij. Plauti.

Remoranq̄ faciunt rei privatæ & publicæ.

Callicles, Megaronides, senes duos.

Ca. L A R E M corona nostrum decorari volo.

Vxor venenare, vt nobis hęc habitatio nobis loz

Bona, fausta, felix, fortunataq̄ eueniat.

Teque vt quam primum possim, videam emortuam.

Me. Hic ille est, senecta etate, qui factus est puer.

Qui admisit in se culpam castigabilem.

Aggrediar hominem. Ca. cuius vox prope me sonat.

Me. Tui benenolentis, si ita est, vt ego volo.

Sin aliter es, inimici atque irati tibi.

Ca. O amice salue, atque equalis mihi, vt vales

Megaroides? Me. & tu edepol salue Callicles.

Ca. Valen? valuiſtin? Me. valeo, & valui rectius.

Ca. Quid agit tua vxor? vt valet. Me. plusquam ego volo.

Ca. Bene hercle est; illam tibi bene valere & viuere.

Me. Credo hercle te gaudere, si quid mihi mali est.

Ca. Omnibus amicis quod mihi est, cupio esse eidem.

Me. Eho tua vxor quid agit? Ca. immortalis est.

Viuat, victuraque est. Me. bene hercle nuncias,

Deosq; oro, vt vite tue superstes suppetat.

Sed hoc animum a diorte, atque aufer ridicularia:

Nã ego dedita op̄i huc ad te aduenio. Ca. Quid venis?

Me. Malis te vt verbis multis multum obiurgitem.

Ca. Men? Me. Num quis est hic alius præter me atq; te?

Ca. Nemo est, quid igitur? Me. rogitas? te ne obiurgitem?

Nesi tute mibi me censes dicturum male.

Nam si in te egrotant artes antique tue.

Si inmutare vis ingenium moribus,

Aut si demutant mores ingenium tuum,

Neque eos antiquos seruas, ast captas novos,

Omnibus amicis morbum tu incuties grauem,

Vt te videre audireq; egroti sient.

Ca. Quid in mentem venit tibi istae dictae dicere?

Me. Quia omnis bonos bonasq; accurare addecet,

Suspicionem, et culpam, ut ab se segregent.

Ca. Non potest utrumq; fieri. Me. quapropter? Ca. rogas?

Ne admittam culpam, ego meo sumi promus pectori.

Suspicio est in pectore alieno sita.

Nam nunc ego si te surripuisse suspicer,

Ioni coronam de capite, è Capitolio

Quod in culmine astat summo. si id non feceris,

Atque id tamen lubeat suspicari,

Qui tu id prohibere me potes, ne suspicer?

Sed

Sed istud negotij scire cupio, quicquid est.

Me. Habent tu amicum aut familiarem quempiam

Cui pectus sapiat? Ca. edepol haud dicam dolo,

Sunt quos scio esse amicos, sunt quos suspicor.

Quorum ingenia atque animos non possum noscere,

Ad amici partem, an ad inimici perveniat.

Sed tu ex amicis certis mihi es certissimus.

Si quid scis me fecisse inscite aut improbe, hoc tibi

Si id non accusas, tu ipse obiurgandus es, scio.

Me. Et si alia huc causa ad te adveni, equum postulas.

Ca. Expecto si quid dicas. Me. Primum dum omnium,

Malè dictitatur tibi vulgo in sermo nibus:

Turpilucris cupidum te vocant ciues tui.

Tum autem sunt alij, qui te vulturium vocant,

Hostis ne, an cuius comedis, parui pendere.

Hæc cum audio in te dicier, excrucior miser.

Ca. Est, atque non est mihi in manu Megaronides.

Quin dicant, non est: merito vt ne dicant, id est.

Me. Fuit ne hic tibi amicus Charmides? Ca. est, & fuit.

Id ita esse vt credas, rem tibi autorem dabo.

Nam postquam hic eius rem confregit filius,

Videtq; ipse ad paupertatem protractum esse se,

Suamq;

M. Accij Plauti.

Suamq; filiam esse adultam virginem;

Simul eius matrem, suamq; vxorem mortuam,

Quoniam hinc iturus est ipse in Seleuciam,

Mibi commendauit virginem gnatam suam,

Et rem suam omnem, & illum corruptum filium.

Hec, si mihi inimicus esset, credo haud crederet.

Me. Quid tu adolescentem, quem esse corruptum vides,

Qui tue mandatus est fidei & fiducia,

Quin eum restituis? quin ad frugem corrigis?

Ei rei operam dare te fuerat aliquanto equius,

Si qui probiorem facere possis, non uti

In eandem tute accederes infamiam,

Malumq; vt eius cum tuo misceres malo.

Ca. Quid feci? Me. Quod homo neq;. Ca. Nō istuc meū est.

Me. Emisti in de adolescente has ædes? quid taces?

Vbi nunc tute habitas? Ca. emi atque argentum dedi

Minas quadraginta adolescenti ipsi in manum.

Me. Dediisti argentum? Ca. factum, neque facti piget.

Me. Edepol fidei adolescentem mandatum male.

Dediisti ne hoc pacto ei gladium qui se occideret?

Quid secus est, aut quid interest dare te in manus,

Argentum amanti homini adolescenti, animi impoti,
Qui

M. ^o Actij Plauti.

Qui exedificaret suam inchoatam ignauiam?

Ca. Non ego illi argētum redderem? Me non redderes,

Neque de illo quicquam neque emerēs, neque venderes.

Nec qui deterior esset, faceres copiam.

Inconciliastin' eum, qui mandatu' st tibi?

Illum qui mandauit, eum exturbasti ex aedibus,

Edepol mandatum pulcrè, & curatum probè

Crede huic tute, suam iam melius rem gesserit.

Ca. Subigis maledictis me tuis Megaronides

Nono modo, adèd vt quod meæ concreditum est

Taciturnitati clām fidei & fiduciæ,

Ne

Trinummus.

Ne enunciarem cuiquam, neu facerem palam,

Vbi mihi necesse sit iam id tibi concedere.

Me. Mibi quod credideris, fumes, vbi posueris.

Ca. Circumspice dum te, ne quis aſſit arbiter

Nobis, & quaeso identidem circumſpice.

Me. Auſculto, ſi quid dicas. Ca. ſi taceas, loquar.

Quoniam hinc eſt profectus peregre Charmides,

Theſaurum mihi demonſtrauit in hiſce aedibus,

Hic in conclauis quodam. ſed circumſpice.

Me. Nemo eſt. Ca. nūmorum Philippeum ad tria millia.

Id ſolus ſolum per amicitiam & per fidem.

Flens

M: Accij Plauti.

Flens me obsecrauit, suo ne gnato crederem,

Nè ue cuiquam, unde ad eum id posset permanascere:

Nunc si ille huc saluus reuenit, reddam suum sibi:

Si quid eo fuerit, certò illius filia,

Quæ mihi mandata est, habeo dotem vndedem,

Vt eam in se dignam conditionem collocem.

Me. Proh di immortales, verbis paucis quàm citò

Alium fecisti me, alius ad te veneram.

Sed vt ocepisti, perge porrò proloqui.

Ca. Quid tibi ego dicam? qui illius sapientiam

Et meam fidelitatem, & celata omnia

Penè

Trinummus.

Penè ille ignauus funditus pessumdedit?

Me. Quidum? Ca. Quia rure dum sum ego vnos sex dies,

Me absente atque insciente, inconsultu meo,

Aedes venales hasce inscribit literis.

Me. Aedes furit magis, & inbianit acrius

Lupus. obseruauit, dum dormitarent canes.

Gregem vniuersum voluit tecum auertere.

Ca. Fecisset edepol, ni hæc præsensisset canes.

Sed nunc rogare ego vicissim te volo,

Quid fuit officium meum me facere, face sciam.

Vtrum indicare me ei thesaurum æquum fuit,

○ Aduer-

Aduersum quam eius me obsecrauisset pater:

An ego alium dominum paterer fieri adibus,

Qui emisset? eius esset ne ea pecunia?

Emi egomet potius adis, argentum dedi

Theauri canssa, vt saluum amico traderem.

Neque adeò hasce emi mihi, nec vsuræ meæ.

Illi redemi rursus, à me argentum dedi.

Hæc sunt seu rectè, seu peruorse facta sunt.

Egomet fecisse confiteor Megaronides.

Hem mea malefacta, hem meam auaritiam tibi,

Hascine me propter res maledicta differunt?

Me. Pausa, vicisti castigatorem tuum.

Oclusti linguam, nihil est qui respondeam.

Ca. Nunc ego te quaeso, vt me opera & consilio inues,

Communicesq; hanc mecum meam prouinciam.

Me. Polliceor opera. Ca. ergo vbi eris paulopost? Me. domi.

Ca. Nunquid vis? Me. cures tuam fidem. Ca. fit sedulo.

Me. Sed quid ais? Ca. quid vis? Me. vbi nunc adolescens habet?

Ca. Posticulum hoc recepit, cum aedis vendidit.

Me. Istuc volebam scire. I sane nunc iam.

Sed quid ais? Ca. quid? Me. nunc virgo nepes apud te est.
(Ca. ita est.)

Iuxtaq; eam curo cum mea. Me. recte facis.

Ca. Num quid prius, quàm ab eo me rogaturus? Me. vale.

Nibil est profectò stultius, neque stolidius,

Neque mendaciloquius, neque argutum magis,

Neque confidentiloquius, neque perinrius,

Quàm urbani assidui ciues, quos scurras vocant.

Atque egomet me adeò cum illis vnà ibidem traho,

Qui illorum verbis falsis acceptor fui,

Qui omnia se simulant, scire, nec quicquam sciunt.

Quod quisque in animo habet, aut habiturus est, sciunt.

Id quod in aurem rex reginæ dixerit,

Sciunt, quod Iuno fabulata est cum Ioue,

124
ne neque futura, neque facta sunt, tamen y sciunt.

Falsos an verò laudent, culpent, quem velint

Non flocifaciunt, dum illud quod lubeat, sciant.

Omnia mortalis hunc dicebant Calliclem

Indignum ciuitate hac esse viuere,

Bonis qui hunc adolescentem euertisset suis.

Ego de eorum verbis famigeratorum inscius,

Profilui amicum castigatum innoxium.

Quod si exquiratur vsque ab stirpe autoritas,

Vnde quicquid auditum dicant, nisi id appareat,

Famigerator iure sciet cum damno & malo.

Hoc ita si fiat, publico fiat bono,

Pauci sint faxim, qui sciant, quod nesciant,

Occlusioremq; habeant Stultiloquentiam.

Lysiteles Adolescens.

MVltas res simitu in meo corde verso, multū in cogitādo

Dolorē indipiscor, egomet me cōcoquo, & macero, & defa
(tigo.

Magister mihi exercitor animus, hinc est. sed hoc nō liquet,

Nec satis cogitatū est, utrā potius harū mihi artem expe
tessam.

Utram etati agundae arbitrer firmiorē amori me, an rei

Obsequi potius par fiet, utra in parte plus voluptatis sit
(vitae,

Ad etatē agūdā. de hac re mihi satis haud liquet, nisi hoc
Sic

Sic faciam opinor, vtramq; rem simul exputē, iudex sim,

Reusq; ad eam rem, ita faciam, ita placet, omnium primū

Amoris artis eloquar, quemadmodum expediant. nunquā

Amor quēquam nisi cupidum hominē postulat se in plagas

Conycere: eos cupit, eos consectatur, subdole blanditur.

Fit ipse, dum illis comis est, inops amator. haec ego cū ego

Cū meo animo, & recolo, vbi qui eget, quā precij sit par
(ni apage te,

Amor nō places, nihil te vtor, quanquā illud est dulce, esse
& bibere.

Amor amara dat tibi satis quod agrē sit, fugit forū, fugat
tuos

Cognatos, fugat ipse se à suo contuitu.

Neque enim eum sibi amicū volunt dici. mille modis amor

O iij (ignorādū) st.

M. Accij Plauti.

Procul adhibendus est, atq; abstinendus. nam qui in amore

Præcipitavit, peius perit, quã si saxo saliat. apagesis amor;

Tuis res tibi habe, amor mihi amicus ne fuas unq; sunt tñ

Quos miseros maleq; habeas, quos tibi obnoxios fecisti.

Certum est ad frugem applicare animũ, quanquã ibi animo

Labos grandis capitur, boni sibi hæc expetunt, rem, fidẽ, bo
(norẽ,

Gloriã, & gratiã, hoc probis precii est: eò mihi magis lubet

Cum probis potius, quam cum improbis vivere vani dicis.

Philito senex. Lysiteles adolescens.

Quo illic homo foras se penetravit ex ædibus? Ly. pater a sũ.

Impera quod vis, neq; tibi ero in mora, neq; latebrose me abs tuo

Con-

Conspectu occultabo. Ph. feceris par tuis ceteris factis, patrē

Tuum si percoles, per pietatē. nolo ego cum improbis te viris

Gnate mi, neq. in via, neq. in foro vllum sermonem exequi.

Novi ego hoc seculum moribus quibus sit. malus bonū, malū

Esse volt vt sit sui similis: turbāt, miscent mores mali, rapax,

Avarus, inuidus, sacrum, prophanū, publicū, priuatū habent,

Huulca gens. hæc ego doleo, hæc sunt quæ me excruciant.

Hæc dies noctesq. tibi canto vt caueas, quod manu nō queūt

Tangere, tantum fas habent, quo manus abstineant.

Cetera, rape, trabe; fuge latē. lacrimas hæc mihi, cum video,

Eliciunt. quia ego ad hoc genus hominū duravi, quin prius

Me ad pluris penetraui. nam hi mores maiorū laudant

Eosdē, lutilāt, quos collaudant. hisce ego te artibus grātiā

Facio, neu colas, neu imbuas ingeniū. meo modo & mori-
(bus uiuico

Antiquis: quæ ego tibi præcipio, ea facito. nihil ego istos

Moror facetos mores, et turbidos, quibus boni dedecorāt se.

Hæc tibi si mea imperia capeſſes, multa bona in pectore cō-
(sident.

Ly. Semper ego vsque ad hanc ætatem ab ineunte adolescētia,

Tuis seruiui seruitutem imperijs & præceptis pater,

Pro ingenio ego me liberū esse ratus sum: pro imperio tuo,

Meum animū tibi seruitutem seruire, æquum censui.

Ph. Qui homo cū animo inde ab ineunte ætate depugnat suo,
Vtrum

Vtrum id ita ne esse maneat, vt eum animus equū censeat:

An ita potius, vt parentis eum esse & cognati velint.

Si animus hominē perpulit, actū est, animo seruiuit, nō sibi.

Si ipse animū perpulit, dum viuit victor victorum cluet:

Tu si animū viciisti, potius quā animus te, est quod gaudeas:

Nimio satius est vt opus sit, te ita esse, quā vt animo lubet.

Qui animū vincūt, quos animus, semper probiores cluet.

Ly. Istæ ego mihi semper habui ætati tegumentum meæ.

Ne penetrarem me vsquam vbi esset damni conciliabulū.

Ne noctu irem obambulatū, neu suum adimerem alteri.

Neu tibi egritudinem pater parerem, parsi sedulo.

M: Accij Plauti.

Sarta tecta tua praecepta vsq; habui, mea modestia.

Ph. Quid exprobras? bene quod fecisti, tibi fecisti, non mihi.

Mibi quidē etas acta est fermè, tua istuc refert maximè.

Is probus est, quē nō pœnitet quā probus sit, et frugi bonæ.

Benefacta benefactis alijs pertegito, ne perpluant.

Qui ipse se contemnit, in eo est indoles industria.

Ly. Ob eā rē hæc pater aut umani, quia res quædã st, quã volo

Ego me abs te exorare. Ph. Quid id est? veniã iam dare ge.
(stio.

Ly. Adolescenti huic genere summo amico, atq; equali meo,

Minus qui cautè & cogitatè suam rem tractavit pater,

Bene volo ego illi facere, sita nōne vis. Ph. nempe de tuo.

Ly.

Ly. De meo, nã qđ tuum' st, meum' st, omne meũ est autẽ tuũ.

Ph. Quid is eget he? Ly. eget. Ph. habuit ne rẽ? Ly. habuit. Ph.
(quĩ eã pdidit?)

Publicis'ne affinis fuit, an maritumis negotijs?

Mercaturam'ne, an venales habuit, vbi rem perdidit?

Ly. Nihil istorũ. Ph. Quid igitur? Ly. Per comitatẽ edepol prĩ

Præterea aliquantũ animi cauſſain: delicijs diſperdidit.

Ph. Edepol hominem prædicatum: fermè familiariter,

Qui quidem nunquã per virtutẽ rem cõfregit, atq; eget.

Nihil moror eũ tibi eſſe amicũ, cum eiusmodi virtutibus.

Ly. Quia ſine omni malitia: eſt, tolerare eius egeſtatem volo.

Ph. Demẽ dico male meretur qui ei dat quod edit, aut qđ bibit.

Nam.

Nam & illud quod dat, perdit, & illi producit vitam ad
(miseriã.

Non eò hoc dico, quin quæ tu vis ego velim, & faciã lubes.

Sed ego hoc verbum cum illi cuidam dico, præmōstro tibi,

Vt ita te aliorum miserefcatur, ne tui alios misereatur.

Ly. Deserere illum, & deinnare in rebus aduersis pudet.

Ph. Pol pudere quàm pigere præstat, totidem litteris.

Ly. Edepol, deũm virtute dicam pater, & maiorum, & tua,

Multa bona bene parta habemus. bene si amico feceris,

Ne pigeat fecisse: at potius pudeat, si non feceris.

Ph. De magnis diuitijs si quid demas, plus fit, an minus?

Ly. Minus pater. sed cui immunifico scis quid cantari solet?
Quod

129
Quod habes, ne habebas: & illud quod nunc nō habes, habeas
(malum,

Quandoquidem nec tibi bene esse potes pati, nec alteri.

Ph. Scio equidem istuc ita solere fieri. verum gnate mi,

Is est immunis, cui nihil est qui munus fungatur suum.

Ly. Deūm virtute habemus, & qui nosmet vtamur pater,

Et alijs qui comitati simus benevolentibus.

Ph. Non edepol tibi pernegare possum quicquam quod velis,

Cuius egestatem tolerare vis, loquere audacter patri.

Ly. Lesbónico huic adolescenti Charmidæ filio,

Qui illic habitat. Ph. qui comedit quod fuit, quod nō fuit.

Ne opprobra pater: multa eneniūt homini, quæ vult, quæ
(ne vult

M. Accij Plauti.

Ph. Age dū eloquere, quid dare illi nūc vis? Ly. nihil quicquā
(pater.

Sapientie ætas condimentum est, sapiens ætati cibus est.

Ph. Mētre edepol gnate, at q̄ id nūc facis haud consuetudine.

Nam sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi.

Eo ne multa que ne volt eueniunt, nisi fictor malus est,

Multa est opera opus fictura, qui se fictorem probum

Vitæ esse agēda expetit. Ly. sed hic admodū adolescētulus.

Ph. Non ætate, verūm ingenio adipiscitur sapientia.

Ly. Tu modò ne me prohibeas accipere, si quid det mihi.

Ph. An eo egestatem eius tolerabis, si quid ab illo acceperis?

Ly. Eo pater. Ph. pol ego istā volo me rationē edoceas. Ly. licet.

Scin

Scin' tu illū quo genere gnatus sit? Ph, Scio apprimè pbo.

Ly. Soror illi est adulta virgo grandis, eam cupio pater

Ducere vxorem. Ph. sine dote? Ly. sine dote. Ph. vxorē? Ly.
(ita.

Tua re salua, hoc pacto ab illo inibis summam gratiam,

Neque commodius vllō pacto ei poteris auxiliarier.

Ph. Ego indotatā te vxorem vt patiar? Ly. Patiūdū est pater.

Et eo pacto addideris nostræ lepidam famā familie.

Ph. Multa ego possum docta dicta & quamuis facundè loqui,

Historiā veterem atq; antiquā hac mea senectus sustinet.

Verūm ego quando te & amicitiam & gratiam in nostram
(domū

Video allicere, & si aduersatus tibi fui, istac in dico.

P Tibi

M. Accij Plauti.

Tibi permitto, posce, duce. Ly. di te seruas sint mihi.

Sed adde ad istā gratiam vnū. Ph. Quid id est autē vnū?
(Ly. eloquar,

Tute ad eum adeas, tute concilies, tute poscas, Ph. eccere.

Ly. Nimio citius transiges. firmū omneerit, quod tu egeris.

Grauius erit tuum vnū verbū ad eam rē, quā centū mea.

Ph. Ecce autem in benignitate hoc repperi negotium.

Dabitur opera. Ly. Lepidus viuis. hæ sunt aedes, hic habet.

Lesbonico est nomen. age rem cura, ego te opperiar domi.

Philito senex.

NON optima hæc sunt, neq; ego vt æquum censeo.

Verum meliora sunt, quā qua deterruma.

Scd

131
Trinummus.

Sed hoc vnum consolatur me atque animum meum:

Quia qui nihil aliud, nisi quod sibi soli placet,

Consulit, aduersum filium, nugas agit,

Miser ex animo fit factius nihilo facit.

Suae senectuti is acriorem hyemem parat,

Cum illanc importunam tempestatem conciet.

Sed aperiuntur ades quò ibam commode,

Ipsè exit Lesbonicus cum seruo foras.

Lesbonicus adolescens. Stasimus seruus.

Philo senex.

M*inus quindecim dies sunt, cum prohibeæ ædibus*

Minas quadraginta accepisti à Callicle.

M. Accij Plauti.

Est ne hoc quod dico stasime? St. cum considero

Meminisse videor fieri. Le. quid factum est eò?

ST. Comessum, expotum, exutum, elotum in balneis,

Piscator, pistor abstulit, lanij coqi.

Olitores, myrepolæ, aucupes, confit citò,

Quàm si tu obijcias formicis papauerem.

Le. Minus hercle in hisce rebus suntum est sexminis.

Quid qd' ego defraudavi? Le. hē ista ratio maxuma est.

ST. Non tibi illud apparere, si sumas, potest:

Nisi tu immortale rere esse argentum tibi.

Serò atque stultè prius quod cautum oportuit,

Post

Postquam comedit rem, post rationem putat.

Le. Nequaquam argenti ratio comparet tamen.

St. Ratio quidem hercle apparet, argentum ^{oi xera}

Minas quadraginta accepisti à Callicle,

Et ille ædis abs te accepit mancipio. Le. admodum.

Ph. Pol opinor affinis noster ædes vendidit.

Pater cum peregrè veniet, in porta est locus,

Nisi fortè in ventrem filio correpsit.

St. Trapezite mille dracumarum Olympicum,

Quas de ratione debuisti, reddite.

Le. Nèpe quas spopōdi. St. immò quas dependi, inquit o.

M. Accij Plauti.

Qua sponſione pronuper tu exactus es,

Pro illo adolescente, quem tu aiebas esse diuitem.

Le. Factum. St. vt quidē illud perierit. Le. factū id quoq̄
(est,

Nam nūc eum vidi miserum, & me eius miseritū st.

St. Miseret te aliorum, tui te nec miseret, nec pudet.

Ph. Tempus ad eundem est. Le. est ne hic Philto qui aduenit?

Is hercle est ipsus. St. edepol na ego istum velim

Meum fieri seruum cum suo peculio.

Ph. Herum atque seruum plurimum Philto iubet

Saluere, Lesbonicum & Stasimum. Le. di diuine

Tibi Philto quaecunq; optes. quid agit filius?

Ph.

Ph. Bene vult tibi. Le. edepol mutuam mecum facit.

St. Nequã illud verbum est, bene vult, nisi qui bene facit.

Ego quoque volo esse liber, nec quicquã volo,

Hic postulet frugi esse, nugas postulet.

Ph. Meus gnatus me ad te misit, inter se atque vos

Affinitatem ut conciliarem & gratiam.

Tuam vult sororem ducere uxorem, & mihi

Sententia eadem est, & volo. Le. hau nosco tuum,

Bonis tuis rebus meas res irrides malas.

Ph. Homo ego sum, homo tu es: ita me amabit Iuppiter,

Neque te derisum veni, neque dignum puto.

M. Accij Plauti.

Verum hoc, vt dixi, meus me orauit filius,

Vt tuam sororem poscerem vxorem sibi.

Le. Mearum rerum me nouisse æquum est ordinem,

Cum vestris nostra non est æqua factio.

Affinitatem vobis aliam quærite.

ST. Satin' tu sanus mentis, aut animi tui,

Qui conditionem hanc repudies? nam illum tibi

Ferentarium esse amicum inuentum intelligo.

Le. Abin' hinc diere te? ST. si hercle ire occipiam, vetes:

Le. Nisi quid me aliud vis. Philito, respondi tibi.

Ph. Benigniorem Lesbonice te mihi,

Quam

Trinummus.

Quàm nunc experior esse, confido fore,

Nam & stultè facere, & stultè fabularier,

Vtrumque Lesbouice in ætate haud bonum est.

ST. Verum hercle hic dicit. Le. oculum ego tibi effodiam,

Si verbum addideris. St. hercle quin dicam tamen.

Nam si sic non licebit, luscus dixero.

Ph. Ita tu nunc dicis non esse æquiparabiles:

Vestras cum nostris factiones, atque opes?

Le. Dico. Ph. quid tunc, si in eadem ad cœnam veneris,

Atque ibi opulentus tibi par fortè vt venerit,

Apposita sit cœna, popularem quam vocant,

M. Accij Plauti.

Si illi congestæ sint epulæ à clientibus,

Si quid tibi placeat, quod illi congestum fiet,

Edis ne, an intænatus cum opulento accubes?

Le. Edim, nisi ille vetet. St. at pol ego etiam si vetet,

Edim, atque ambabus malis expletis vorem:

Et quod illi placeat, præripiam potissimum,

Neque illi concedam quicquam de vita mea.

Verecundari neminem apud mensam decet,

Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

Ph. Rem fabulare. St. nou tibi dicam dolo.

Decedam ego illi de via de semita,

De honore populi: verūm quod ad ventrem attinet,

Non hercle hoc longè, nisi me pugnis vicerit.

Cæna hæc annona est; sine sacris hæreditas.

Ph. Semper tu hoc facito Lesbōnice cogites,

Id optimum esse, tute uti sis optimum.

Si id nequeas, saltem ut optimum sis proximus.

Nunc cōditionē hanc, quā ego fero, & quā abs te peto,

Dare atque accipere Lesbōnice te volo.

Dei diuites sunt, deos decet opulentia

Et factiones: verūm nos humunculū

Salillum animæ, qui cūm ex templō amisimus,

Aequè

M. Accij Plauti.

Aequemendicus atque ille opulentissimus

Censetur censu ad Acherontem mortuus.

St. Mirum ni tu illuc tecum diuitias feras,

Vbi mortuus sis, ita sis vt nomen cluet.

Ph. Nunc vt scias hic factiones atque opes

Non esse, neque nos tuam negligere gratiam,

Sine dote posco tuam sororem filio,

Que res bene vortat, habeo n' pactam? quid taces?

St. Proh di immortales, conditionem quousmodi?

Ph. Quin fabulare, di bene vortant, spondeo.

St. Eheu vbi vsus nihil erat dicto, spondeo

Dicc-

Trinummus.

Dicebat: nunc hic quom opus est, non quit dicere.

Le Cum affinitate vestra me arbitramini

Dignum, habeo vobis Philto magnam gratiam.

Sed et si hercle graviter cecidit stultitia mea

Philto, est ager sub vrbe hic nobis, eum dabo

Dotem sorori. nam is de stultitia mea

Solus superfit præter vitam reliquus.

Ph. Profectò dotem nihil moror. Le. Certum est dare.

ST. Nostram me nutricem here que nos educat,

Ab alienare à nobis: caue sis feceris,

Quid e demus nosmet postea? Le. etiam tu taces?

Tibi

M. Aetij Plauti.

Tibi ego rationem reddam. ST. planè perijimus,

Nisi quid ego comminiscor. Philo te volo.

Ph. Si quid vis Stasime. St. hac concede aliquantum Ph.
(licet.

ST. Arcano tibi ego hoc dico, ne ille ex te sciat,

Nèue alius quisquam. Ph. crede andaeter quid lubet.

ST. Per deos atque homines dico, ne tu illum agrum

Tuum sis vnquam fieri, neque gnati tui.

Ei rei argumentum dicam. Ph. Audire edepol lubet.

ST. Primum omnium olim terra cum proscinditur,

In quinto quoque sulco moriuntur boues.

Ph. Apage. ST. Acherontis hostium in nostro st agro.
Tum

Tum vinum prius quam coactum est, pendet putidum,

Le. Consuadet homini credo, & si scelestus est.

At mihi infidelis non est. ST. audi cætera.

Post id frumenti quom alibi messis maximæ est,

Tribus tantis illi minus reddit, quàm obseueris.

Ph. Hem istic oportet obseri mores malos,

Si in obserendo possint interfieri.

ST. Neque vnquam quisquam est cuius ille ager fuit,

Quin pessumè ei res vorterit, cuium fuit,

Alij exulatum abierunt, alij emortui,

Alij se suspendere. hem nunc hic cuius est,

M. Accij Plauti.

Vt ad incitas redactus? Pb. apage à me istum agrum.

ST. Magis apage dicas, si omnia à me audiueris.

Nam fulgaritæ sunt hic alternæ arbores.

Sues moriuntur angina hic acerrima.

Oves scabræ sunt, tam glabræ hẽ, quàm hæc est manus.

Tum autem Syrorum genus, quod patientissimum est

Hominum, nemo extat, qui ibi sex menses vixerit:

Ità cuncti solstitiali morbo decidunt.

Pb. Credo ego istuc Stasime ita esse, sed campas genus,

Multo Syrorum iam anteit patientia.

Sed iste est ager profectò, vt te audini loqui,

Malos

Edepol re gesta pefsumè, gestam probè,

Siquidem ager nobis saluus est, & si admodum

In ambiguo est etiam, nunc quid de hac re fuat.

Sed si alienatur, actum est de collo meo.

Gestandus peregrè clipeus, galea, sarcina,

Effugiet ex vrbe, vbi erunt factæ nuptiæ,

Ibit istac aliquo in maximam malam crucem

Latrocinatum, aut in Asiam, aut in Ciliciam.

Ibo hac quò mihi imperatum est, & si odi hanc domum

Postquam exturbauit hic nos ex nostris ædibus.

Callicles senex. Stasimus seruus.

*Q*uomodo tu istuc Stasime dixisti? nostrū herile filiam

Lesbonicum suam sororem despondidisse? St. hoc modo.

Ca. Cui homini despondit? St. Lysiteli Philtonis filio,

Sine dote. *Ca.* sine dote ille illā in tantas diuitias dabit?

Non credibile dicis. St. at tu edepol nullus crednas,

Si hoc nō credis, ego credidero. *Ca.* quid? St. me nibili pē-
(dere.

Ca. Quā dudū istuc, aut vbi actū st. St. illico hic āte ostiū,

Tā modō, inquit prænestimus. *Ca.* tāton' in re perdita,

Quā in re salua, Lesbonicus factus est frugalior?

St. Atque equidem ipsus vltro venit Philto oratū filio.

Ca. Flagitium quidem hercle fiet, nisi dōs dabitur virgini
Postre-

139
Trinummus.

Postremo edepol ego istā rem ad me attinere intelligo.

Ibo ad meum castigatorem, atque ab eo consiliū petā.

St. Propemodū quid illic festinet sentio, & subolet mihi,

Vt agro euortat Lesbonicum, quando euertit ædibus.

O'here Charmide, quānā absentē te hic tua res dist. rali.
(tu tibi?

Vtinam te redisse saluam videam, vt inimicos tuos

Vliscare, vt mihi, vt erga te fui et sum, referas gratiā.

Nimiū difficile st reperiri amicum ita vt nomē cluet,

Cui tuam cū rem credideris, sine omni cura dormias.

Sed generū nostrum ire eccillum video cum affini suo.

Nescio quid non satis inter eos conuenit, celeri gradu

M. A. ij Plauti.

Eunt vterq; ille reprehendit hunc priorem pallio,

Haud illi enscheme astiterūt, huc aliquā tū abscessero.

Est libido orationem audire duorum affinium.

Lysiteles, Lesbonicus, adolescentes.

Stasimus seruus.

S Ta illico, noli aduersari, neq; te occultassis mihi.

Le. Potin' ut me ire quò p̄fectus sum, sinas? Ly si in rē tuā

Lesbonice esse videatur, glorie aut fame, sinam.

Le. Quod est facillimū, facis. Ly. quid id est? Le. amico ino-
(iuriā.

Ly. Neq; meum' st; neq; facere didici. Le. indoctus quā m̄
(doct e facis?

Quid faceres, si quis docuisset te vt sic odio esses mihi?

Qui bene cū simulās facere mihi te, malè facis, malè cōsu-
(lis.

Edepol. re gesta pessumè, gestam probè,

Siquidem ager nobis saluus est, & si admodum

In ambiguo est etiam, nunc quid de hac re fuat.

Sed si alienatur, actum est de collo meo.

Gestandus peregrè clipeus, galea, sarcina,

Effugiet ex vrbe, vbi erunt factæ nuptiæ,

Ibit istac aliquo in maximam malam crucem

Latrocinatum, aut in Asiam, aut in Ciliciam.

Ibo huc quò mihi imperatum est, & si odi banc domum

Postquam exturbauit hic nos ex nostris ædibus.

Callicles senex. Stasimus seruus.

Quomodo tu istuc Stasime dixisti? nostrū herile filium

Lesbolicum suam sororem despondisse? St. hoc modo.

Ca. Cui homini despondit? St. Lysiteli Philtonis filio,

Sine dote. Ca. sine dote ille illā in tantas diuitias dabit?

Non credibile dicis. St. at tu edepol nullus creduas,

Si hoc nō credis, ego credidero. Ca. quid? St. me nihili pē-
(dere.

Ca. Quā dudū istuc, aut vbi actū st. St. illico hic āte ostiū,

Tā modō, inquit prænestimus. Ca. tāton in re perdita,

Quām in re salua, Lesbolicus factus est frugalior?

St. Atque equidem ipsus vltro venit Philto oratū filio.

Ca. Flagitium quidem hercle fiet, nisi dos dabitur virgini.
Postre-

Postremo edepol ego istā rem ad me attinere intelligo.

Ibo ad meum castigatorem, atque ab eo consiliū petā.

St. Propemodū quid illic festinet sentio, & subolet mihi,

Vt agro enortat Lesbonicum, quando euertit aedibus.

O herē Charmide, quā absente te hic tuā res distrahit.

(tur tibi?

Vinam te redisse saluum videam, vt inimicos tuos

Vlciscare, vt mihi, vt erga te fui et sum, referas gratiā.

Nimiū difficile est reperiri amicum ita vt nomē cluet,

Cui tuam cū rem credideris, sine omni curā dormias.

Sed generū nostrum ire eccillum video cum affini suo.

Nescio quid non satis inter eos conuenit, celeri gradu

M. Aetij Plauti.

Eunt vterq; ille reprehendit hunc priorem pallio,
Haud illi euscheme astiterūt, huc aliquātū abscessero.
Est libido orationem audire duorum affinium.

Lysiteles, Lesbonicus, adolēscētes.
Stasimus seruus.

STa illico, noli aduersari, neq; te occulta sis mihi.

Le. Potin' ut me ire quod pfectus sum, sinas? Ly. si in rē tuā.

Lesbonice esse videatur, gloria aut fame, sinam.

Le. Quod est facillimū, facis. Ly. quid id est? Le. amico in-
(iuriā.

Ly. Neq; meum est, neq; facere didici. Le. indoctus quā-
(doctē facis?

Quid faceres, si quis docuisset te vt sic odio esses mihi?

Qui bene cū simulas facere mihi te, malē facis, malē cōsu-
(lis.

Le. Egone? Le. tu n.e. Ly. quid malè facio? Le. quod ego no
(lo, id cū facis.

Ly. Tūc rei bene consulere cupio. Le. tu mihi es. melior, q̄
(egomet mihi?

Sat sapio, satis in rem quæ sint meã ego conspicio mihi

Ly. An id est sapere, vt qui bñficiũ beneuolente repudies?

Se. Nullũ beneficiũ duco esse id, quod cui facias, nō placet.

Ly. Scio ego, et s̄tio ipse quid agã, neq̄ à me officii migrat,

Nec tuis depellor dictis, quin rumori seruiam.

Le. Quid ais? Ly. nã retinere nequeo, quin dicã ea quæ p̄
(meres.

Itãne tandẽ maiores famã tradiderunt tibi qui,

Vt virtute eorũ ante parta per flagitium perderes?

Atque honori posterorũ tuorũ vt vindex fieres?

Tibi

M. Accij Plauti.

Tibi paterq; auosq; facilem fecit & planam viam

Ad querendum honorem: tu fecisti vt difficilis foret

Culpa maximè & desidia, tuisq; stultis moribus

Præoptauisti, amorem tuam vti virtuti præponeres.

Nūc te hoc pacto credis posse obtegere errata? Le. ah no
(ita est,

Ly. Capesis virtutem animo, & corde expelle desidiã tuõ.

Atq; ego istũ agrũ tibi relinqui ob eã rē enixè expeto,

Vt tibi sit quite corrigere possit, ne omnino inopiam

Ciues obieclare possint tibi, quos tu inimicos habes.

Le. Omnia ego istic quæ tu dixisti scio, vel exsignaũero.

Vt rem patriam, & gloriam maiorum fadarim meũm.

Sciebã

Trinummus.

Sciebam vt esse me deceret, facere non quibam miser,

Ita ocio captus in fraudem incidi:

Et tibi nunc proinde ac merere, summas habeo gratias.

Ly. At operam perire meam sic, & te hæc dicta spernere,

Perpeti nequeo, simul me piget parum pudere te.

Et postremò nisi me auscultas, atque hoc vt dico facis,

Tute ponè te latebis facile, ne inueniat te honor.

In occulto iacebis, cum te maximè clarum voles.

Pernoui equidem Lesbonicè imperitū tuū ingeniū ad
(modū

Sciote sponte non tuapte errasse, sed amorem tibi

Pectus obscurasse, atque ipse amoris teneo omnis vias.

Ita

M. Accij Plauti.

Ita est amor, balista vt iacitur, nihil sic celere est, neq. vo-
(lat.

Atque is mores hominū moros & morosos efficit.

Minus placet magis quod suadetur, qđ disuadetur placet.

Cum inopia st cupias, quando eius copia st, tum nō velis.

Ille qui aspellit, is compellit: ille qui consuadet, vetat.

Insanum st & malū in hospitium deuerti ad cupidinem.

Sed te moneo hoc est atq. etiā vt reputes, qđ facere expetis.

Si istuc vt conare facis in dicitū, tuū incendes genus.

Tum igitur tibi aqua erit cupido, genus qui restingas tuū.

Atque erit si nactus, proinde vt corde amantes sunt cati,

Ne scintillam quidem relinques, genus qui congliscat tuū.

Trinummus.

Le. Egone? Le. tu n.e. Ly. quid malè facio? Le. quod ego no
(lo, id cū facis.

Ly. Tuæ rei benè consulere cupio. Le. tu mihi es. melior, q̄
(egomet mihi?

Sat sapio, satis in rem. quæ sint, meã ego conspicio mihi

Ly. An id est sapere, vt qui bñficiũ beneuolente repudies?

Se. Nullũ beneficiũ dico. esse id, quod cui facias, nō placet.

Ly. Scio ego, et s̄tio ipse quid agã, neq; à me officiiũ migrat,

Nec tuis depellor dictis, quin rumori seruiam.

Le. Quid ais? Ly. nã retinere nequeo, quin dicã: ea que p̄
(meres.

Itãne tandẽ maiores famã tradiderunt tibi,

Vt virtute eorũ. ante parta per flagitium perderes?

Atque honori posterorũ tuorũ vt vindex fieres?

Tibi

M. Accij Plauti.

Tibi paterq; auosq; facilem fecit & planam viam

Ad quærendum honorem: tu fecisti vt difficilis foret

Culpa maximè & desidia, tuisq; stultis moribus

Præoptauisti, amorem tuum vt virtuti præponeres.

Nūc te hoc pacto credis posse obtegere errata? Le. abno
(ita est,

Ly. Capesit virtutem animo, & corde expelle desidiã tuo.

Atq; ego istũ agrũ tibi relinqui ob eã rē enixè expeto,

Vt tibi sit quite corrigere possit, ne omnino inopiam

Ciues obiectare possint tibi, quos tu inimicos habes.

Le. Omnia ego istic quæ tu dixisti scio, vel exsigna uero.

Vt rem patriam, & gloriam maiorum fedarim meũm.
Sciebã

Sciebam vt esse me deceret, facere non quibam miser,

Ita ocio captus in fraudem incidi:

Et tibi nunc proinde ac merere, summas habeo gratias:

Ly. At operam perire meam sic, & te haec dicta spernere,

Perpeti nequeo, simul me piget parum pudere te.

Et postremò nisi me auscultas, atque hoc vt dico facis,

Tute ponè te latebis facile, ne inueniat te honor.

In occulto iacebis, cum te maximè clarum voles:

Pernoui equidem Lesbonice imperitū tuū ingeniū ad
(modū

Sciote sponte non tuapte errasse, sed amorem tibi

Pectus obscurasse, atque ipse amoris teneo omnis vias:

Ita.

M. Accij Plauti.

Ita est amor, balista ut iacitur, nihil sic celere est, neq, vo.
(lat.

Atque is mores hominū moros & morosos efficit.

Minus placet magis quod suadetur, qđ disuadetur placet.

Cum inopia st cupias, quando eius copia st, tum nō velis.

Ille qui aspellit, is compellit: ille qui consuadet, vetat.

Insanum st & malū in hospitium deoorti ad cupidinem.

Sed te moneo hoc est atq, etiā ut reputes, qđ facere expetas.

Si istuc ut conare facis indicium, tuū incendes genus.

Tum igitur tibi aqua erit cupido, genus qui restingas tuū.

Atque erit si nactus, proinde ut corde amantes sunt cati,

Ne scintillam quidem relinques genus qui congliscat tuū.

Credo ad summos bellatores acrem fugitorem fore:

Et capturū spolia, ibi illū qui meo hero aduersus vene
Crit,

Egomet autē quom extēplō arcū mibi et pharetrā & sa
(gittas sumsero,

Cassi lem in caput, dormibo placidē in tabernaculo.

Ad forum ibo, nudius sextus cui talentum mutuum

Dedi, reposcam, vt habeā mecum quod serā viaticum.

Megaroides, Callicles, senes duo.

VT mibi rem narras Callicles, nullo modo

Potest fieri prorsus, quin dos detur virginī.

Ca. Namq̄ hercle honestē fieri fermē non potest,

Vt eam perpetiar ire in matrimonium.

M. Aetij Plauti.

Sine dote, cum eius rem penes me habeam dominus.

Me. Parata dos domi est, nisi expectare vis.

Ut eam sine dote frater nuptum collocet.

Past adeas tute Philonem, & dotem dare.

Te ei dicas, facere id eius ob amicitiam patris.

Verum hoc ego vereor, ne istae pollicitatio

Te in crimen populo porat, atque infamiam.

Non temere dicant te benignum virgini.

Datam tibi dotem, ei quam dares eius a patre.

Ex ea largitari te illi, neque ita ut sit data.

Colorem te sistere illi, & detraxe autument.

Nung

Nunc sperari vis aduentum Charmidis,

Perlongum est, huic ducendi interea abceſſerit.

Ca. Nam hercle omnia istae veniunt in mentem mihi.

Me. Vide si hoc vitibile magis atque in rem deputas,

Vt ad eam Lesbicum, edoceam ut res sese habet.

Ca. Ut ego nunc a dolenti thesaurum indicem indomito?

Minimè minimè hercle verò: nam certò scio

Locum quoque illum omnè ubi situ est comederit,

Quem fodere metuo, sonitum ne ille exaudiat,

Ne ipsam rem indaget, dotem dare si dixerim.

Me. Quo pacto ergo agerui? Ca. clam dos depromi potest,

M. A&ij. Plauti.

Dum occasio ei rei reperiatur, interim

Ab amico aliquo alicunde argentum in dotē roges.

Me. Potin' est ab amico alicunde exorari? Ca. potest.

Me. Gerræ, ne tu illud verbū actutum inueneris,

Mibi quidem hercle non est quod dem mutuum.

Ca. Malim hercle vt verum dicas, quàm vt des mutuum.

Me. Sed vide consilium, si placet. Ca. quid consili' st?

Me. Scitum, vt ego opinor, consilium inueni. Ca. quid est?

Me. Homo conducatur aliquis iam quantum potest,

Quasi sit peregrinus. Ca. quid is scit facere postea?

Me. Is homo exornetur graphice in peregrinum modum.
Ignota

148
Trinummus.

Ignota facies, quæ non vsitata sit,

Falsidicum confidentem. Ca. quid tum postea?

Me. Quasi ad adolescentem à patre ex Seleucia

Veniat, salutem ei nunciet verbis patris,

Illum bene gerere rem, & valere & vivere,

Et eum rediturum ad lutum. ferat epistolas

Duas, eas nos consignemus, quasi sint à patre

Det alteram illi, dicat alteram tibi.

Dare sese velle. Ca. Perge porro dicere.

Me. Seque aurum ferre virgini dotem à patre

Dicat, patremq; id iussisse aurum tibi dare,

R iij Tencs

M. Accij Plauti.

Tenes iam? Ca. propemodum, atq; ausculto perlubens.

Me. Tum tu igitur demum id adolescenti aurum dabis?

Vbi erit locata virgo in matrimonium.

Ca. Scitè hercle sanè. Me. hoc vbi thesaurum effoderis,

Suspicionem ab adolescente amoueris,

Censebit aurum esse à patre allatum tibi,

Tu de thesauro sumes. Ca. satis scitè & probè.

Quanquam hoc me etatis sycophantari pudet.

Sed epistolas quando obsignatas afferet,

Siquidem obsignatas attulerit epistolas,

Non ne arbitraris eum adolescentem annuli

Paterni

Paterni signum nouisse? Me. etiam tu taces?

Sexcenta ad eam rem caussa possunt colligi,

Eum quem habuit, perdidit, alium post fecit nouum.

Iam si obsignatas non feret, dici hoc potest,

Apud portitorem eas resignatas sibi

Inspectasque esse, in huiusmodi negotio.

Diem sermone terere, segnities mera est.

Quamuis sermones possunt longi texier.

Abi ad thesaurum iam confestim clanculum,

Seruos, ancillas amone, atque audin? Ca. quid est?

Me. Vxorem quoque ipsam hanc rem ut celes face.

R iij Ca.

M. Accij Plauti.

Ca. Nam pot tacere nunquam quicquam est quod queat.

Me. Quid nunc stas? quin te hinc amoves, et te moues?

Aperi, deprome inde auri ad hanc rem quod sat est.

Continuò operito. denuò. sed clanculum.

Sicut praecepi, cunctos exturba aedibus.

Ca. Ita faciam. Me. at enim. ni mis longo sermone utimur,

Diem conficimus, quod iam properato est opus.

Nihil est de signo quod vereare, me vide.

Lepida est illa causa, ut commemorari, dicere,

Apud portitores esse inspectas: deniq;

Dici tempus non vides? qui il illum putas

1. Natura illa, atq; ingenio? iam dudum ebrius est.

2. Quidvis probari poterit: tum quod maximum est.

Afferre, non petere hic se dicet. Ca iam sat est.

Me. Ego sycophantam iam conduco de foro,

Epistolasq; iam consignabo duas,

Eumq; huc adolescentem meditatum probe

Mittam. Ca. eo ego igitur intro ad officium meum.

Tu istuc age. Me. actum reddam.

CHARMIDES SENEX.

Salsipoteti & muli poteti Iouis fratri, & Nerei Nep
(tunr,

Letus, lubes, lundes ago, & grates, gratiasq; habeo, &

R v fluctibus salsis,

M. Accij Plauti.

Quos penes mei potestas boni misq̄ foret, & mea vite,

Quō suis me ex locis in patriā vrbisq̄ mœnia reducē faciūt.

Atq̄ ego Neptune tibi āte alios deos gratias ago, atq̄ habeo
(summas.

Nam te omnes s̄enūq̄ seuerūq̄ atq̄ auidis moribus cōme
(morant,

Spurcificū, immanē, intolerandū, vesanū. cōtra opera ex-
(pertus.

Nā pol placido te & clemēti meo vsq̄ modo, vt volui vsus
(sum, haud alio.

Atq̄ hāc nūā gloriā iam ātē auribus acceperā, & nobiles a-
(pud hoīes,

Pauperibus te parcere solitū, diuites dānare atq̄ domare.

Ahi laudo, scis ordine, vt equum st,

Traetare hoīes. hoc dis dignū st, semp mē dicis modesti sint.

Fidus fuisti, infidū esse iterāt. nā absq̄ foret te, sat scio in
(alto

157
Trinummus.

Distraxisset, disq̄ tulisset satellitestui me miserū sed è,

Bonaq̄ omnia, ita vna. mecū passim ceruleos per campos.

Ita itā quasi canes haud secus circūstabant nauem turbinos.
(venti,

Imber, fluctusq̄ atq̄ procellæ insensæ, frangere malum,

Ruere antēnas, scindere vela, ni tua pax ppitia foret prae
(sto.

Apageme sis deinde hinc certum est ocio me dare, satis par
(tū habeo.

Quibus ærumnis deluctari, filio dum diuitias quæro?

Sed quis hic est qui in plateam ingreditur cū nono ornatu,
specieq̄.

Simul. pol. quanquā domū cupio, operiar hic quā gerat r̄.

Sycophanta. Charmides. Senex.

Hinc ego diei nomē Trinūmo facia: nā ego operam meam
Tribus

M. Accij Plauti.

Tribus nummis hodie locavi ad artes nugatorias.

Aduenio ex Seleucia, Macedonia, Asia, atq; Arabia,

Quas ego neq; oculis neq; pedib' vnquã vsurpavi meis.

Viden' egestas quid negocij dat homini misero mali?

Qui ego nũc subigor triũ nũmorũ causa vt has epistolas

Dicã ab eo hoĩe me accepisse, quẽ ego q; sit homo, nescio,

Neq; noui: neq; natus, nec ne is fuerit, id solide scio.

Ch. Pol hic quidẽ fungino genere est, capite se totum tegit.

c Ilurica facies videtur hominis, eo ornatu aduenit.

Sy. Ille qui me conduxit, vbi conduxit, abduxit domum.

Que voluit, mihi dixit: docuit, & Præmōstrauit prius
Quomodo

152
Quomodo quicq̄ agerem: nūc adeò si quid ego addidero
(amplius,

Eo conductor melius de me: nūgas conciliauerit;

Vt ille me exornauit, ita sum ornatus. argentū hoc facit,

Ipsē ornamenta à Cborago. hęc sumsisit suo periculo.

Nunc ego si potero ornamentis hominem circunducere,

Dabo operā, vt me esse ipsum planè scophātā sentiat.

Ch. Quam magis specto, min⁹ placet mihi hominis facies:
(mira sunt,

Ni illic homo st̄ aut dormitator, aut seclor. Zonarius.

Loca contēplat, circumspectat sese, atque edis noscitāt.

Credo edepol, quo mox furatum veniat, speculatur loca.

Magis lubido st̄ obseruare quid agat, ei rei operā dabo.
Sy.

Sy. *Has regiones demonstravit mihi ille cōductor meus.*

Apud illas ædis sistende mihi sunt sycophantiae.

Fores pultabo. Ch. *ad nostras ædes hic quidē habet rectā
(viam.*

*Herde opinor mihi aduenienti hac noctu agitatae sunt
(vigiliae.*

Sy. *Aperite hoc, aperite. heus ecquis foribus tutelā gerit?*

Ch. *Quid adolescēs queris? quid vis? quid istas pultas? Sy.
(heus senex,*

Census coniuratori si recte rationem dedi,

Lesbonicum hic adolescentem quero, in his regionibus

Vbi habitat, & item alterū ad istanc capitis albitudinē,

Calliclen aiebat vocari, qui has mihi dedit epistolas.

Ch. *Meū gnatū hic quidē Lesbonicū querit, et amicum meū,
Cui*

Cui ego liberosq; bonaq; commendavi, Calliclem.

Sy. Fac me si scis certiorē hisce, homines vt habitēt, pater.

Ch. Quid eos quæris? aut quis es? aut vnde es? aut vnde ad
(uenis?

Sy. Multa simul rogitas, nescio quid expediā potissimū.

Sin vnū quidquid singillatim & placidē percūct abere,

Et meū nomen, & mea facta, & itinera ego faxo scias.

Ch. Faciā ita vt vis, agedū nomē tuū primū memora mihi.

Sy. Magnū facinus incipis sic petere. Ch. quid ita? Sy. quia
(pater,

Si ante lucē ire occipias à meo primo nomine,

Concubium sit noctis, priusquā ad postremū puenieris.

Ch. Opus factō:st & viatico ad tuū nomē, vt tu prædicas.
Sy.

M. Accij Plauti.

Sy. Est minusculum alterum quasi vasculum vinarium.

Ch. Hic homo solidè sycophāta est. quid ais tu adolescens?
(Sy. quid est?)

Ch. Eloquere isti tibi quid hoēs debent, quos tu queritas?

Sy. Pater istius adolescētis dedit has duas mihi epistolas

Lesbonici. Ch. mihi est amicus, teneo hūc manifestari.

Me sibi epistolas dedisse dicit, ludam hominē probè.

Sy. Ita ut occipi, si animū aduortas, dicā. Ch. dabo operā
(tibi.)

Sy. Hinc me iussit Lesbonico suo gnato dare epistolam,

Et item hanc alteram suo amico Callicli iussit dare.

Ch. Mihi quoq; edepol. quoniā hic nugatur, contra nugari
(lubet.)

Vbi ipse erat? Sy. bene rē gerebat. Ch. Ergo vbi? Sy. in Se
(lencia.)

Trinummus.

Ch. Ab ipso istas accepisti? Sy. e manibus dedit mihi ipse
(in manus.

Ch. Qua facie est homo? Sy. sesquipedale quid est quā tulo
(gior.

Ch. Nouisti hōiem? Sy. rediculè rogitas, quocū vna cibū

Capere soleo. Ch. quod est ei nomē? Sy. quod edepol ho
(mini probo.

Ch. Labet audire. Sy. illi edepol illi illi, vae misero mihi.

Ch. Quid est negocij? Sy. deuorari nomē imprudēs modo.

Ch. Non placet, qui amicos intra dentes conclusos habet.

Sy. Atq; etiā modo vorfabatur mihi in labris primoribus.

Ch. Tēpori huic hodie āteueni. Sy. Teneor manifestò miser.

Ch. Iā ne cōmētus es nomē? Sy. deum hercle me atq; homi-
(nū pudet.

Ch. Vide homo vt hominē noueris. Sy. tanq̄ me istuc fieri
S (solet.

M. Accij Plauti.

Quod in manu teneas, atque oculus videas, id desideras?

Litteris recominiſcar. Ch. est principium nomini,

Callicles? Sy. Nō est. Ch. Callipus? Sy. nō est. Ch. Calli
(demides?

Sy. Nō est. Ch. Callinicus. Cy. nō est. Ch. Callimarchus. Sy.
(ulagis:

Neq; adeo edepol flocci facio, quāto egomet memini mei.

Ch. At enim multi Lesbionici sunt hic, nisi nomen patris.

Dices, nō monstrare possum istos homines, quos tu queritas.

Quod ad exemplū est? coniectura si reperire possumus.

Ad hoc exemplū est? an Chares? an Charmides, nūcharmī
(des?

Sy. Hē istic erit, qui istū di pdāt. Ch. dixi ego iā dudū tibi.

Te potius benedicere equū st homini amico, quā malē.

Sy.

155
Trinummus.

Sy. Satin intra labra atq̄ dētes latuit vir minimi precij.

Ch. Ne malè loquare & presenti amico. Sy. quid ergo ille
(ignauissimus

Mihi latitabat? Ch. si appellasses respōdisset nomine.

Sed ipse vbi est? Sy. pol illū reliqui ad Rbadamātē in
(Cecropia insula.

Ch. Qui homo est me insipientior, qui ipse egomet, vbi sim
(queritē?

Sed nihil discōducit huic rei, quid ais? Sy. quid? Ch. hoc
(quod te rogo,

Quos locos adisti? Sy. nimiū miris modis mirabiles.

Ch. Labet audire, nisi molestū st. Sy. quin discipio dicere.

Omniū primū in Pōtū aduecti ad Arabiā terrā sum⁹.

Ch. Eho an etiā Arabia st in ponto? Sy. est, nō illac vbi tus
(gignitur,

Sed vbi absintium fit, atque cunila gallinacea.

Ch. Nimiū graphicū hūc nugatorē sed ego sum insipientior.

Qui egomet vnde redeā, hunc rogitē, quæ ego sciā, atq;
(hic nesciat.

Nisi quia lubet experiri, quō euasuru' sit deniq;.

Quod est tibi nomē adolescēs? Sy. pax, id est nomē mihi,

Hoc quotidianū' sit. Ch. edepol' nomen nugatorium,

Quasi dicas, si quid crediderim tibi, pax, per ysse illico.

Sed quid ais, quō inde ysti porrō? Sy. si animū aduortas,
(eloquar.

Ad caput amnis, quod de cælo exoritur sub folio Iouis.

Ch. Sub folio Iouis? Sy. ita dico. Ch. è cælo? Sy. atq; medio
(quidē.

Ch. E hō an etiā in cæliū ascēdisti? Sy. imō; horiola aduēcti
(sumus,

Vsq; aqua aduorsa per amnē. Ch. e hō an et vidisti Ionē?
Sy.

M. Accij Plauti.

Mibi concrederet, nisi me ille ego illū nosse approve.

Ch. Enimvero ego nūc Sycophantæ huic sycophātari volo,

Si hūc possim illis mille nūmis Philippeis circūducere?

Quos sibi me dedisse dixit: quē ego qui sit homo, nescio?

Neq; oculis atē hūc diē vnquā vidi, ei ne aurū crederē?

Cui si capitis res fiet, nummū nūquā credam plumbeū.

Aggrediundū: st hic homo mihi astu. heus pax te tribus.
(verbis volo.

Sy. Vel trecētis. Ch. habent tu id aurū, qđ accepisti a Char-
(mide?

Sy. Atq; etiā Philippeū, numeratū illius in mensa manu,

Mille nummos. Ch. nēpe ab ipso id accepisti Charmide?

Sy. Mirū quin ab ano eius, aut proano acciperē, qui sunt
(mortui.

Trinummus.

Ch. Adolenscēs cedō dñi istuc aurū mihi. Sy. qđ ego aurum
(dem tibi?)

Ch. Quod à me te accepisse fast°. Sy. abs te accepisse? Ch. ita
(loquor

Sy. Quis tu homo es? Ch. qui mille nūmū tibi dedi, ego sum
(Charmides.

Sy. Neq; edepol tu is es, neq; hodie is vnquā eris, auro huic
(quidam.

Abi sis nugator. nugari nugatori postulas.

Ch. Charmides ego sū. Sy. necquicquā hercle es. nā nihil an
(ri ferro

Nimis argutē obrepisti in eapse occasi uncula,

Postq; ego me aurū ferre dixi, post tu fact' Charmides.

Prius tu non eras, quā auri feci mentionem. nihil agis.

Pro intute itidē vt Charmidat° es, rursū recharmida.

Ch. Quis ego sum igitur, siquidē is nō sum qui sum? Sy.
S iij (quid id ad me attinet?)

Trinummus.

Dū ille ne sis, quē ego esse nolo, sis mea causa quod lubet.

Privus nō is eras qui eras, nunc is factus qui tū nō eras.

Ch. Age si quid agis. Sy. quid ego agā? Ch. aurū redde. Sy.
(dormitas Jeneæ.

Ch. Fasset Charmidē dedisse aurū tibi? Sy. scriptū quidē.

Ch. Properas, an nō properas abire aētū ab his regionibus

Dormitator, priusquam ego hic te iubeo multari malē.

Sy. Quāobrē? Ch. quia illū quē emētus es, ego sum ipseus
(Charmides,

Quē tibi epistolas dedisse aiebas. Sy. eō queso tu is es?

Ch. Is enim vero sum. Sy. ain? tu tandē, is ipseus ne es? Ch. aio.
Sy. ipseus es?

Ch. Ipeus inquā Charmides sum. Sy. ergo ipseus ne es? Ch.
ipseusissimus.

Abi hinc ab oculis. Sy. enim vero serio quoniā i. lueris.

Vapu.

Vapulabis arbitratus meo, & nouorum ædiliū.

Ch. An etiā maledicis? Sy. immò saluus quādoquidē adue
(nis.

Di te perdant, si te floccifacio, an perijsses prius.

Ego ob hāc operā argentū accepi, te maclō. infortunio.

Sed enim tu qui sis, qui nō sis, floccū non interduim.

Ibo ad illū. renūciabo, qui mihi tris nummos dedit,

Ut sciat se perdidisse, ego ab eo. malè vine & vale.

Quod di te omnes aduenientē peregre perdant Charmi
(des.

Ch. Postquam ille hinc abiit, post loquendi liberè.

Videtur tempus venisse, atq; occasio.

Iam dudum meum ille pectus pungit aculeus,

S. v.

Quid

M. Accij Plaud.

Quid illi negocij fuerit ante ædis meas.

Nam epistola illa mihi concentur iat metum

In corde, & illud mille nummum quam rem agat.

Nunquam edepol temerè tijnjt tintinabulum,

Nisi qui illud tractat aut mouet, mutus tacet.

Sed quis hic est, qui huc in plateam cursuram incipit?

Lubet obseruare quid agat, huc concessero.

Stasimus seruus. Carmides senex.

Stasime face te properè celerè, recipe te ad dñm domū

Ne subito metus exoriatur scapulis stultitia tua.

A. Ite gradū, appropa, iā dudū factum est, cū abisti domo.

Trinummus.

Cave sis tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent.

Si aberis ab heri quæstione, ne destiteris currere.

Ecce hominem te Stasime nihili, sat in thermopolio.

Condaliū es oblitus, postquam thermopotasti gutturē.

Recipe te, & recurre petere re recēti. Ch. huic qsq̄s est.

Curculio est exercitor, is hunc hominē cursuram docet.

ST. Quid homo nihili, non pudet te? tribus ne te poteris.

Nemoria esse oblitū? an verò, quia cū frugi hominibus.

Ibi bibisti, qui ab alieno facilè cohiberent manus?

Theruchus fuit cerconicus, crim°, cercobulus, collabus.

Oculi crepidæ, cruricrepidæ, ferriteri, mastigiæ.

Inte.

M. Accij Plauti.

Inter eos ne homines condalium te redipisci postulas,

Quorū eorum vnus surripuit currenti cursori solū?

Ch. *Ita me di amēt graphicū furē. St. quid ego? quod perijt*
(petam?)

Nisi etiā laborē ad damnū apponā apothecā insuper?

Quin tu quod perijt, perijse ducis, cape vorforiam.

Recipe te ad herum. Ch. non fugitiuū st hic homo cōme
(minit domi.

ST. *Atq; vtinam veteres mores, veteresq; parsimonia,*

Potius maiori honori hic essent, quam mores mali.

Ch. *Di immortales, basilica quidē facinora inceptat loqui.*

Vetera querit, vetera amare hunc morē maiorū scias.

ST. *Nā nunc mores nihil faciunt, quod licet, nisi qđ lubet.*
Ambitio

Trinummus.

Ambitio iam more sancta est, libera est à legibus.

Scuta iacere, fugereq; hostis, more habet licentiam.

Petere honorē pro flagitio, more fit. Ch. Morē improbū.

ST. Strenuos praeterire more fit. Ch. nequam quidem.

ST. Mores leges perduxerunt iam in potestatem suam,

Magis queis sunt obnoxiosi quam parentes liberis.

Eae miserae etiam ad parietem sunt fixae clavis ferreis,

Vbi malos mores affigi nimio fuerat equius.

Ch. Lubet adire atq; appellare hūc, verū ausculto per lubēs.

Sed metuo si compellabo, ne aliā rem occipiat loqui.

ST. Neq; istis quicquā lege sanctū est, leges mori seruiūt.
Mores.

M. Accij Plauti.

Mores autē rapere properāt, qua sacrū qua publicum.

Ch. Hercle istis malā rē magnā moribus dignum est dari.

St. Non ne hoc publicē animū aduorti? nā id genus homi-
(nū hominibus

Vniuersis est aduersum, atq; omni populo malefacit.

Malē fidem seruando: illis quoq; abrogant etiā fidem

Qui nihil meriti, quippe ex eorum ingenio ingenium horū
(probant.

Hoc qui in mētē venerit mihi, re ipsa modò cōmonitus
(sum.

Si quis mutuū quid dederit, fit pro proprio perditum.

Cum repetas, inimicum amicum beneficio inuenis tuo.

Si magis exigere cupias, duarum rerū exoritur optio.

Vel illud qd' credideris perdas, vel illū amicū amiseris.

Ch.

Trinummus

Ch. Mens est hic qui dē Stasimus seruus St. nā ego talē tū
(mutuum

Quod dederā, talento inimicū mibi emi, amicū vēdidi.

Sed ego sum insipientior, qui rebus curem publicis.

Potius quā id qđ proximum st meo tergo, tutelā gerā.

Eo domū. Ch. heus tu sta illico, audi, heus tu. St. nō stō.
(Ch. at ego te stare volo.

ST. Quid si egomet te velle nolo. Ch. ha nimum Stasime scē.
(uiter.

ST. Emere meliū st, cui imperes. Ch. polego emi, atq; ar.
(gentū dedi.

Sed si non dicto audiens es, quid ago? St. damnū malū.

Ch. Bñ mones, ita facere certū est. St. nisi quidē es obnoxio.

Ch. Si bonus es, obnoxius sum. sin secus es, faciā vti iubes.

ST. Quid id ad me attinet, bonis ne seruis tu vtare, an ma
(lis?

M. Accij Plauti.

Ch. Quia boni maliq; in ea re pars tibi est. St. partē alterā

Tibi permitto, illā alterā ad me qd boni est, apponitō.

Ch. Si eris meritus, fiet. sed respice ad me huc, ego sū Char-
(mides.

ST. Hē quis est, qui mentionē facit homo hominis optimi?

Ch. Ipse homo optimus. ST. mare, terra, cœlū, di vestrā fidē,

Satī ego oculis plane video, est ne ipse, an nō est? is est,

Certe is est, is est profecto. ô mi here exoptatissime

Salve. Ch. salve Stasime. St. saluū te. Ch. scio et credoti
(bi.

Sed omitto alia. hoc mihi responde, liberi qd agūt mei,

Quos reliqui hic filiū atq; filiā? ST. viuunt, valent.

Ch. Nēpe vterq; St. vterq;. Ch. di me saluū et seruātū vo-
lūt.

Trinummus.

Cetera intus ociose præcunctabor quæ volo.

Eamus intrò, sequere. St. quo tu te agis? Ch. quonã nisi
(domum?)

St. Hiccine nos habitare censes? Ch. vbi nã ego alibi cẽseã?

St. Iã. Ch. quid iã? St. nō sũt nostræ ædes istæ. Ch. quid ego
(ex te audio?)

St. Vendidit tuus natus ædis. Ch. perij. St. præsentarijs

Argenti minis numeratis. Ch. quot? St. quadraginta.
(Ch. occidi.

Qui eas emit? St. Callicles, cui tuã rē cõmendaueras,

Is habitat ñ buccommigravit, nosq; exturbavit foras.

Ch. Vbi nunc filius meus habitat? St. hic in hoc posticulo.

Ch. Malè disperij. St. credidi ægrè tibi id vbi audisses fore.

Ch. Ego miser meis periculis sum per maria maxima

Vectus capitali periculo, per praedones plurimos.

Me servavi, saluus redij, nunc hic disperij miser,

Propter eos te, quorum causa fui hac aetate exercitus.

Adimit animã mihi ægritudo Stasime, tene me. St.
(vis ne aquã

Tibi petã? Ch. res quã animã agebat, tũ esse offusã oportuit.

Callicles, Charnides, senes duo,
Stasimus servus.

Q. Vid hoc hic clamoris audio ante ædis meas?

Ch. O' Callicles, ô Callicles, ô Callicles,

Qualin' amico mea commendaui bona?

Ca. Probo, & fideli, & fido, & cum magna fide.

Et salve, & saluum te aduenisse gaudeo.

Trinummus.

Ch. Omnia istæ tibi si ita st vt prædicas.

Sed quis iste est tuus ornat us? ego dicam tibi.

Thesaurum effodibam intus, dotem filie

Tuæ que daretur: sed intus narrao tibi,

Et hoc & alia, sequere. Ch. Stasime. St. hē: Ch. Arcunò

Curre in Piræum, atque vium curriculum face.

Videbis iam illic nauem, qua aduecti sumus.

Tu beto Sangarionem qua imperauerim

Curare, vt efferantur, & tu ito simul.

Solutum st portitori iam portorium.

St. Nihil est mora. Ch. nihil, ambula, ad tutum redi.

M. Accij Plauti.

St. Illic sum atq; hic sum. Ca. sequere tu me hac intro. Cl.
(sequor.

St. Hic meo vero amico solus firmus restitit,

Neq; demutauit animum de firma fide.

Quanquam labores multos

Sed hic vnus, vt ego suspicor, seruat fidem,

Obrem laborem eum ego cepisse censeo.

Lysiteles adolescens.

HIC homo est omniū hominū præcipuis voluptatibus
(gaudijsq; antepōndus.

Ita cōmoda quæ cupio eueniunt, quod ago asequitur,
(subest,

Subsequitur, ita gaudijs gaudium suppeditat.

Modò me Stasimus Lesbonicus seruus conuenit, is
Midixit,

Mi dixit, suam heram peregrè huc aduenisse Charmidem.

Nunc mihi is prope cõueniendus est, ut quæ cū eius filio

Egi, ei rei fundus pater sit potioreo sed fores

Hæsonitu suo mihi moram obijciunt incommode.

Charmides, Callicles, senes duo. Lysiteles,

Leibonicus, adolescentes.

Neq. fuit, neq. erit, nec esse quenguam hominũ in terra dum
(arbitror,

Cui fides, fidelitasq. amicũ erga æquiperet suum,

Nam ædificauisset me ex his ædibus, absq. te foret.

Si quid amicũ erga benefeci, aut consului fideliter,

Non videor meruisse tandem, culpa caruisse arbitror.

Nā beneficiū hōi propriū quod datur, propriū sūserit:

Quod datū est ut edū, id repetēdi copia est, quando velis.

Ch. Est ita, ut tu dicis sed ego hoc nequeo mirari satis.

Eum sororem despondisse suā in tam fortem familiam,

Lysiteli quidē Philtonis filio. Ly. enim me nominat.

Ch. Familiā optimā occupavit. Ly. qd ego cesso hos collo-

(qui?

Sed maneat et ita opinor, namq. hoc comodū or datur loqui.

Ch. Vah. Ca. quid est? Ch. oblitus intus dudū tibi sū dicere:

Modò mihi aduenienti i nugarum quidā accessit obuiam.

Nimis pergraphice sycophāta, is mille numū se aureū meo

Meo datu tibi ferre, & gnato Lisbonico aiebat meo,

Quem

M. Accij Plauti.

Quæ ego nec qui esset norā, neq; eū ante vsquā conspexi
(prius.

Sed q; Irides? Ca. meo allegatu venit, quasi qui aurū mibi

Feret abs te, quod darē tuæ gnati dotem, ut filius

Tuus quādo illi à me darē, esse allatū id abs te crederet.

Neu quis rē ipsam posset intelligere, & thesaurū tuū

Me esse penes, atq; cum à me lege populi patriū posceret.

Ch. Scitè edepol. Ca. Megaronides cōmunis hoc me & tuus

Benevolēs cōmētū st. Ch. quin collaudo cōsiliū, & probo.

Ly. Qui dego ineptus, dum sermonē vereor interrūpere,

Sol. sto, nec quod conatus sum agere ago? hoīes colloquar.

Ch. Quis hīc est, qui huc ad nos incedit? Ly. Charmidē socerū
(rum suum

Lyfiteles salutat. Ca. di dent tibi Lyfiteles quæ velis.

Ch. Nō ego sum salute dignus. Ly. immō saluē Callicles,

Hunc priorē equum st me habere, tunica propior pal-
(lio est.

Ch. Deos volo consilia vestra rectè vortere,

Filiā meam tibi despōsatā esse audio. Ly. nisi tu ne vis.

Ch. Imò band nolo. Ly. spōden' ergo tuā gnatā vxorē mibi?

Ch. Spōdeo, & mille auri philippum dotis. Ly. dotem nihil
(moror.

Ca. Si illa tibi placet, placenda dos quoq; est, quā dat tibi.

Ch. Postremō quod vis nō ducet, nisi illud quod nō vis, fe-
(res.

Ca. Ius hic orat. Ly. impetrabit te aduocato atq; arbitro,

Istac lege filiam tuam spōnden' mibi vxorem dari?

Ch.

Trinunmus.

Ch. Spondeo. Ca. & ego spondeo idem hoc. Ly. ò saluete afo
(fines mei.

Ch. Atq; edepol sunt res, quas ppter tibi tamē succē sui.

Ca. Quid ego feci? Ch. meū corrūpi quia perpeſus filium.

Ca. Si id mea volūtate factū est, est quod mihi succēſus,

Sed sine me hoc abs te impetrare, quod volo. Ch. quid id
(est: Ca. scies,

Si quid stultè fecit: vt ea miſſa facias omnia.

Quid quassas caput? Ch. cruciatur cor mihi, & metuo.
(Ca. quid nā id est?

Ch. Quom ille ita' st, vt esse nolo, id crucior, metuo si tibi

Dene gem quod me oras, ne te leniorem erga me putes.

Nō grauabor, faciā ita vt vis. Ca. probus es, eo, vt illū
(euocē.

Ch. Miserum' st, male promerita, vt merita si mihi vlciſ-
T v (ci nō licet.

M. Accij Plauti.

Ca. *Aperite hoc, aperite properè, & Lesbonicū, si domi' st,*
(foras)

Euocate, ita subito' st properè, quod eum cōnentū volo.

Le. *Quis homo tam tumultuoso sonitu me exciuit subito*
(foras?)

Ca. *Beneuolēs tu' atq. amicu' st. Le. satin' salua? dic mihi.*

Ca. *Rectè tuum patrē rediisse saluom peregrè gaudeo.*

Le. *Quis id ait? Ca. ego. Les. tui' vidisti? (a. & tute idē vi*
(deas licet.

Le. *O pater, pater mi salua. Ch. salua multum gnate mi.*

Le. *Si quid tibi pater laboris. Ch. nihil cūenit, ne time.*

Bene re gesta saluus redeo, si tu modò frūgi esse vis,

Hec tibi pacta' st Callicli filia. Le. ego ducam pater,

Etiam si quam aliā iubebis. Ch. quanquā tibi succēsui.
Le.

Trinummus.

Le. At iam posthac temperabo. Ch. dicis, si facias modò.

Ca. Num quid causæ est quin vxorē cras domū ducā? Ch.
(optimum' st. licet.

Tu in perendinum paratus sis vt ducas. Plaudite.

Laus Deo.

Apud Ioannem Barrerium.
M. D. L X V I I I.

Cum facultate Inquisitoris
Et Ordinarij.

1777

Received of the Honble the East India Company

the sum of Five hundred and thirty seven Rupees

and five Annas for the purchase of the

of the said Company

